

11519

891.99

4-86

Հայրենի երկիրս հայրենիքս
Հայրենիքս
Հայրենիքս

ՄԻՐ ՃԱՆԱՆՉՆԻՐԸ

ԿՈՄԵՏԻԱ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Ե Ի

ԵՐԿՈՒ ՓԱՏԿԵՐՈՎ

ՈՅԱՆԱԽՈՐՈՎ ԳՐՈՒԱԾ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Յ. Ս. ԿՈՒՍԿԵԱՆԻ

891.99
Կ-86

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Տպարան Մոզսես Վարդանյանի

Типография М. Вартамянца, Тройц. пер. д. № 11

1890

891.99

4-86 ս

Հրատարակութիւն Ն. Ս. Կոստիկեանի:

ՄԻՐ ՃԱՆԱՆՉՆԻՐԸ

ԿՈՄԵՏԻԱ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Ե Ի

ԵՐԿՈՒ ՓԱՏԿԵՐՈՎ

ՈՅԱՆԱՌՐՈՎ ԳՐՈՒԱՅ

ԹԻՓԼԻՍԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Յ. Ս. ԿՈՒՍԿԵԱՆԻ

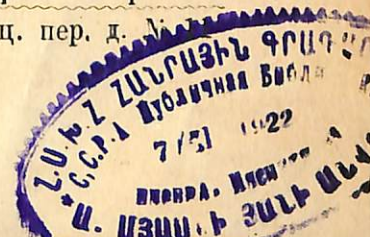
690

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մովսէս Վարդանեանի

Типография М. Вартамянца, Тройц. пер. д. 4

1889

2704

ՀՈՒՇԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵՆՈՍԵԱՆ ԿՈՒՍԻԿԵԱՆԻ

Յ Ի Հ Ա Տ Ա Կ Ի Ն

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 27 Августа 1889 г.

Ն Ո Ւ Է Ր

Հ Ե Ղ Ի Ն Ս Կ Ի Ց

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՏԵՂ.

Ֆառագրանի կարտըչկեր,
Պարունկի, բեատր եկեր,
Թե կու հանիք՝ գովեցեր,
Թե վուր չե՝ վեր սրկեցեր:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊՐԵՑԻԴԵՆՏԻ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱԴՐՈՒՄԻ
ԿԱՌԱՐԱԾՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ՎԵՐԱԴՐՈՒՄԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ԿԱՌԱՐԱԾՈՒՄԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆ Ք.

1. ԱՍԼԻՆՑ ԳՐԻԳՕԼ, հարուստ վաճառական:
2. ՄԱՅԵԱ, նրա զոքանչը:
3. ՀԱՀԻՆԿԱ, Գրիգորի աղջիկը:
4. ՌԷՏԻԱՆԻՆՑ ԿԱՏՕ, Գրիգորի ազգական, խեղճ վաճառականի կին:
5. ՄԱԻԿՕ, նրա աղջիկը:
6. ԳՈՒԼՆԱԶԻՆՑ ՄԱԹՕ, հարուստ վաճառականի կին, Գրիգորի ընտանիքի բարեկամ:
7. ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՑ ՄԻՔԱՅԷԼ, նրա որդին, արտասահմանում ուսում առած:
8. ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՑ ՎԱՐԴՈՒՀԻ, նրա քոյրը, մանկաբարձուհի:
9. ՎԱՆԵԱՆՑ ՍԱՐԳԻՍ, Գրիգորի փեսացու, աստիճանաւոր:
10. ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՑ ՀԱՅԿ, փաստաբան, բարեկամ վանեանցի:
11. ԲԵԴԱՍԼԻՆՑ ՎԱՐԹԱՆ, վաճառական, բարեկամ Գրիգորի:
12. ԿԱՐՈՅԵԱՆՑ ԳԷՈՐԳ, վարդանի փեսան, փաստաբան:
13. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ ՎԱՍԱԿ, բժիշկ, բարեկամ վանեանցի:
14. ԷՓԷՄԻԱ, օրիորդ, Գրիգորի ազգական:

15. ՍԸՄԹԷԼԻՆՑ ՍՕԼՕՄԱՆ, վաճառական, Գրիգորի
չին բարեկամ:

16. ՄԱԼԱԼ, հարսնախօս (մօցիբուլ):

17. ԾՏՂՈՒՂԻՆՑ ՆԱՏՕ, այրի, յետոյ Գրիգորի կին:

18. ԿԱԿՈՒԼ, մանրավաճառ, { նրա որդիքը առա-

19. ԱԻԱՔ, մրգավաճառ (կինտօ), { ջին ամուսնուց:

20. ՔԻՔԻ, նրանց դրացին, կօշկակար (խարազ):

21. ՄԱՐՔԱՐ, Գրիգորի ծառան:

22. ԴԱՐԵՋԱՆ, Գրիգորի տան աղախինը:

Առաջին եւ երրորդ արարուածները կատարվում են
Ասլինց Գրիգորի տանը, իսկ երկրորդը՝ Մալալի տանը:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ.

1. ԱՍԼԻՆՑ ԳՐԻԳՕԼ, 60 տարեկան, բարձրահասակ, հիւ-
ւանդոտ դէմքով տղամարդ: Երեսը սափրած, գլխի մազերը սպի-
տակ են կարճ խուզած, իսկ յօնքերի եւ ընջացքի մազերը սպի-
տակախառն: Հագուստը տեղական՝ սեւ ընտիր մանուղից
կաբայ են անդրավարտիկ. սեւ կամ մոխրագոյն մետաքսից
արխալուխ, կուրծքը կոճկած մինչեւ պարանոցը. լայն քեզա-
նիքներով. սպիտակ եւրոպական շապիկ, որի րեւերը են օճիքը
իւր սեւ փողպատով երեսում են. կուրծքին ժամացոյց ոսկեայ
շղթայով. մեջքին կապած ունի ոսկեայ բարակ քամար. կօշիկ-
ները եւրոպական: Հագնուած է շքեղ, յստակ են մեծ ճաշակով:
Շարժուածքը խրոխտ, խօսում է բարձր ձայնով: Բնութեամբ
եսամոլ (эгоистъ):

2. ՄԱՅՆԱ, 53 տարեկան այրի կին, միջահասակ, հա-
ճելի դէմքով: Չը նայելով հասակին եւ նիհարութեանը՝ աշխոյժ
են աշխատասեր: Հագուստը տեղական՝ վրաց դերլա դօշ ու
գօտիով, գլուխը վրացնակ ծածկուած չիքիւյով, ճակատի
աղլուխով. սեւ քաշեայ քաթիբայ: Նրբորդ արարուածի մեջ
հագնուած է աւելի շքեղ, յստակ են ճաշակով: Խօսակցութեան
ձեւերը տարբեր, նայելով քե ում հետ է գործը: Բնութեամբ բարի:

3. ՇԱՇԻՆԿԱ, 20 տարեկան, բարձրահասակ, գեղեցիկ
օրիորդ, սեւ աչք ու յօնքերով, երկայն սեւ մազերով: Հա-
գուստն է բուն վրացնակ: Հագնվում է շքեղ, յստակ են ճա-
շակով: Խրաքանցիւր արարուածի մեջ դուրս է գալիս զանա-
զան հագուստներով եւ բանգագին ակնեղէններով: Շարժուածքը
համեստ, խօսակցութեան ձեւերը են ձայնը զրաւիջ: Բնութեամբ
բարի, պճնասեր եւ ցնորքներով ապրող (мечтательница):

4. ՌԷՏԻԱՆԻՆՑ ԿԱՏՕ, 35 տարեկան, կարճահասակ, նի-
հար կին: Հագուստն է բուն վրացնակ: Շարժուածքը եւ խօ-
սակցութեան ձեւերը փրուն: Բնութեամբ բամբասող եւ կռուա-
սեր (сварливая):

5. ՄԱԻԿ0, 19 տարեկան, կարճահասակ, բուխ դեմքով օրիորդ: Հագուստը երոպական: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը արագ եւ կրակոտ: Բնութեամբ բերեւտլիկ (КОКЕТКА):

6. ԳՈՒԼՆԱԶԻՆՅ ՄԱԹ0, 60 տարեկան, բարձրահասակ, փառահեղ կին. տեղական վրացնակ հագուստով. քիւմանի շայք ուսերին ձգած: Խօսակցութեան ձեւերը ծանր. ինքը բանական կին: Բնութեամբ բարի. նորութիւնների դէմ տրտնջող: Կրում է սաքեայ համրիջ: Ամենապատկառելի անձն:

7. ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅ ՄԻՔԱՅԷԼ, 35 տարեկան, միջահասակ տղամարդ: Երեսը սափրած, շիկագոյն ընչացքով եւ մազերով: Հագուստը երոպական՝ սեւ սերբուկ: Կրում է ոսկեայ պէնսնէ, որ խօսակցութեան ժամանակ երբեմն խաղացնում է ձեռքին: Շարժուածքը, խօսակցութեան ձեւերը դանդաղ: Բնութեամբ անձնագով (ՓԱԾԵ):

8. ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅ ՎԱՐԳՈՒՀԻ, 30 տարեկան, միջահասակ, առողջակամ օրիորդ: Հագուստը երոպական:

9. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՅ ՎԱՍԱԿ, 45 տարեկան, միջահասակ տղամարդ: Գլխի մազերը, ընչացքը եւ մորուսը շագանակագոյն, գազաքը ճաղատ: Հագուստը երոպական՝ սեւ սերբուկ:

10. ԱՂՈՒՅՍԵԱՆՅ ՀԱՅԿ, 40 տարեկան, միջահասակ, նիհար տղամարդ, երկայն մազերով, ընչացքով եւ կզակի վրայ կրում է մորուս-խալանիօլկա: Հագուստը երոպական՝ սեւ սերբուկ:

11. ԲԵԴԱՍԼԻՆՅ ՎԱՐԹԱՆ, 50 տարեկան, միջահասակ տղամարդ: Երեսը սափրած. գլխի, յօնքերի եւ ընչացքի մազերը սեւ սպիտակաւուն: Հագուստը տեղական՝ սեւ մահուդից կաբայ եւ անդրաւարտիկ, սեւ մետաքսից արխայուխ դ'օշերով: Կրում է Ստանիսլավայի շքանշան: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը խորամանկ: Բնութեամբ չարահոգի:

12. ԿԱՐՈՅԵԱՆՅ ԳԷՈՐԳ, 30 տարեկան, միջահասակ տղամարդ: Մազերը, ընչացքը եւ մորուսը սեւ: Հագուստը երոպական՝ սեւ սերբուկ:

13. ՎԱՆԵԱՆՅ ՍԱՐԳԻՍ, 35 տարեկան, բարձրահասակ, հաճելի դեմքով, սեւ գանգուր մազերով, ընչացքով եւ մորու-

սով տղամարդ: Հագուստը երոպական՝ սեւ սերբուկ:

14. ԷՖԷՄԻԱ, 37 տարեկան, բարձրահասակ, նիհար օրիորդ: Հագուստը վրացնակ, շքեղ, բայց անճաշակ: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը կոպիտ: Բնութեամբ ծեծեքող (ЖЕМАНИХА):

15. ՍԱՄԹԷԼԻՆՅ ՍՈԼՕՄԱՆ, 50 տարեկան, միջահասակ, նիհար, հաճելի դեմքով տղամարդ: Երեսը սափրած, գլխի մազերը, ընչացքը եւ յօնքերը սեւ սպիտակաւաւուն: Հագուստը՝ համեստ տեղական կաբայ: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը, չը նայելով հասակին, կրակոտ եւ հեզնական: Բնութեամբ բարի եւ ուրախ. ծիծաղը եւ ժպիտը շրբուքից չ'են հեռանում: Սիրում է խմել, բայց չ'է արբեցող:

16. ՄԱԼԱԼ, 56 տարեկան, միջահասակ, հաստլիկ, բուխ երեսով այրի կին: Վրաց հասարակ հագուստ՝ սեւ բրդեայ վրաց դերիայ դօշ ու գօտիով, գլուխը վրացնակ ծածկուած լայն ճակատի աղուխով, չիքիլայով եւ սեւ բրդեայ գլխի փաքերով: Վրան ձգած ունի տայմա, որով եւ մտնում է Ա եւ Բ գործողութիւնների մէջ, իսկ Գ գործողութեան մէջ հագին ունի սեւ մետաքսեայ դերիայ, սեւ քաշեայ քարիբայ: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը խորամանկ: Բնութեամբ բարի:

17. ՄՏՂՈՒՂԻՆՅ ՆԱՏ0, 45 տարեկան, միջահասակ, գեղեցիկ կին: Հագուստը՝ սեւ բրդեայ դերիայ, նոյնալիսի գլխի փաքերով, դերիան՝ բլուզ, մէջքին բրդեայ կտորից կարած նեղ գօտի: Բոբիկ, ոտնամանը՝ կարմիր հողաքափ (չստեր)—Բ գործողութեան մէջ, իսկ յետոյ զարդարւում է Վարդանի բերած հագուստով եւ դուրս է գալիս բեմի վրայ, շորերի քղանցը (փշերը) հաւաքած՝ ձեռքին բռնած՝ գնալու պատրաստ: Երբ դառնում է Ասլեանցի կին, հագնում է քաշեայ դերիայ եւ բարբայով կարուած քաշեայ քարիբայ, ոսկեայ կոճակներով. կրում է քանգազին ակնեղէն իւր վրայ: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը՝ գոեհկական: Խօսում է ճշգրտով. մեծ համարմունք ունի իւր անձնաւորութեան եւ գեղեցկութեան վրայ:

18. ԿԱՎՈՒԼ, 31 տարեկան, միջահասակ, սիրուն դեմ-

քով տղամարդ: Երեսը սափրած, կարճ սեւ մազերով եւ փոքրիկ ընչացքով: Հագուստը՝ տեղական մահուդից ջուխայ, լայն անդրավարտիկ, մոյգ մեխակագոյն բրդեայ արխալուխ, կուրծքը կոճկած մինչեւ պարանոցը, լայն բեզանիքներով: Մեջքին կապած ունի լայն արծաթեայ քամար արխալուխի վրայ: Գլխին բուխարայի սեւ մորթուց գդակ—Բ գործողութեան մեջ, իսկ Գ գործողութեան մեջ հագնուած է՝ շքեղ: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը համեստ:

19. Ա.ԻԱ.Ք, 30 տարեկան, բարձրահասակ տղամարդ, կարճ սեւ մազերով եւ փոքրիկ մորուսով: Բ գործողութեան մեջ հագած ունի լեզգու սեւ շալից ջուխայ, մէքանի տեղ պատառոտած, լայն անդրավարտիկ, եզերքը զանկապանում (պաճիճում) ամրացրած. ոտնամանը՝ փափուճ, սպիտակ բրդեայ գուլպաների վրայ հագած: Մեջքին լեզգու շալե գօտի կապած, կուրծքը բաց. կրծկալի (դօշլուդի) կոճակը կտրուած: Գ գործողութեան մեջ հագած ունի չերքեզի սեւ շալից երկայն ջուխայ, լայն անդրավարտիկ, եւ խարազի սեւ կօշիկներ (լափչիք): Մեջքին՝ լայն արծաթեայ քամար եւ կարմիր մովուց կրծկալ լայն ոսկերէյով (բուզբանդով) բոլորած, գդակը սեւ բուխարի: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը գոեհիլական:

20. ՔԻՔԻ, 70 տարեկան, նիհար, բարձրահասակ տղամարդ: Գլխի մազերը, ընչացքը եւ յօնքերը սպիտակ: Հագուստը՝ լեզգու սեւ շալից ջուխայ, անդրավարտիկը նմանապէս, ոտին խարազի կարած սեւ կօշիկներ: Չուխայի տակ ունի հագած արխալուխ մոյգ կապոյտ նաշուրից եւ սեւ մորթուց մուշտակ (քուրք). մեջքին կապած ունի սեւ կաշեայ քամար. գդակը սեւ մորթուց: Շարժուածքը եւ խօսակցութեան ձեւերը համեստ: Բնաւորութեամբ բարեպաշտ:

21. ՄԱՐՔԱՐ, 20 տարեկան աշխոյժ երիտասարդ: Ա. գործողութեան մեջ դեղին բամբակեայ արխալուխով, իսկ միւս գործողութիւնների մեջ չերքեզի հագուստով՝ սեւ մահուդից չերքեզկա, սեւ մետաքսեայ արխալուխ, անդրավարտիկը եւ կօշիկները եւրոպական. մեջքին կապած ունի քամար խոր պարագաներով: Սպիտակ բամբակեայ ձեռնոցներ:

22. ԴԱՐԵԱՆ, 50 տարեկան, միջահասակ նիհար կին: Հագուստը՝ սեւ բրդեայ դերիայ, սեւ գլխափաթեք, ոտներին ջմուշկ (ջուստի):

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒՄԾ

Բեմը ներկայացնում է մի մեծ սենեակ իւր շքեղ կահ կարասիքով: Աջ (¹) կողմը՝ գորգով եւ բաւշեայ մուրաքաներով զարդարած տախտ, ձախ՝ բաւշեայ գահաւորակ իւր բազկաթոռներով եւ սեղան մի շքեղ լամպայով, իսկ խորքում՝ մի զոյգ սեղաններ իրանց աղտանակներով, ուր հարկն է՝ արուներ եւ անկիւններում՝ փոքրիկ սեղաններ: Բեմի աջ եւ ձախ պատերին՝ լամպաներ: Աջ, ձախ եւ մեջ տեղը՝ դռներ:

Բեմը բացուելիս Մարգարը տախտի գորգը աւելում է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա:

ՄԱՐԳԱՐ, ԴԱՐԵՋԱՆ:

ԴԱՐԵՋԱՆ, ձախ դռնից դուրս գալով:

Ջէր չ'իս պըրծի, ²) լաճի՛րակ:

Մ Ա Ր Ք Ա Ր:

Էլի խօսեցար, քոփակ:

Ձեռիս տըւիլ իս ցախը,

Արի, աւիլէ՛ իստակ: Աւելը չեհո՞ւմ է:

(1) Աջ, ձախ, պէտք է ընդունել հանդիսականների դիրքից նայելով:

(2) Այն բառերում, ուր և հնչիւնը լսվում է, մենք դնում ենք այդ տառը, թէև սովորաբար չէ գրվում դա բառերի մէջ. Այս այսպէս անում ենք, նախ՝ այն պատճառով, որ միևնոյն բառը Թիֆլիսեցիք արտասանում են երբեմն և ով և երբեմն առանց այդ հնչիւնի, զորօրինակ՝ տըղայ, տղայ, ախչըկատ, ախչկատ, և այլն, երկրորդ՝ ոտանաւորի չափը պահպանելու՝ Թիֆլիսեցոց ոճին անծանօթ ընթերցողների համար:

Գ Ա Ր Ե Զ Ա Ն.

Էրնէկ տալու օջախը
 Հաւարըւեցաւ վուտի տակ...
 Քու խօսելու էլ դառաւ,
 Էրկու օրւայ լածիրանի:

Մ Ա Ր Ք Ա Ր.

Աստուծ մէ հոքիտ չ'առաւ,
 Կնիկ իս, թէ գըժուխի կրակ:
 Մըսիրքըս քանի՞ ուտիս.
 Էս մութաքէքը դըրստիս:
 Ի՞նչ ասաւ էլախտ աղէն,
 Խուլ էիր, վուր չ'իմացար:

Գ Ա Ր Ե Զ Ա Ն.

Խիլքի չ'էկաւ էս տղէն,
 Հ'ը, նուրմէկանց գըժւեցար:

Մ Ա Ր Ք Ա Ր.

Օ՛վ չի գըժւի էս տանը.
 Ախար վո՛ւր մէկի բանը
 Շինիմ էսդ'ադայ (*) տարի:
 Ռաստ էկայ զահրումարի...
 Զամագիրս էլ չ'ին տալի՛...
 Արի, բանի սըրտալի...

(*) Տառս ի՛ մակակետով պէտք է արտասանել որպէս Գ
 վրաց կամ արաբացոց Գ տառը:

Գ Ա Ր Ե Զ Ա Ն, տախտի վրայ նստելով:

Փառք քիզ, Աստուծ, հաղար փառք:
 Ծիկլօ քօծ իմ տուն էկի,
 Վո՛նց սարք գիգէի, վո՛նց կարք:
 Դէգիս, մամիս — վո՛նց մէկի
 Էրեսը իս՝) չ'իմ տեսի.
 Վուրի մընացի էրեխաց:
 (Խալխեմէն իմ իս յոսի...)
 Սրանք վի կալան ինձ վարցկուց.
 Աղի գէգէն մինձացրուց:
 Աստուծ փրկէ, աղատէ,
 Օ՛վ կ'օտէր կնիկարմատ է:
 Ճակտիտ մէկ մըտիկ կուտէր,
 Ինչ իս փիքր անում, գիգէր:
 Կու վի կենէր գիշիրը
 Զէր ծէքը չը բաց էլած՝
 Էս քարոխալայ տընիրը
 Դիսի նրա ձեւով է շինած.
 Ուտտա, մըշակ, փէշտար,
 Մինձ ու պրտտիկ, թէ նօքար
 Վուտի վրէն կանգնած կուլէր,
 Ծէքըրբալի կու բաներ:
 Աժգահի կնիկարմատ էր...
 Օջախի բուրժը նա էր.
 Ամէնի հոքիանն էր:
 Էս ջանըս նա է հալի...
 Էսօր գուն քիքս իս գալի,

(¹) Տառս ի՛ մակակետով բառի սկզբում պէտք է ար-
 տասանել որպէս յէ վանկը օրինակ բառի մէջ, ի՛ նշանա-
 կում է՝ Էս:

Վուր իս ձեռնիրըս կրցած
Ման իմ գալի բերան-բաց:
Ջանս էլ, սիրտս էլ է կոտրած...
Օխտը հոգու զ'ուլուղը (Յոյց արարի յեռաւ):
Էս իմ շընքին էր գրբած.
Վո՛ւնց դիմցաւ բաս իմ զուղը:
Վի կալած ջամագիրըս
Պատըռտիլ է ջիբիրըս:
Լաւ օրիր էլ իմ տեսած...

ՄԱՐԲԱՐ, որ բազկաթռի վրայ
նստած լսում էր Դարեջանի պատմածը՝ վեր կենալով և մօտե-
նալով նրան:

Գիգիս, առակ է ասած՝
Գիլի գըլխին աւետրան:
Թէ ջամագիրըս կուտան,
Հէնց էքուցեւէտ երի՛,
Վագէվազ կէհամ գիղը:
Վուտով, գըլխով իս գերի
Նընգայ էս անգէր տիղը:
Հալեցաւ սըրտիս իղը...
Վուր ըլիս գոմէշ, ան ուխտ,
Կու շինին քի չուր ապուխտ: (Մապնանիշ անելով):
Այ, գուն էտի չ'իս նըստած ..

ԴԱՐԵՋԱՆ, տխրալի ձայնով:

Մէ գլուխ ունիմ ճըմըշկած.
Էս էլ կուտէ սիւ խուղը...
Ու իմ վիրջի տօնուղը
Կուլի թաղմելիս փուղը:

Մարտոմ է Մայեան յախ գրանից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ԴԱՐԵՋԱՆ, ՄԱՐԲԱՐ, ՄԱՅԵԱ.

ՄԱՅԵԱ.

Անիծւի ձիր աղաթը,
Ձիր էրեսի սիրաթը.
Ձը պըրծաք մասլահաթը:
Օխտը խրփից սահաթը,
Կու վի կենայ էն մարթը.
Ձ'էք գիգի խասիաթը...
Վո՛ւնց իփ իք տըւի կաթը,
Վո՛ւնց սամովարն է դըրած: (Դէպի Մարտարը):
Ախար, էլ ի՞նչ իս կանգնած...

ՄԱՐԲԱՐ, առանձին.

Դիմցի, ցօփիանաղած
Երեսարքիտ է նընգնում:

ՄԱՅԵԱ.

Ի՞նչ իս էտի փընթփընթում:

ՄԱՐԲԱՐ.

Ասի՛ գընում իմ, գընում:

ՄԱՅԵԱ.

Գընա էլի, քօռացած:

ՄԱՐԲԱՐ, առանձին, աջ դռնից
դուրս գնալով:

Քու շընքը կոտրէ Աստուած:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՄԱՅԵԱ, ԴԱՐԵՋԱՆ.

ՄԱՅԵԱ.

Ախար, գուն էլ, Դարեջան,

Գառիլ իս իմ հորիան.

Գիդիս, զ'օնաղնիր գուքան...

ԴԱՐԵՋԱՆ, առանձին:

Հա, գիդիմ, վուր նուր դուքան

Քու փետէն բաց է անում:

ՄԱՅԵԱ, շարունակելով:

Նըշնում է իր ախրկան,

Վուրի Շաշիս բախտաւորում:

ԴԱՐԵՋԱՆ, առանձին:

Այ, քիզ ինչ ասիմ էնքան,

Վուր վոնչիչ չ'իս իմանում: (Բարձրաձայն):

Նըշնում,— ծախում է, ծախում:

Քի համա նրա բաղալը

Հարս է ճարի Մալալը:

ՄԱՅԵԱ:

Ինչ իս ասում, Գարեջան...

Նիաթաւոր աճկ ունիս,

Ձը հաւնեցար էն կընդան,

Ինչ ասիս կու մօգօնիս... (Զեւոյ շրջանէն
դնելով):

«Ծախում է իր ախրկան»...

Շաշիս մաղօքը տընքան.

Ջըքնում ին խիսճ էրեխիս...

«Քի համա հարս է ճարի»...

Այ, էն սիւ խուզը գըլիս... (Վէպի Գարեջանը):

Քիզ կու ճանչնամ շատ տարի.

Սիւ օղի լիզու ունիս...

Էտ ինչ ասելու բան է:

ԴԱՐԵՋԱՆ, առանձին:

Սիւ ցաւը գլուխըտ տանէ,

Վուր վոնչ ուշկ, վոնչ խիլք ունիս: (Բարձրաձայն):

Օ՞ղբիր ին զ'օնաղնիրը:

ՄԱՅԵԱ:

Մէկը կու'լի Շուղիրը...

Մըտէս նընգաւ անումնիրը:

ԴԱՐԵՋԱՆ, հեգեօրէն:

Մէկսէլը՝ մօցիքուշնիրը,

Սիւ Վարթանը հօղ'աբաղ

Ու Մալալը ջաղօբաղ.

Միր օջախի փիանգաղ...

Կու'լին էլի՛ անսպակաս:

ՄԱՅԵԱ, ծիծաղելով:

Էրկու աճկով քօռ ման գաս.

Ձի ըլի, վուր չը կըպցնիս

Մէ կիլօ, ումը տեհնիս: Մարմն է յախ դըւ-
նից Շաշնիան:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ՄԱՅԵԱ, ԴԱՐԵՋԱՆ, ՀԱՀԻՆԿԱ:

ՀԱՀԻՆԿԱ:

Դի-դէդա ջան, էտի լիս.

Շուղիրը քի մնում է:

ՄԱՅԵԱ, ձեռքը շրթունքին
դնելով:

Տեհար, վի՛յ քօռանամ իս,

Էկիլ է, ինձ մընում է:

ՀԱՇԻՆԿԱ.

Տուն էկաւ էս նրմուտիս.

Շտապի, թէ չէ՝ գընում է:

ՄԱՅԵԱ, գէպի Դարեջանը:

Այ, էկան զ'օնաղնիրը.

Ախար, գիդէի, գուճան:

Ձուստ ստօլերու թօղիքը,

Ի՞նչ իս կանգնի, Դարեջան,

Գընա, մէ շտապով սըրփէ,

Մութաքէքը թափթըփէ:

ՀԱՇԻՆԿԱ, գէպի Մայեան:

Քի մընում է զ'օնաղը:

ՄԱՅԵԱ, գնացող Դարեջանին,
յուզուած:

Կացի, չառ եարաղը...

Միտտ ունեցի, տուն զըրգիս՝

Ռօմը, լիմօնը, կաթը...

Տեհար, վոյ, քօռանամ իս... (Դէպի Դարեջանը):

Իմ նամուսն ու սիրաթը

Սիւցրիք էսքան խալիսումը.

Մըտէս նընգաւ սուխարին... (Դարեջանին մէջ
ինքուհի):

Խիւք չը մընաց գըլխումը.

Ելախտ... աղըլի ծէրին

Կապուծք արի սիւ փուղը...

Գընա, զըրգէ, վուր բերին...

Կացի, իմ նըստած տիւր,

Նահալու տակն է գըրած...

Ի՞նչ էի ասում, Աստուած...

Բըջին կ'օսիս՝ վաղէվազ,

Շտապով գընայ ու չուստ գայ,

Կրակ անէ մէ արանդազ,

Վուր չ'ասէ իժում՝ չը կայ...

Տեհար, փունց շըշկըլեցայ.

Գանա էնէնց սլառեցայ...

Դիփչի բաղ'ալ Դիքօին,

Հայ թէ կուլէր լաւ օին:

Էն աղի առած միքը

Ձամբիլով վուր թօղիլ ին... (Դէպի Շաշկէան):

Մագրամ քու մամի խիւքը

Բաղըլնիրն էլ չափիլ ին,

Առնում ին փուղը ձեռաց,

Ապրանք ին զըրգում փրթած:

ՀԱՇԻՆԿԱ.

Էն կնիկը էնդի նըստած,

Ախար, քիզ է մընում, քիզ:

ՄԱՅԵԱ.

Քա, մէ միտըս բի, օինած...

Տեհար, վոյ քօռանամ իս: Զախ դառնից դառն

է գնած, Դարեջանը հէպե-ում է նրան:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՀԱՇԻՆԿԱ, մի ծրար հանելով
գրպանից:

Ելախտ էբի միւր պրաչկէն

Աղըլխումը փաթըթած...

Առաւ. «Էրիտ Վարիչկէն»:

Եարաք ինչ կուլի գըրած

Էս թըլխտումը, Տէր Աստուած:

Ձեռք ու վռնարս գողում է,
 Գլուխըս պրտուտ է գալի:
 Լաւ գիգիւմ օվ զըրգում է,
 Ինձ, (հ)ամա*) հոգի տալի...
 Ախար, վո՛ր ցուրը նընգնիւմ,
 Ի՞նչ չարայ անիւմ գըլխիս...
 Գընամ, ում փիշը բըռնիւմ: (Ձեռքըս քեզի ելիւնք
 Բարձրացնելով):

Դուքն պահիս ու պահպանիւս,
 Իմ սիրուն Աստուծաձինն,
 Ինձ, իմ սրտի ուղածին: (Ծաւրի կնիքը կտրե-
 րով նամակը հանա՛մ է և կտրե՛մ):

«Գեղեցիկ ես, նաղելիւք իմ,
 Գեղեցիկ միանգամայն...
 Եթէ գիտնաս, ես կ'երկմոյիմ
 Երջանկութեանդ միայն:
 Այժմ կեանքը քեզ կը ժպտի,
 Կը կատկածիւմ ես միայն՝
 Որ փողը իզձը քո սրտի
 Չը կատարի, եւ ունայն
 Դու օրէցօր արցունք թափես,
 Վերջը բաղդիցդ գրկուած,
 Այս դառն վճիռը լսես.
 «Ճակատիդ այդ էր գրուած»:
 Քեզի կըզձան, կը փախագին,

*) Համբարը և Կ և չ տառերից յետոյ արտասանելիս
 կորցնում է հ տառը: Բայց մենք այստեղ դնում ենք՝ չը խառ-
 նելու համբարի հետ, որ նշանակում է՝ բայց:

Դու ինքդ գիտես ոմանց,
 Կ'արժանանաս շուտով թագին.
 Թիւր կ'անցնես դու կանանց...
 Բայց զարհուրի՛ր այս գրուածքից.
 Շատ օրիորդ քեզ նման,
 Դեռ չը գիտցած ոչինչ կեանքից,
 Զոհ են եղել պաաահման»: (Փոքր խամակաւ
 կանգ առնելուց յետոյ):

Տեհիլ է քօփակ կընգան —
 Անիծւի ծընած օրըս —
 Վուր գընում է ու գալի,
 Իմացիլ է, վուր հէրըս
 Ինձ ուրիշին է տալի:
 Երկու տարի է գալի,
 Աճիկէս փախիլ է քունը,
 Մէկըսմէկու խօսկ տըլինք.
 Դուքն իմն ըլիս, իս՝ քունը,
 Մինք մէտի խուզը մըտնինք:
 Էս խօսկիրը սըրտումըս
 Էսդ'ադայ ժուգ իմ պահի,
 Քի անց էլ աշխըրըսմըս
 Օչով սիրտըս չէ շահի: (Յաղա՛ստ):
 Քիզ թողնիւմ, իժում գընամ,
 Ուրիշի ծուցը մըտնիւմ...
 Քու սէրը վո՛ւնց ուրանամ,
 Վո՞՞ք քու անումին մեռնիւմ:
 Քախցած ու ծարաւ կենամ,
 Օրիորդ գառն անց կացնիւմ,
 Երնէկ իս քիզ ունենամ,

Քիզ իմ սէրով կըշտացնիմ: (Ձեռքերը հարշտեմ
 իյա՞ծ և խորատու-դու-սո՞ւ հարշտեմ անհեղինակ
 Դուքից հարստե՞մ էն՝ Գրեգօլը և Մալալը):

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՀԱՇՇԻՆԿԱ, ԳՐԻԳՕԼ, ՄԱԼԱԼ:

ԳՐԻԳՕԼ, գէպի Մալալը:

Ինչի՞ր իս ասում, թաքցնիմ:
 Ի նչ ունիմ իս թաքցնելու:
 Իմքին ունիս ասելու,
 Դուն ինձ ասա՛ աշքարայ,
 Ինչ անում իս, ջալդ արա՛: (Դեպի Շաշինէան):
 Ինձ (հ)ամա կնիկ է ուղում,
 Քի համա մարթ է ճարի.
 Էրկուսիս բախտաւորում...
 Աստու՛ճ, վուրթի, տայ բարի: (Դեպի Մալալը՝
 հարմանիչ անելով Շաշինէայի վրայ):
 Յօրէս, ձեռնիքը կըցած
 Քու գէմուդէմն է կանգնած,
 Թէ գիզ գիգիս, ճար կըտրած,
 Արա՛ ու իշէ՛ Աստու՛ճ: (Դեպի Շաշինէան):
 Նըստի՛ էտի գիւլնի վրէն: (Գրեգօլը ինքը հարստե-
 լով օտախօսի վրայ, դեպի Մալալը՝ հարմանիչ անելով օտախ-
 օսի):
 Դուն էլ խօսմ կուլիս գաթրած: Մալալը՝ հար-
 անելով օտախօսը՝ հարստե՞մ է Գրեգօլի դէմը:

ՄԱԼԱԼ:

Խօ՛մ, տեհնում իս, դէս ու դէն
 Գըժի պէս իմ վազվրդում:
 Էրէգ էր տըղի վադէն,
 Վուր ախշրկատ է ուղում:
 Մալալն ինչ անէ, լաւ մարթ,
 Փուղ ու բաժինք ին ուղում...
 Ինքըտ ջէր թիքի հասրաթ,
 Ասա՛, տեհնիմ, ախշրկատ
 Իս վո՛ւնց գըցիմ մարաքայ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Բախտը իր վուտով գու՛քայ:

ՄԱԼԱԼ:

Բախտը մէ կուռը թողնինք...
 Մեռըլինը՝ թաղմեկայ,
 Ախշրկանը՝ վուղ, բաժինք...
 Էստունք պիտիս գիգենայ:
 Ջէր ձեռիտ վունչիչ չ'ունիս,
 Արի, լըսէ՛ իմ խիլը.
 Ինչ ասիմ, վուր վիս կաշիս,
 Շընքիս ախշրկատ միխիլ:
 Դուն խօսմ ինձ լաւ իս ճանչնում,
 Դրուստ խօսող կնիկարմատ իմ,
 Քիմէն վունչիչ չ'իմ թաքցնում.
 Սուտ խօսիլը կու ատիմ...
 Էրեսիտ կ'օսիմ քիզ, չուն
 Գիգիմ խելօք մարթ իս դուն: (Կանգ առնելով):

Գուն մէ հիւանդ, գամբլայ մարթ,
Տէր ու տիրական գ'ուղիս.
Սըրտիս մէ բաց տրած վարթ:
Հին մարթ իս, լըսած կու'լիս՝
Մէկ ջէհէլուց, մէկ պառուց:
Մէ գընամ նրա մօզ էքուց... (Մարանիշ ա-
նելով Շաշինայի վրայ):
Ախշիկըս վուրի ու անդէր.
Քիզ' կնիկ ու սրա համա՝ մէր: Շաշինայն այս
խօսեցը լեւիս՝ յան դանից դուրս է գնում:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՄԱԼԱԼ, ԳՐԻԳՕԼ:

ՄԱԼԱԼ,

Վուր գուն գիգենաս, Գրիգօլ,
Գրուտ քի համա ձեւած է.
Գըխլիկ-մըխլիկ, լէն ու բօլ,
Լուսաթաթախ նըստած է.
Կօսիս էկած խըմուր է: (Սպէշով արնում է):
Շաշէն էստի էր, ուր է:

ԳՐԻԳՕԼ, անհամբերութեամբ:

Ախար, էլախտ դուս գընաց,
Խօսկտ ասան, կիսատ մընաց:

ՄԱԼԱԼ,

Իժում ինչ տանգիկին է...
Գիգենաս, վուր խօսի չ'ունէ:
Նամուսով ու սիրաթով,

Գիսի իր մատներու ծէրով,
Մէ կըտուր հաց է ճարի,
Իր վուրիւնէրի տիպով
Էրկու վուրթի մինձացրի,
Գուքան-գաղգայ նըստեցրի:
Նա վուր՝ վուտը տուն էգի,
Օջախըս կու'լի օջախ...
Յուն ու դարդը դըրազ դի,
Էլ մի քաշի ախ ու վախ:
Ախշիկատ բախտն էլ մէ օր
Բաց կ'օնէ Տէրն Իրգնաուր.
Չ'ի կորցնի իր ստիղծածին.
Կու արժանացնէ փսակին:
Թաքաւորի պարտկեմէն
Ձէր աղատէ տընիրը,
Իժում սրա գէլուրեմէն
Գիսունին կուտաս իրը:
Հաղար թուման Նատօխ,
Վուր քի կընգութին անէ:

ԳՐԻԳՕԼ,

Թէ քու Աստուծ կու սիրիս,
Նատօ նըրա անումն է:

ՄԱԼԱԼ,

Լաւ մարթ, ախար, ջէր լըսիս...

Հա, Նատօ է, էլ ինչ քիզ: Գրիգօլը խորասուզում է
է մարտնչանքի մէջ: Մարնում է շատան արթունայ մարտ-
չարանով, որի վրայ գնում է շինով բաժնի, ընդհանուր, արթու-
նէայ ամանով պատիւնաբը դուրսում փոքր անդանի վրայ և
դուրս գնում:

ՄԱԼԱԼ, անցնելով բեմի առաջ:

ձախ կողմը, դեպի հանդիսականները:

Իս էս օջախը մտայ,

Վունցոր մըտնիս մէ մերի...

Թէ Աստուծ ինձ ձեռք կու տայ

Ու էս բանը գլուխ բերի,

Լըվըլայ, Մալալ-դէդա:

Վունց դարդ, վունց սըրտի սէվըայ:

Ասած է՝ հուրսկանի վրայ

Հուրը ինքը դէմ՝ գու՛քայ:

Եգէբիս, մէ օր, բըլքայ... Մեջի Կունի Կուն-ձէ

Սելեման:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը:

ԳՐԻԳՕԼ, ՄԱԼԱԼ, ՍՕԼՕՄԱՆ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, դէպի Գրի-
գօլը:

Բարով ու հաղար բարի:

ԳՐԻԳՕԼ:

Վո՛ւր քամին է քիզ բերի,

Էս ո՛ւր իս, ո՛ւր իս կորի,

ՍՕԼՕՄԱՆ, նկատելով Մալալին:

Օհ, լուրը քու տեսնողին:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Սիւ ցաւը տուն էկողին:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Մալալ-դէդա, վունց իս, վունց:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Ջանքա նընգնի կրակ ու բուց:

ԳՐԻԳՕԼ, դէպի Սօլօմանը՝ հրաւի-

րելով իւր մօտ, տախտի վրայ:

Արի, գիժ կապելու, նըստի:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Նիսիէք ունիմ մէ պըստի,

Մուլաի տո՛ւ, գընամ գիւլիւիմ,

Էլի յիդ գու՛քամ իս էստի:

Բաց ասիմ, վո՛ւչ ամանիւիմ:

Ջըբումըս չըկայ մէ գրօշ,

Էսօր հացի վուղ չ'ունիմ:

Երէգ ունէի՝ լաւ դօշ,

Կարմիր գինի ու թիլիմ:

Էսօր քախցած թողիլ իմ...

ԳՐԻԳՕԼ:

Քու կնէ-ինի՛ն, գիժ կապելի՛ն:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Մէ ուումկա տո՛ւ կօնճելու: (Մօպէն-ձէ Կէլա-
նին, Կուն-ձէ շէշը, Լյն-ձէ ընկանալ-ձէ Կոճը և Խոն-ձէ:)

Հա, նրան ու իր ախլըկան:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Քի պէս մարթիք քօռ ման գան:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ձեռքին լի ըմպանակը
բռնած:

Մալալ, գ'ուղի՛ս, դ'ուաթ է: (*)

(*) Ու երկրարբաւը գրական լեզուի մէջ ձայնաւոր տառի առաջ արտասանվում է ինչպէս է իսկ Թիֆ-լիսցիք թէ՛ ձայնաւոր և թէ՛ բաղաձայն տառերի առաջ պահ-պանում են նրա հնչիւնը, այս ինքն՝ Կոճը, դ'ուաթ է, ոչ թէ՛ դ'վաթ է: Այս պատճառով էլ Թիֆլիսեցիք բարբառի մէջ մենք ու ի տեղ գործ ենք անում տառը:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Շուն է սա, գանա մարթ է:

ՍՕԼՕՄԱՆ, բնակելով միւս բնական
ռովը ևս:

Երկուստ էլ բարով մընաք: Դուք է Գուստ
Դիլի Դուսին:

Տ Ե Ս Ի Լ Ք:

ՄԱԼԱԼ, ԳՐԻԳՕԼ:

ՄԱԼԱԼ:

Թիմ, գրա էրեսին նալաթ...

ԳՐԻԳՕԼ:

Հանաք է սնում, հանաք:

ՄԱԼԱԼ, ուշք չ'դարձնելով Գրիգորի
վրայ, շարունակում է:

Ինչ նամուս է, ինչ սիրաթ.

Վար մէ վուտը գերեզմանում,

Էտունք ըլի պարծենում:

Ինքը գրունէդուս նընգած,

Խիստ օղուշաղը քախցած,

Գիշիր-ցերեկ է կտորում,

Աճկիրը ջուր կտրեցնում,

Ասղի ծէրի հիգ կըռվում,

Ու մէ կըտար հաց ճարում...

Ինքը գէս ու գէն գըրվում,

Կնէյնա, կնէժնա է պահում, Մանուս է Ման-

յէան յախ Դուսին:

Տ Ե Ս Ի Լ Ք:

ՄԱԼԱԼ, ԳՐԻԳՕԼ, ՄԱՅԵԱ:

ՄԱՅԵԱ:

Օ՜հ, գալըս բարի, Մալալ,

Ինչ արիր միր փեսացուն: Հագուս է:

ԳՐԻԳՕԼ:

Կերածըս, գէգի, հալալ,

Ինչի է քի հաղեցնում:

ՄԱՅԵԱ, յուզուած:

Մէ քիզ օլ ինչ է հարցնում...

Հանաքի վուխտ իս գըթի:

Կընգաս տաքցնում է, դողցնում,

Ասի էս տարի բըլքի

Բախտաւորիմ խիստ վուրվիս.

Նըստիլ իս, ծիծաղում իս:

Վար ասում իմ թէ լիրի իս,

Գանա, վուրթուտ իննահում իս,

Գանա, խըծպըտանք ունիս:

ԳՐԻԳՕԼ:

Օ՜հ, գլուխըս տարար, գէգի... (Զեւոյն նշան
անելով):

Հայդէ, երկուստ էլ մէտի:

ՄԱՅԵԱ, սաստիկ յուզուած՝ գէպի
Մալալ:

Էս համիկրեյու բան է:

Մարթ վոնց գըլուխ դուս տանէ...

Վար ջուրը նընգնիմ, Աստուած: (Գէպի Գրիգոր):

Մէ տարի չ'է, մէ ամիս
Զուրս պատի մէջը նըստած...

Ինչկլի ի՛փ պիտի պահիս:

Ախար, ունիս, թէ չ'ունիս,

Կաշկեմէտ պիտի դուս գաս

Ու ախջրկատ մարթու տաս:

Վուրթիտ էկիլ, հասիլ է, (Մարնանիշ անելով
Մալալի վրայ):

Կնիկը գընում, գալիս է:

ՄԱԼԱԼ, ձեռքը դնելով կոկորդին:
Հոքիս էստի հասիլ է... (Մարնանիշ անելով
Գրեթուլի վրայ):

Կըտրական խօսկ տալիս է: (Բռնելով Մալալի
Յեռնից՝ արանի է բերի արանը, յան իսկը):

Ախար, իս վո՛ւր մէկն ասիմ:

Ում անումը տալիս իմ:

«Դա իսկըումըս չ'է գալի»,

Զուստ մէ ջուղար է տալի: (Մարնանիշ անելով
Գրեթուլի վրայ):

Արի՛ դուն դրա օթթէմէն:

Խօսկ իմ առնում տըղիմէն,

Քալի-քալի վաղում իմ էստի:

«Օհ, գալըտ բարի, նըստի»,

Ջէր մէ էս իմ իմանում:

Գիդիք էլի՛, վուր իժում

Բերանըս բաց իմ անում:

Այանքը, թէ կայանքը,

(էս է, դէդի, իմ պարտկը,)

Մէկ-մէկ դրան իմաց անում:

Թէ սա՛ զ'ուլուղ է անում,

Ան նա՛ ինչով է ապրում:

Վո՛ւնց տանում է, վո՛ւնց բերում,

Մէ հէստի խօսկ է ասում,

Կնիկըս մընում իմ սառած...

Գլուխտ էլ ինչ իմ ցաւեցնում...

Սաղ քախկումը տղէն գոված,

Սա լօնդի փուտ է կըպցնում:

Նա՛ ախկատ է, սա՛ գիժ է,

Մէկէլը՝ վո՛ւնցիչ չ'աժէ,

Մէկսէլը՝ բէդասլ ջընսով...

Դուն բան բըռնէ նամուսով... (Մարնանիշ
անելով Գրեթուլի վրայ):

Օ՛վ կանայ գա դրա օթթէմէն:

Վուր զամբիլով իրգընքեմէն

Դրա համա դէվէր թողնին,

Մէ փուտ կու դընէ մահնց,

Թիքամ-թիքամ էլ անին:

Վայ իմ հոքուն ու վայ ինձ...

«Դա հանգումը չէ գալի»,

էս կ'օսէ հոքին տալիս: (Մալալի Բնախօսու-

Բնախօսու խափանել՝ Սելմանը-գործող անյնականից անհա-

րեյի-ձիլի Դանից Ժաշիւթար լուս է:

ՄԱՅԵԱ.

Ի՞նչ ճար անինք, Մալալի: (Սելմանը անցնում է
բերի արանը, Մալալն նրան հետեւելով՝ դէպի Մալալը):

Ինձ գիբի տուն գընալիս: Անցնում է Մալալի
հետ դէպի յան արանը, որից դուրս է գնում, իսկ Մա-
լալը անցնում Գրեթուլի հոգի:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱՒ

ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԵՆ, ՄԵԼԵԼ:

ԳՐԻԳՕԼ, գէպի Սօլօմանը:

Սօլօման, արի, նըստի:

ՍՕԼՕՄԵՆ, բեմի առաջ, առանձին:

Արունըս հասաւ էստի: (Զեռքը արանէլով էս-
կարդին):

Մէ շուշպար պիտի խախցնիմ, (Մարանանիշ
անէլով Մալալէ իշայ):

Սրան էսդ'անց Վերա փախցնիմ: (Դէպի Մալալը):

Մալալ-դէդա, աճկրտ լուս:

ՄԵԼԵԼ, առանձին:

Քու ջանին սիւ ցաւ ու քուս,

Վուր գուն չ'էիր տուն էկի...

Ռատտ էկայ էս ի՞նչ կրակի:

ՍՕԼՕՄԵՆ, գէպի Մալալը:

Իմացայ, փուր ախջրկատ

էսօր-էքուց փառկում իս:

Փետէտ հարուստ է, ախկատ,

Սօին՝ մուրք ունէ Կումիս:

Վաղ էլ կնիկ էր միկիտնի,

Միկիտնին ուստտ է էկի: (Տէռնէլով, որ Մա-
լալը չէ պարտախանութ):

Սուտն ու գուրթը չ'իմ գիգի,

Լըսածս իմ ասում, գէգի:

Իմացայ մէկ էլ, փուր գուն

Ջագօ իս արի թաքուն—

Խիլքէն հանի խիխճ մարթուն,

Իժում ախջրկատ կըպցրի: (Առանցին):

Հը, լաւիրը ուտեցրի,

Զըլիվ սիրտըս չը հովցրի:

Թոյ, հիմի էլ պտպանձի:

ՄԵԼԵԼ, առանձին:

Հոքիտ կրակումը խանձի: (Դէպի Գրիգօլը):

Բըլքուլ լիզուն բանեցրուց:

Ախար, ասած է հընուց՝

Ի՜փոր նընգրացար շան հիգ,

Հագիր ունեցի ջոխտ:

ՍՕԼՕՄԵՆ, ոտները գետնին տալով:

Չուստ գո՛ւս, չուստ գո՛ւս էս տանմէն,

Քանի սաղ իս մընացի:

ՄԵԼԵԼ:

Թէ կնիկ իմ, քու օթթէմէն

Իս գու՛քում, կացի, կացի:

ՍՕԼՕՄԵՆ, հրելով Մալալին:

Քիզ ասի՝ գո՛ւս էս տանմէն:

ՄԵԼԵԼ, գոռալով:

Աղատեցէք էս շանմէն: Մայեան և Շաշինէան
ճգնո՞ւմ էն յախ դռանից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԲ:

ՆՐԱՆՔ, ՄԱՅԵԼ, ՇԱՇԻՆԿԱ:

ՄԵԼԵԼ, գէպի մտնողները:

Էհէնց բան իք իմացի:

ՄԱՅԵԱ,

Ի՞նչ զ'ըջխըռուց իք գըցի: (Դէպի Սօյօմանք):
Զ'իմ արմընում իս քիմէն:

ՍՕԼՕՄԱՆ, գէպի Մալալը:

Շնորակալ կ'աց դուն սրանցմէն...

Էս մէկը համիկերցի:

Վուտըտ կըտրէ էս տանմէն,

Խոխուրթըս լաւ իմացի. (Մապնանիչ անելով
Գրէթօյի վրայ):

Եարսուն տարի է մէտի

Մինք աղ ու հաց ինք կերի,

Դուն խափելու տիղն էստի

Հանգումը լաւ չ'իս բերի:

Թագ էլ էսդ'անց, չուտ կորի,

Իզն ու թողըտ չ'երեւայ: Դառնա՛մ է դէպի

Մայեան և Շաշնիան, Ժաթա՛ւ հեպնէրը խօսակցելով է Դա-
նին անցնո՛ւմ էն բէմի առաջ. յախ չ'ողջը: Սօյօմանի պապ-
մանիւնը լսելիս՝ Մայեան արարայարա՛մ է անհանգստանալիւն.
Երբեմն Գլխիւն շարժելով, երբեմն յետք շրջանա՛նքն ծափ-
ցնելով:

ՄԱԼԱԼ, գէպի Սօյօմանը:

Յցն ևօցօցց ցցօցց (*) (Դէպի Գրէթօյը, Դապնա-
նիչ անելով Սօյօմանի վրայ):

Ի՞նչ է ցօփիանացի,

Սաղ օրը վրէս հաչում է:

Էլ վունջինչ չէ կանացի,

*) Վարացերէն՝ Շէն սիգիժէ գէրէվա, — Գեղ յիմարու-
թիւնը յաղթում է:

Ի՞նչ սուտ ասիս փըչում է:

Քանի գ'ուզէ բամբասէ,

Գ'ուզէ ինձ կրակումն էրէ,

Մագրամ վուրդի իրն ասէ,

Էնդի ինձ միտը բերէ:

Պարտկ չ'ի սիրի Մալալը,

Մագիէրը չուտ կուտայ:

Սաղ էս քախկին դրա հալը,

Թէ կնիկ է նա, շանց կու՛ տայ: (Դառնալով դէպի
Սօյօմանը):

Ի՛ս գընում իմ, զ'ալթաբանդ,

Քու գլուխ բերած գուրծկիրը

Գըլխիտ անիմ քարուքանդ...

Տեհնէ ջէհէին ու ծիրը,

Ի՞նչ արարմունքի տէր իս,

Վուր օրինաւոր մարթ քիզ

Մօգ չըթողնէ իր գռանը,

Վունցոր ցօփիան շանը: Թո՛ւմ է դէպի Սօյ-
մանի հողմը և դո՛ւրս գնո՛ւմ Դիլի դանից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԳ:

ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԱՆ, ՄԱՅԵԱ, ՇԱՇՆԻԱՆ:

ԳՐԻԳՕԼ, որ մինչև այս ժամա-
նակ շուարած նայում էր, կարծես քնից նոր սթափուած:

Վա՛, տօ՛, էս ի՞նչ խաբար է...

Հիմի իմ գալի ուշկիս:

ՄԱՅԵԱ, մօտենալով դառնու-
թեամբ:

Մինձ ցաւ ու զահրումնար է...

Վոյ, գուն գեղինը մըտնիս:

Կընդատ կերար, մարտեցիր,

Ինձ էլ սաղ-սաղ թաղեցիր: (Դէպի այն հողմը

որ պէղեց անցաւ Մալալը):

Կրակ նընգնի ջանքաւ, Մալալ...

Վոյ, էտ էլ վոճեց փիքը արիւր,

Վուր իմ անցըկայ բաղալ

Դուն տանըս հարս տուն բերիս: (Դէպի Գրեգօլը):

Հարցնէ քի խուզի գերիս,

Սիւ մահի վրայ գուն փսակիս:

Ետքան տարւայ ամազքս,

Տունըս, տիղըս, կայանքս

Կերար ու փուշ անցկացրիր,

Խուզի հիգ հաւորեցիր...

ՍՕԼՕՄԱՆ, հեգնօրէն:

Անմիդ իս սրտում, դէգի,

Դիփ խօմ ինքը չը կերաւ:

Սըլքերը գրքաւ էգի,

Զօռքա փողբաղչի գառաւ:

Ճանգից մինձաւոր նընգիր,

Վուր հէսաք գիգէր ու գիր՝

Ուսում առած ինժինէր:

Քիչ փուտ ունէր՝ խիստ գիժ էր:

Վուսնիրը քարօքը կուտէր,

Ի՛՛փ նընգիրը հէսաք գ'ուղէր:

Վերջը խըշտից փուղիրը, (Մաքնանիշ անելով Գրե-

գօլի վրայ):

Սրա գըլխին ածաւ կիրը:

ՄԱՅԵԱ, դառնութեամբ:

Հանաքի վուխտ իս գըլթի: (Մաքնանիշ անելով Գրեգօլի վրայ):

Վաղ էր սրա գլուխը փըթի:

Էրիու հաստատ օջախը

Կերաւ դիփ դրքսի խալխը:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Դէգի, քիգ արքաութին,

Խընդրիմ, էս մէկը ներիս:

Ունիմ փիս սովորութին,

Վուր ինձ կրակումն էլ էրիս,

Վունչիչ չիմ կանայ թաքցնի:

Սրի, մի՛ ամանչեցնի...

Սխաւ, ճի՛ է իմացի:

Ետք'անցի մարթ, Քախկըցի,

Վուր նընգրուշ հիգ խօսելիս

Պէրէվօչիկ բանեցնէ:

Էս վուր մեռլին սլատմիս,

Նրան էլ կու ծիծաղեցնէ:

ՄԱՅԵԱ, ձեռքերը դէպի երկինք
բարձրացնելով:

Էն Հախմիանտէրն անէ (Մաքնանիշ անելով Գրեգօլի վրայ):

Սրա դադաստանը, ախպէր:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Էտունը անց կացած քան է,

Դուն արխային կաց, իմ մէր: (Մայեայն և

Շաշնկային պանելով Բէ՛՛՛՛՛ առաջ, յախ հողմը՝ դէպի Մայեան,
Տաքնանիշ անելով Շաշնկայի վրայ):

Տէր իմ ճարի սրա համա: (Դէպի Շաշնիկան):

Գու հաւնած սիրուն տղայ:

Էս ջէր միր մէջը մընայ,

Ձիզմէն օչով չ'իմանայ: Այս հասէսը լեւի՛

Շաշնիկան դուրս է գնաց յախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺՊ.

ԳՐԻԳՕԼ, ՄԱՅԵԱ, ՍՕԼՕՄԱՆ.

ՄԱՅԵԱ.

Տըղէն ուսում առած է.

Թէ չէ, բանը շուռ գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Պետերբուրգում սովորած է.

Բաս ասա, վուր գլուխ գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ.

Ղուլուղումը կարքած է,

Թէ տրօտրօէք թրեւ գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Մարթը ղուլուղ արած է.

Ձի՛նն ու խաչն էլ չուստ գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ.

Կրուժօկումը գըրած է,

Թէ դէս ու դէն ման գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Ստարշինա էլ ջոգած է.

Նա չ'ըլի, գիլի փուլ գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ.

Շաշիս համա ձեւած է...

Հիմի միզ մօդ ի՞նչ գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Իմ խըմուրը ունցած է.

Ինքն իրան կամաց գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ, մատնանիշ անելով Գրի-
գօլի վրայ:

Սիւ օյը փուր նըստած է.

Սրա օֆթէմէն օ՛վ գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Սօլօմանը մեռած է.

Մէկ էլ տեհար ի՛նչ գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ.

Իմ ումիկը կըտրած է.

Սրամէն էտ էլ փուլ գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Էսօր դա քիչ ջըգրած է,

Մագրամ սիրտը յիդ գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ.

Բանը քուլթահ արած է.

Թէ ջէր յիդ ու յիդ գու՛քայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Ծէրը ծէրին քերած է.

Խիթը խիլքի հիդ գու՛քայ:

ՄԱՅԵԱ.

Շաշէս մէնակ նըստած է.

Իմաց անիմ, դուր գու՛քայ: Անցնո՛ւ է յախ
դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե .

ՍՕԼՕՄԵՆ, ԳՐԻԳՕԼ:

ՍՕԼՕՄԵՆ, մատնանիշ անելով

Գրիգորի վրայ, որ խորասուզուած մտած մուկքների մէջ նստած է:

Սա էլ էստի բընած է.

Ի՞նչ վուր կօնծխմ, սաղ գուրայ: (Մօպենալով
անգանին, ուսի շնչի ածում է մի ընդունակ և խոսմ: Յէպայ
անցնում է Գրիգորի կողմը, խնայ քաշելով:)

Քուլտ-ամուշ, էրազրտ-բարի: (Մօպենալ է ծա-
ռան և արծաթեայ, մարտ-ցարանով էրիտ- բաժանի լեյ,
արծաթեայ, ամանով կախը ասանջարէում նրանց):

Չախտ վի կալ, վուր չը սառի: (Անշելով լեյի
բաժանի):

Կաթը կուճուս զիան է: (Մօպենալ մարտնանիշ
անելով ուսի շնչի վրայ:)

Էն ուսմը նրա մշխամ է: (Մօպենալ զոտրի ան-
գանը դնում է նրանց ասանջ, որի վրայ դարձած է՝ արծա-
թեայ ամանով պատմամարը և շնչով ուսմը, խնայ խնայ դուրս
գնում: Սօլօմոն լցնելով է-ր բաժանի ուսմով):

Մէ էրես լաւ քրնեցար,

Էրազրտմը ինչ տեհար:

ԳՐԻԳՕԼ:

Ինչոր դուն ինչ խոստացար:

ՍՕԼՕՄԵՆ:

Հէնց գիգենաս, հանեցար:

ԳՐԻԳՕԼ:

Էնդումէն էլ լաւ էրազ...

Հազար թումանը գըրազ,

Վուր օջով չ'ըլի տեհած

Վոնց զարթուն ու վոնց քրնած: Մօպենալ է

Վարդանը միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ .

ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԵՆ, ՎԱՐԹԱՆ:

ՎԱՐԹԱՆ, գէպի Գրիգոր:

Էս ինչ վաղ վիր իս կացի.

Հէնց գիգէի քրնած իս:

Դուս էկայ, մէկ վուրջտացի,

Գնում էի իմ գուրծկիս,

Մագրամ մէկ էլ փերր արի: (Վէպի Սօլօմոն):

Սաքը էկաւ—դուն փորցած իս—

Էն օրը խէր չիս ճարի.

Վոնց մի առնի, վոնց մի տա... (Վէպի Գրիգոր):

Քու տեանիլն էի ուզում.

Էկայ գէսը, տուն մըտայ: Մօպենալ է ծառան,

մի բաժանի լեյ, է մարտ-ցանում Վարդանին, որ անշելով
նստում է անուի վրայ: Մօպենալ դուրս է գնում:

ՍՕԼՕՄԵՆ, գէպի Վարդանը:

Բուրթ ու բամբակ իս գըզում:

Ջէր ինչ ունէ, վուր ինչ տայ:

ՎԱՐԹԱՆ:

Հը, աղում իս ու աղում:

ՍՕԼՕՄԵՆ:

Դուն էլ լաւ օին խաղում: (Վէր կենալով անուի
և անց ու դուրս անելով բէթի ասանջ, ասանջին, հեգնօրէն):

Ձաղկաղնօին հաստատած՝
Ծուցումս ունենաս դըրած՝
Էրկու գրօշ չըլիս տըւած...
Լաւ է իս ու իմ Աստուծ:

ԳՐԻԳՕԼ, տեսնելով՝ որ վերջը
պէտք է կուին, խորամանկութեան է դիմում, դէպի Վար-
դանը:

Էրազմուս իրիգուն,
Միթամ Սփնիշնի թաղում,
Ման ինք գալի իս ու գուն.
Տեհնում իմ մէ շէն թաղում...
Էսօր ձախ աճկս է խաղում:
Էստունք խիստ փիս իմ փորցի:

ՎԱՐԹԱՆ,

Նուր խաբար չ'իս իմացի...
Կու ճանչնաս խօսմ Սանօին:

ԳՐԻԳՕԼ,

Հը, կուտրացաւ նուրմէկանց:
ՍՕԼՕՄԱՆ, դէպի հանդիսական-
ները:

Բէկկէրեմէն (*) լաւ օին
Շանց էրիտ միր տղէրանցը.
Տասն ու հինգ հազար ձեռաց
Ծըլկից նընգըրտէրանցը,
Վուր էլ ծէրը չ'երեւաց:

ԳՐԻԳՕԼ,

Այ, ձիզ էրնէկ տալու մարթ.

(*) Գերմանացի մի ձեռնածու էր:

Առաջ է գընում հանդարտ:
Ապրում արիային, անդարդ:
Միր մէջը խոստովանանք.
Գուրծկիրն աժ է գովասանք:

ՎԱՐԹԱՆ, յոգեց հանելով և
գլուխը շարժելով:

Էսօր ունէ լաւ կայանք:

ՍՕԼՕՄԱՆ, դէպի հանդիսական-
ները:

Նամուս ասիս, խըճալտանք,
Դառիլ է փըթած ապրանք...

Խիստ վէր նընգի մազանդէն: Վերադառնալ է
Խը պէղը և նորա՛ն ալիս իրայ:

ՎԱՐԹԱՆ, մատնանիշ անելով

Գրիգօլի վրայ, որ ըստ իւր սովորութեան, խորասուզուած է
մտածմունքների մէջ:

Փըրրումն է աղաղաղէն:

ՍՕԼՕՄԱՆ,

Նըստած տիղը սահաթում
Խան քընում է, խան զարթում:

ԳՐԻԳՕԼ,

Օրիրս էլ անց է կենում,
Շատը՝ գընաց, քիչը՝ մընում:

ՍՕԼՕՄԱՆ,

Էտ ումիկն է ապրեցնում:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի Գրիգօլը:

Հանաքը դէնը կենայ,
Էրէգ տղէրըն էին խօսում,
Խօսկը միր մէջը մընայ,
Միթամ թէ՛ կնիկ իս ուզում:

ԳՐԻԳՕԼ:

Մէ ի՜նչ խիստ իս արմընում:

ՎԱՐԹԱՆ:

Քիմէն էտ չ'էինք մընում: Մարտո՛ճ է Ժառան

ճապոնցաւանը յէսփն՝ դարարչի Բաժանիւնը հաւաքելու:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԷ.

ՎԱՐԹԱՆ, ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԱՆ, ՄԱՐԲԱՐ:

ԳՐԻԳՕԼ,

Տանգիկին իմ տուն բերում:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի Սօլօմանը.

Իժում ի՜նչով է ապրում:

ՍՕԼՕՄԱՆ, հեգնօրէն:

Կընգայ բերած բաժընքով,

Դրուստ չուրս հօքի համըրըրով:

ՄԱՐԲԱՐ, որ հաւաքած բաժակ-

ները շուրս է տանում առանձին:

Պառաւ կով էրկու հուրթով:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԸ.

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՐԹԱՆ, ՍՕԼՕՄԱՆ:

ՎԱՐԹԱՆ:

Տանը ախիկը նըստած...

Մընացիլ իմ արմընցած:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Վուր նըստիս ու փիքը անիս,

Համիկիրութին ունենաս,

Էս քախկումը կու ճարիս

Ինչ ջուռայ մարթ ուզենաս:

ՎԱՐԹԱՆ:

Ղուրթ է, ամէն ջուռայ կայ,

Կու պատահի, կու ռաստ գայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Փալշիվի ասիգնացով

Քանի՜ն ին հարըստացի,

Ու խիսճ վուրփերու հացով

Քանի՜ն ին լաւ կըշտացի:

ՎԱՐԹԱՆ:

Էսօր-թիքի հասրաթ է,

Էքուց-փուղաւուր մարթ է:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Գըրփիլ ին սաղ քաղաքը,

Իժում ժամիր ին շինի,

Ինչ է տէրտէր Մաղաքը

Պօնճէ Կախէթու գինի:

ՎԱՐԹԱՆ:

Էտ էլ, ախպէր, ագաթ է,

Կ'օսին վարցկաւուր մարթ է:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Կրակ ին տըի ապրանքը,

Քանի՜ն ին սուտ կուտրացի,

Հաշա ին կերի պարտկը,

Իրանք լաւ հարըստացի:

ՎԱՐԹԱՆ:

Երէգ-թիքի հասրաթ էր,
Դառնում է միլիօնէր:

ԳՐԻԳՕԼ:

Եսէնց էլ ին կուտրացի,
Լաւ իմացէք ասածըս,
Կնիկ ուղիւս իք արմըցի,
Ղալաթ բան չէ արածըս:

ՎԱՐԹԱՆ:

Զ'է, վոնց առչինը գուն իս,
Վոնց էգինը գուն կուլիս:

ԳՐԻԳՕԼ:

Լաց ին էլի խալխումը,
Մանէթին էրկու շայի
Տըի իրանց պարտկումը.
Փեսերու սիրան ին շահի:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Ռաստ ին էկի սիւ մահի,
Քիզպէս նուգբարնիր ճարի:
Խընդրիմ իմ նաղլն էլ լըսիս:

ԳՐԻԳՕԼ:

Քախցր ու քաղաքալարի
Գիղինք, ինչոր վուր կ'օսիս:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի Սօլօմանը:

Էտունք, ախպէր, մէ թողնինք...
Խօսում իս աւել-պակաս,
Անմիղ իս չափում քրբոհինք:
Մէ Ասծու կրակն է պակաս,
Վուր մէ օր մինք խիւքի գանք,

Ծընիլ ինք էհէնց ու կանք...

Գիլի գըլխին աւետրան:

Դուն ինձ ասա, ախցրկան

Ումն իս տալի, ի՞նչ նըշնում:

Իս էլ էտուրն իմ մընում,

Քի մօղ վունչիչ չ'իմ թաքցնում,

Միխի է իմ օղլուշաղը: (Մասնանիշ անէլալ
Գրեգօլէ վրայ):

Գընում էր, ջուրն էր նընգնում,

Ծախալում էր սուռն ու բաղը:

Օչով մուքթայ չ'է օտկում...

Մէկին քըրթամ ու մէկսէլին,

Դրօշ չ'ին տալի սրա վէքսիլին,

Համբըրի իմ վից հարուր թուման,

Դուն իս, իմ պարուն, Սօլօման:

Անում է գրուտ վից հաղար

Կօլօլ նիկալայ մանէթ,

Փուղ է, խուղ չ'է ու գաղար...

Պրծիլ իմ իս գուրծկն անգէթ:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Իս կ'օսիմ քիզ ասելուս՝

Վոնչ աւատամ սուտ քրիստուս:

ՎԱՐԹԱՆ:

Խափեցայ, կրակը նընգայ...

ԳՐԻԳՕԼ:

Հէքիաթ պառաւ կընգայ...

Ճանգեցիր քախցըր թիբայ:

ՎԱՐԹԱՆ,

Հախս է, գուն էլ վուր սըտիս... (Վեր կենալով
Կէզէց):

Աբա, հիմի հալըտ տիս.
Էքուցեւէտ վէքսիլըտ
Տանում, պրօտէստ իմ անում,
Տունըտ, տիղըտ, մէրիլըտ
Չաքուչի տակը գըցում:

ԳՐԻԳՕԼ, յուզուած:

Քիզ խօմ չէ գողցնում, տաքցնում,
Ի՛նչիր իս բըռբըռեցնում, —
Ի՛ս քիզ մարթ էի ճանչնում,
Ախար, վունց չիս ամանչում:
Հալած իզ իս տըւի ինձ,
Ջըվալներով հաց, թէ բրինձ,
Պաչկերով ասիգնացի,
Նամուտս ո՛ւր է գընացի:
Խըճպըտանքի հիզ խոճով իս:

ՍՕԼՕՄԱՆ, հեզնօրէն:

Հերիք է, քանի՜ գուլիս:
Նըստած մըտիկ իմ տալի,
Թէ՛ վիրջը կուլի հանաք,
Կու ծիծաղիմ սըրտալի:
Հանաքը դառաւ չ'անաք...
Չէ, ախպէր, բարով մընաք: Վեր է կենս— Կէ—

ղից և անցնում միջի դռան հսկմ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Մէ կաղի, էստի արի:

ՍՕԼՕՄԱՆ, դռան սեամից,

Կու խօսիք մարթաւարի,
Քախցր ու քաղաքաւարի:

ՎԱՐԹԱՆ, բռնելով Սօլօմանի

ձեռքից, քարշում: տանում է իւր տեղը:
Կ'օսիս օխտը եադ ըլիս...
Նըստի, Աստուճ կու սիրիս:

ՍՕԼՕՄԱՆ,

Ի՞նչ կ'օնիք ինձ միչի մարթ...
Գիդիք ի՛նչ լիզի տէր իմ,
Ունիմ մէ փիս խասիաթ,
Իմքին միտըս կու բերիմ,
Ձիր սիրտը, վունցոր ճինճար,
Կու դաղիմ ու կու էրիմ,
Էտ գուրծկումը իս անճար.
Վո՛ւչ մըհլամ ձիզ, վո՛ւչ էլ ճար:
Մէկ էլ թէ ի՛նչ պըտուղ իք,
Ան թէ ի՛նչ նաղգի աղրանք,
Հալալ հոքի, թէ գուղ իք,
Մէկըսմէկու կու ճանչնաք...
Ձիր գըլխին անիճք, օխնանք: Անց — դաս է

անս— բէ՛մ իրա:

ԳՐԻԳՕԼ, դէպի Վարդանը:

Ո՞ւմ փիշը բըռնինք, գընանք,
Այ քիզ, ախպէր, աղփօկատ:

ՎԱՐԹԱՆ,

Վո՛ւնց է նըշնում ախցըկատ,
Ջէր մէ էն հարցնիս, օխնանք:

ՍՕԼՕՄԱՆ, կանգնելով Վարդա-
նի առաջ:

Վարժան, հընձէ՛ չը ցանաճ...

Ի՛ս ճարիլ իմ մէ օմքին,

Փողաւոր, ուսում առաճ,

Տէր ախջրկան ու մըլքին, (Մասնանիշ անելով
Գրեթօյն վրայ):

Սրա պարտկ ու պատուհասին...

Դուն ի՞նչ կ'օսիս սրա մասին:

ՎԱՐԹԱՆ, հեզօրէն:

Հա՛ գանգալա-գանգալա,

Աֆէրիմ ու մաշալայ:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Դուն էստի ինձ անգաճ դի.

Տըղէն է դարգիմանդի,

Ունէ մըլքիր սար ու ձուր,

Ղուլուղը օրինաւոր:

Ախջիկն էլ, գիգիս, սիրուն,

Էս ջէր մէկ քիզ, իմ պարուն:

ՎԱՐԹԱՆ, հեզօրէն:

Հա՛ գանգալա-գանգալա,

Գ'ուզէ էլի, կու փսակի,

Կամայ, ջիբըտ չը ծակի:

ՍՕԼՕՄԱՆ, մատնանիշ անելով
Գրեթօյն վրայ:

Մէկէլը՝ դուս կանգնած մարթ...

Բաժընքի տիզ ջրվալ պարտկ

Շալակը կու տայ միջկին,

Խնքը կու նըստի շընքին:

ՎԱՐԹԱՆ, հեզօրէն:

Հա՛ գանգալա-գանգալա,

Էրաղըտ ըլի բարի,

Հարսնիքն ուտինք էս տարի:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Ի՛ս փեսացու իմ ճարի,

Դուն էլ գըթի նրա հանգը,

Էտումը խօմ գործած իս...

Փեսիտ գըցեցիր ճանգը

(Սընամ վուր հաշա չ'ուտիս),

Ու գըրփեցիր կայանքը...

Թո՛ւ, գըրստեցիր նրա վարքը:

Գիգինք, թուխտ խաղալեմէն

Ձեռը քաշից խիւճ տըղէն,

Վունցոր իս կոնծելեմէն

Ջիբըս գարդակ փուղեմէն,

Վիթըր դառաւ աղփօկատ,

Վուր թիքայ տայ ախջրկատ: (Մասնանիշ անելով
Գրեթօյն վրայ):

Սրան էլ քու խըճպըտանքով

Բան բըռնիլ տո՛ւ օրէնքով,

Վուր նիսիէտ նաղգանայ:

ՎԱՐԹԱՆ, յուզուած:

Հա՛ գանգալա-գանգալա...

Մագրամ պիտիս գիգենայ

Միք քախկըցերու բանը:

Կու տեհնիս՝ Գարեթանը,

Մաթօն, ան Խօրիշանը

Նընգան քու տըղի ջանը,
Ի՛ղը քաշեցին, թանը
Տըւին հարեւնի շանը:

ՍՕԼՕՄԱՆ, գառնութեամբ:
Էն էլ կուլի վարթանը:

ԳՐԻԳՕԼ, դէպի Սօլօմանը՝ յուշ-
ռւած:
Բանդիբուտի խօսիլը,
Սբա, էտ վո՛րդանցի է:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի Գրիգօլը:
Աւեյնուրթ է ասիլը...
Շանճրաք էրեւնեցի է: (Դէպի Սօլօմանը):
Ի՛ս կու աագ ըլիմ, կ'էհամ...
Խօսկիրտ է անխիլ, անհամ:

ՍՕԼՕՄԱՆ,
Փալանըտ վէր գըցեցի՛ր:
ՎԱՐԹԱՆ, արհամարհանքով:
Ինքըտ կի՛, ինչ բըրթեցիր:
ԳՐԻԳՕԼ, շողոմաբար վարդա-
նին:

Մինք գընանք իմ օթախը,
Զեռտ իս տո՛ւ, մէ վի կացրո՛ւ:
Քիզ չարիփուխ օջախը,
Դու՛ն քու խիւրը բանեցրո՛ւ: Դա՛ւրս էն գեռ-
նին ասին աջ դռնէն:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԹ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, մօտենալով սեղանին,
որի վրայ դրած է ուժի շէշը, ածու՛մ է ըմպանակում և ձեռ-
քին իւր դէմ բարձրացնելով, դէպի լէքը ըմպանակը:
Դու՛ն էլ իմ սիրտը հովցրո՛ւ, (Ճակատին յեռ-
քը խփելով):

Սրա միջի խիւրը կորցրո՛ւ,
Վուր դառնամ չուրս վուտնանի
Անբանական կենթանի: Ըմպանակի ուժը խա՛մ է:

Վարդապետը իջնա՛մ է:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Բեմը ներկայացնում է միեւնոյն սեմեակը առաջին գործողութեան մէջ Գրիգորի տանը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ՄԱՅԵԱ, ՀԱՇԻՆԿԱ նստած են գահաւորակի վրայ: ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՐԴԱՆ, ՍՕԼՕՄԱՆ, ՎԱՆԵԱՆՑ բազկաթոռների վրայ, սեղանի շուրջը: Ծառան արծաթեայ մատուցարանով թէյ է առաջարկում նրանց:

ՎԱՆԵԱՆՑ:

Երբ մայրս ինձ տուաւ կեանք,
Ինքն եղաւ անշունչ գիակ...
Ձը տեսայ մօրս գգուանք
Ես զսուակ նորա միակ:
Տաճկուհի գռեհիկ դայեակ,
Մի խրճթի մէջ գիւղական
Սնոյց զիս տարի հնգեակ
Հեռու տնից հայրական,
Որ գտնւում էր Կարին,
Կոչւում այժմ Երզնթում,
Ինչ տաճիկք քաղաքն առին...
(Թիւր չեմ մոտաբերում):
Ճիշտ ծննդեանս տարին
Հայրս էր արտասահման

Գնացած սուեւտորի

Արեւմտեան Հնդկաստան,

Ուր եղաւ հողի գերի:

ՄԱՅԵԱ, ձեռքը շրթունքին մօ-
տեցնելով:

Տեհար, վոյ քօռանամ իս,

Վոնց հէր, վոնց մէր դուն չունիս:

ՎԱՆԵԱՆՅ, յողոց հանելով:

Ծնողաց սէր եւ գգուանք,

Համբոյրներ եւ փաղաքշանք

Բաղդը չը տուաւ, զրկեց...

Որբութիւնը ինձ գրկեց:

Յետ ծնողացս մահուան

Մնացի միակ ժառանգ

Հարստութեան... եւ անուան,

Որը գնահատում թանգ:

Չ'ունէի ես ազգական,

Ծերունի կրօնական

Եղաւ ինամակալ մանկան,

Նորա դաստիարակիչ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Չառաւ շաքար արած քիչ:

ՎԱՆԵԱՆՅ, շնորհակալութիւն
անելով:

Մանկութիւնս անցաւ տխուր

Վանքի մուշկ խցի մէջ,

Ուր կրօնականք իզուր

Գիտութեան բոցով անշէջ

Լուսաւորել կամէին՝

Խելքս, սիրտս եւ հոգիս,—

Այն ինչ իւրեանք լապտերում

Վառելու ձէթ չ'ունէին:

ՄԱՅԵԱ, զարմացմամբ:

Նալթ չ'ին վառում լամպերո՞ւմ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Ես ի՞նչ է, չայ չ'ին բերում: Մայեան անցնում է

Յախ դռնից եւ յեռայ նալից վերադառնում:

ՎԱՆԵԱՆՅ:

Ես էի դեռ պատանի,

Երբ Հայրիկն Խըրմեան,

Կոնսուլն Ռուսաստանի

Եւ այլ մարդիկ անուանի

Այցելեցին մուշկ վանք,

Ուր կրէի աքսորանք:

Այն օրից աստղս փայլեց...

Հայրիկ զիս իւր մօտն առաւ,

Նոր կեանք հոգւոյս ներշնչեց,

Մեծ ճիգ թափեց, ինամք տարաւ:

Ուսման, գիտութեան գաղանիք

Եւ անկեղծ սէր աւանդեց:

Ուսոյց սիրել հայրենիք,

Կրօն, լեզու մայրական

Եւ աշխատանք պատուական:

ԳՐԻԳՕԼ, գէպի ծառան, որ սե-

ղանից հաւաքում է թէյի դատարի բաժակները:

Գրնա, ասած էն կրնգան,

Չայ զրբէ չուրս կէս ստաքան: (Դէպէ Սէյ-
հանը:)

Ձեռաց մէ-մէ փունջ խրմինք:

ՍՕԼՕՄԱՆ.

Էտուրը զ'աբուլ ինք մինք:

ՎԱՐԹԱՆ.

Էս գամը իս էլ զ'աբուլ:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Հայրիկն երբ անցաւ Ստամբուլ,

Զիս որդեգիր առաքեաց

Լազարեանցի ձեմարան,

Որ արեւելեան լեզուաց

Գիտութեան է շտեմարան:

Ուր յետ երկար վեց ամաց

Անցայ համալսարան:

Եւ յետ աւարտման ուսման

Գնացի արտասահման: (Ծառան հասարակական-)

է լէյն և ուսման վանքին յայն-մ է բաժանիլ և
պատմութեան խմբակի տնօրէն խմբակ):

Ուր արուեստ եւ գիտութիւն

Նոյն իսկ մեռեալ բնութեան

Տուել կեանք, գեղեցկութիւն.

Որպէս է շղթան Ալպեան,

Որ մարդկային հմտութեան

Թագն եւ պսակն է գաբնեայ:

Պատմել օրերս կենաց

Անցած արտասահմանում

Յընթացս երկից ամաց—

Աւելորդ եմ համարում...

Զի կ'երեւի ձեզ տխուր:

ԳՐԻԳՕԼ, մատնանիշ անելով Շա-
շնկայի վրայ:

Ախիկըս խիստ է սիրում

Լուսնիակ գիշիր, սար, ձուր,

Մերի, գողգործուց, կէծակ:

ՎԱՆԵԱՆՑԸ, գատարկելով բա-
ժակը, յափշտակուած, ընդ սմին՝ իւր պատմութեան բովան-
դակութեամբ, մտաբերելով իւր անցեալը, իւր երիտասար-
դութեան բաղձանքները, կարծես, չէ լսում ոչ Գրիգորի ա-
սածը, ոչ զգում նրանց գոյութիւնն անգամ: Օգտուելով
նրա այս զրուծիւնից, Գրիգորը և Վարդանը դուրս են գնում
միմեանց ետեւ աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՎԱՆԵԱՆՑ, ՄԱՅԵԱ, ՀԱՇԻՆԿԱ. ՍՕԼՕՄԱՆ.

ՎԱՆԵԱՆՑ, շարունակելով:

Զի իղձս էր եւ փափագ

Խուժանին մէջը մտնել,

Նոցա կենաց հոսանքը,

Նոցա վարքը եւ բարքը

Անկեղծ ուսումնասիրել:

Վէրքերն, աղետներ զննել,

Պատճառն հետազօտել,

Որ թշուառ հայրենիքիս

Օգտակար անգամ լինել: Դու-րս է գնում Սո-

լօմանը և աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ:

ՄԱՅԵԱ, ՀԱՀԻՆԿԱ, ՎԱՆԵԱՆՑ:

ՎԱՆԵԱՆՑ, շարունակելով:

...Եւ սպեղանի մի գտնել,
 Որ վերքերը բժշկէր: (Ուշի գալով):
 Անցան երջանիկ օրեր...
 Յնորք յօգս ցնդեցան
 Զգօն երիտասարդութեան:
 Արդէն անցել են տարիք,
 Որ այստեղ կը ծառայեմ,
 Ես ինքս ամենայն բարիք
 Քաղցրութեամբ կը վայելեմ: (Դէպի Շաշնէկան):
 Այժմ կեանքս իմ եւ յոյս
 Դուք էք, գեղեցիկ աստղիկ...
 Նշան պատուոյս եւ սիրոյս
 Ընդունեցէք այս արկղիկ: (Տալով Շաշնէկային
 Դի արկղիկ):

Տալով ձեզ այս ծրարն... (Դէպի Մայեան):
 Դուք ներողամիտ եղէք,—
 Եւ այս չնչին գումարն
 Խնդրեմ, որ դուք ընդունէք:
 Կայ գնելիք ինչ... կարիք,
 Դոցա մասին հոգ տանէք:

ՄԱՅԵԱ, Վանեանցի ձեռքից
ծրարը առնելով:

Մէտի մէ բարցի պառւիք,
 Ծըլիք, ծախիլիք, զօրանալ:

Էրկու իմ տարար դառնար: (Զեռեւը դէպի
 Երկին: Բարեկամներ):

Սրա ջիւղին տու բարաքայ

Տէր, քու բարութեամբէն: Դիւթօլը և Վար-
 քանը իստակելով հոն-ժ'են աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ:

ՄԱՅԵԱ, ՀԱՀԻՆԿԱ, ԳՐԻԳՕԼ, ՎԵՐԹԵԱՆ:

ԳՐԻԳՕԼ, գէպի Վարդանը:

Նուր է նրնգի մարաքայ,
 Կոտորտում մինձերեմէն: (Դէպի Վանեանցը):
 Խընդրիմ, բախշիս, քիզ թողի: (Դէպի Մայեան
 և Շաշնէկան):
 Դուք գընացէք ձեր բանին: (Դէպի Վանեանցը):
 Տանը տիրութիւն անին: Մայեան և Շաշնէկան
 Դո-րս էն Բնո-ժ'յախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե:

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԵՐԹԵԱՆ, ՎԱՆԵԱՆՑ:

ԳՐԻԳՕԼ, շարունակելով:

Կարիք ունէի դիզի...
 Քիզ գրուտոն ասիմ" սիւ խուզի:
 Ի՜նչ իմ ասորելու վուխտն է: (Մօպէսո-ժ է
 Վարդանը Դի Լո-պի յե-սին Բանաթ և պալիս Վանեանցին):
 Էտ իմ պայմանքի թուխտն է...
 Տուկրա-տուկրա ու մէ-մէկ,

Ուժմէն ինչ ունիմ առած,

Պարտկիրքս ինչկիլ էրէգ:

Դիւի էտ թխտումն է գըրած:

Այանքըս ու կայանքըս

Էս մէ քարվաղա տունն է:

Ունեցած-չունեցածըս

Էսօրւանեմէն քունն է:

Իս էլ էսօր է, էքուց

Կու մըտնիմ գերեզմանը:

Պարտկ չ'իմ սիրի ջէհէլուց...

ՎԱՆԵԱՆՑ:

Յարգելի Սօլօմանը

Պատմած է ինձ այդ վաղուց:

ԳՐԻԳՕԼ:

Էհէնց էկաւ իմ բանը...

ՎԱՐԹԱՆ:

Էլ ինչ փէրը ու ինչ տընքուց...

Կըտրից ախըրկատ բախտը,

Էրիտ քիզ էսօր Աստուձ (Մաքնանիչ անէլլ
Վանէանցի լրայ):

Խելօք փեսայ սրա հատը:

Միխկ ին գուրձում մահացու,

Աւելնուրթ է գանգատը...

Սրամէն էլ լաւ փեսացո՛ւ...

Անցկացաւ դարդի վուխտը... (Դէպի Վանէանցը):

Բախտաւուր օրին հասնիք,

Ձեռք քաշեցէք էտ թուխտը:

Ուտինք ձեռաց մէ հարսնիք,

Դուշմնի աճկը քօռացնինք:

ԳՐԻԳՕԼ:

Հէր ու վուրթի, մէ ումն ինչ—

Շատ է մընում, թէ խիտ քիչ:

ՎԱՆԵԱՆՑ, Դէպի Վարդանը:

Խնդրեմ թանաք եւ գրիչ: Վարդանը դուրս է

գնացել:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ:

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՆԵԱՆՑ:

ՎԱՆԵԱՆՑ:

Ձեր խօսքերը գրաւիչ

Եղան սպեղանի վէրքիս:

Անկեղծ եմ խոստովանում,

Հաւատացէք դուք խօսքիս:

Մինչ ցայժմ ինչ երազում...

ԳՐԻԳՕԼ, առանձին:

Բանը էկաւ իր խաղում:

ՎԱՆԵԱՆՑ:

Այսօր տեսայ յարթմնի: Մարմնս է Վարդանը

Խառնաճանը և գրեւ յետին:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե:

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՆԵԱՆՑ, ՎԱՐԹԱՆ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Օրն ասում իս չ'է մըթնի:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Ո՛հ, եթէ չ'եմ սխալուի,
Անուանեցիք ինձ որդի:

ԳՐԻԳՕԼ.

Մինք փեսին կ'օսինք՝ վուրթի:
Խօսկըս ուզում իմ զուրթի: (Բանելով Վանեանցի
Քլա-նը):
Իմ տարսը դառնաս, Սարբիս,
Բախտաւոր, քախքըր պառւիս: Հաճո՞ւրտ-մ է
Քլա-նը:

ՎԱՐԹԱՆ.

Քեօռ օլսարզ (1), թշնամիք,
Էսօր նըշանտէք ունինք:

ՎԱՆԵԱՆՑ, ղէպի Գրիգօլը:

Բաղդաւոր եմ, երջանիկ,
Երբ ունիմ ձեզ պէս հայրիկ: Հաճո՞ւրտ-մ է
Յեռ-նը:

ՎԱՐԹԱՆ, ղէպի Վանեանցը:

Վա՛, մէ ինձ էլ պաշ արա՛: (Հաճո՞ւրտ-մ էն մի
Յեռ-նը):

Էս թըխտին մէ վիրջ արա՛: Վանեանցը սարս-
գրո՞ւմ է լա-ղը, իսկ Վարդանը աւելով լաւութեանը,
Լա-ղը և գրիչը անցնո՞ւմ է աջ դռնից:

(1) Պուրանաք:

ՏԵՍՐԻԼ Ը:

ՎԱՆԵԱՆՑ, ԳՐԻԳՕԼ.

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Իսկ ես, խոնարհ ձեր ծառայ,
Պատիւ ունիմ ձեզ խնդրել,
Մինչ կամքը լինի նորա, (Ձեռքը դնելով երէնի
Բաշխտին):
Կալուածքը կառաւարել
Ձեր գեղեցիկ աղջկայ —
Թէ եւ օժիտ, փոյթ չը կայ,
Իբր հարազատ հայր անգին:

ԳՐԻԳՕԼ.

Վուր դուք ապրիք արխային:
Ղաբուլ իմ, վուրթի՛, մէնակ
Պարտկերեմէս ազատէ...
Օսկրին հասիլ է դանակ:
Ելախտ ասի—թէ միտտ է—
Կու մոնիմ գերեզմանը,
Ձիզ կու մընայ մէյդանը:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Տալիս եմ խօսք պատուական,
Կատարել ձեր հրամանը:

ԳՐԻԳՕԼ.

Քիզ կու տամ իմ ախըրկան
Ու քութա՛հ կուլի բանը:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Որ է միակ իմ փափագ:

Վաղը բոլոր ձեր մուրհակը
Զ'են մնալ առանց հատուցման:

ԳՐԻԳՕԼ:

Ցաւերուս կ'օնիս դարման...

Դուն էլ չ'իս ըլի փօշման:

ՎԱՆԵԱՆՑ, զլիարկը առնելով:

Այժմ մինչ ցտեսութիւն:

ԳՐԻԳՕԼ, վերկենալով տեղիցը:

Աստուձ տայ աչողութիւն,

Դուրծկերուտ մէջ — խըճպըտանք:

ՎԱՆԵԱՆՑ, ողջունելով:

Իսկ ձեզ, հայրիկ, երկար կեանք: Դուք է
գնահատեալ իմ հոգի:

Տ Ե Ս Ի Լ Ք:

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՐԹԱՆ:

ՎԱՐԹԱՆ, աջ դռնից դուրս գա-
լով, հեգնօրէն:

Այ, քիզ ախպէ՛ր լիլախանայ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Վաղ է, ջէր մի ուրախանայ: Մայնո՛ւ է Սօ-
լօմանք:

Տ Ե Ս Ի Լ Ք:

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՐԹԱՆ, ՍՕԼՕՄԱՆ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, աչքերով որոնելով:

Տօ, փեսացուն ո՛ր գնաց:

ՎԱՐԹԱՆ, հեգնօրէն:

Բան ունէ՛ր, քիզ չը մընաց:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

ձանգեցի՛ք մէնակ տըղին...

Ձիզ պէս ռաղբոյնիկ գուղին (Օյե՛լ Բա՛ղ Կա՛լա):

Ռաստ գայ մէ մարթ մըթանը...

ՎԱՐԹԱՆ, հեգնօրէն:

Հիմի մընացած թանը

Լըպստէ Սօլօմանը: Դրե՛գօլը և Վարդա՛նը թի-
շաղա՛ւ էն:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Ձիր գլխին արէ՛ք չարայ,

Վուր չը դառնաք մասխարայ:

Ի՛ս իմ ճամիլէն գըթիլ իմ,

Կարմիր գինի ու թիլիմ: (Ի՛նչ Դրե՛գօլը):

Զ'իմ խիստած քիզ պէս պարտկում: Դրե՛գօլը,
գործող հայեացք չէ՛լով Սօլօմանի վրայ, այնո՛ւ է աջ դռնից:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի Սօլօմանը:

Նունը հաչելով սատկում: Անցնո՛ւ է աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ք:

ՍՕԼՕՄԱՆ, բեմի առաջ, դէպի
հանդիսականները:

Ախար էս վարք ու բարքում

Ապրի՛լ կու՛լի աշխրդում:

Սատանի փայն է սուտը...

Խօսում իս զուրթ ու ազատ,

Ան թրեւում ին քի սուղը,
 Ան գըլխիտ կարթում խրրատ: (Մայնանիշ
 անելով դէպի այն հողը, որ հայտնի էր ինքինքնը:)
 Դառիւ է գերի փուղի,
 Փէշակ է բրունի գուղի:
 Ի՛փ իր անումն իս տալի,
 Մէ հէստի ի՛փ է գալի,
 Կ'օսիս սաւայի իրմէն
 Սաղ աշխարքն է աւազակ,
 Ինքն է իստակ ջրբեմէն:
 Դա չ'է մէնակ օրինակ...
 Կու ճանչնամ իս սովորագար
 Ու մէկ էլ մէ չարվագար,
 Վուր էրէգ էին նօքար,
 Էսօր—շէն, հարուստ սարգար:
 Զը կարծիք առուտուրով... (Զէր էրը այն է
 այն հողը շարժելով:)
 Մէ ինչոր հոնրրներով:
 Վուր հարցնիք էսօր նրանցմէն.
 — Սաղ աշխարքն է աւազակ,
 Իրանք... իստակ ջրբեմէն:
 Սրանք չ'ին մէնակ օրինակ...
 Կու ճանչնամ վաճառական,
 Հարս ունէ խիստ գուրեկան.
 Առանց նրան շունչ չ'է քաշում,
 Փուխալի պէս է պաշտում...
 Խալխին աչ ու ձախ տաշում,
 Կայանքը վրէն հաստատում:
 Ի՛փ իր անումն իս տալի,

Մէ հէստի ի՛փ է գալի.
 Կ'օսիս սաւայի իրմէն
 Սաղ աշխարքն է անառակ,
 Ինքն է իստակ ջրբեմէն:
 Սա չ'է մէնակ օրինակ...
 Կու ճանչնամ հէքիմ պարուն,
 Խալխը դըրիւ է անուն
 Լանգ-թամուր ու Զինգիսխան...
 Մըլքիւր ունէ արմաղան:
 Նա ունէ էրկու փէշակ,
 Մէկն՝ ազատում կինքեմէն,
 Մէկելը՝ թողնում դարդակ
 Վիրչի հացի թիքեմէն...
 Փուղ է տալի զալօգով,
 Իժում գըցում շարափի տակ,
 Մուլքը ճանգում օրէնքով...
 Մորթում տիրուջն անդանակ:
 Հարցնիս հէքիմբաշեմէն.
 — Սաղ աշխարքն է աւազակ,
 Ինքն է իստակ ջրբեմէն:
 Սա չ'է մէնակ օրինակ...
 Կու ճանչնամ իս չինովնիկ,
 Ունէ խիստ արմաղան կնիկ:
 Ամառը դըրգում գիղը
 Հաէր փոխելու համա,
 Զըմիռն ունէ իր տիղը...
 Հաքցնում մախմուր դէրիայ
 Ինչկի վուտի պըծիղը:
 Մէ ջամագիրն է թանխայ...

Տանն էլ չուրս-հինգ էրեխայ:

Հարցնիս չինովնիկեմէն.

— Սաղ աշխարքն է աւաղակ,

Ինքն է իստակ ջրբեմէն:

Սա չ'է մէնակ օրինակ...

Վայ ինձ ու վայ իմ հոգուն,

Աստուծ չ'ին ասում՝ Ասծուն...

Գուրծկիր աշքարայ, թաքուն

Հազարներով է Գախկում,

Վուր ասին իմ ամանչում:

Հէր ու վուրթի, մարթ ու կնիկ,

Հարս, սկեսար, տղայ, ախշիկ,

Գուր ու ախպէր, մինձ, պատիկ

Իրանց օրէնքով ապրում,

Կ'օսիս Սողոմ-Գոմորում:

Կընգգիրքը տանմէն փախում,

Անդէր թողնում վուրթկերանց,

Օջախի ճրաքը հանքնում,

Խախկ շինում խիստ մարթկերանց:

Ախշկիրքը ումը հաւնում

Վըրացի, թէ հայ, թէ թուրք, (Ձեռքը հակա-

դէմ թէեւէ):

Կայ, թէ չը կայ — չ'ին հարցնում,

Պաշտում, սիրում վուրցոր կուռք:

Էսօր գընում ին փախկում,

Էքուց թողնում, բաժնըվում:

Ո՛ր գընաս, ո՛ւմը գանգաւա...

Ի՞նչ անիս, վո՛ւնց աղստւիս

Հազար փորցանքսներեմէն: (Կանգ է առնու-)

Ի՞նչ արխային իք նըստած,

Վուրցումը խառը չիք:

Մէ ձէն հանեցէք, օխնած,

Գուր էլ խօսմ Գախկըցի իք: (Կանգ է առնու-)

Գուր ինձ գըցում իք ջուրում...

Իս ձիր օֆթէմէն գու՛քամ

Ու կու աւելցնիմ ինձմէն՝

— Սաղ աշխարքն է աւաղակ,

Գուր իք իստակ ջրբեմէն...

Մէ-մէ նուգբար օրինակ...

Վաւագայրը իջնու- է:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

Բենը ներկայացնում է մի խղճուկ սենեակ իւր անշուք կան-կարասիքով: Զախ կողմը՝ հասարակ գորգով ծածկած տախտ, նեղ նահալով եւ մութաքաներով. աջ՝ հասարակ սեղան իւր արտոնելով. խոքքում՝ հասարակ գորգով ծածկած մի փոքր տախտ իւր փոքրիկ քառանկիւնի նահալով: Բենի ձախ կողմը՝ մեջ տեղը պատուհան (դօլաք) սպիտակ վարագուրով ծածկած. անկիւնում՝ վառարան. աջ կողմը՝ մի դուռը անկիւնի մօտ. խոքքում՝ մի լուսամուտ մեջ տեղը եւ մի դուռը վառարանի մօտ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ԴԱՏՕ, Հանդիսականների դէմ
տախտի վրայ նստած լուսամուտի մօտ քարգահի առաջ:

Տըլլուր ու բոբլիկ նըստած

Գիշիր-ցերեկ գիփ կարէ,

Խան կուշտ փուրով, խան քախցած...

Բախտ է, թէ զահրումար է:

Կըտուր փէտ էլ չ'ունենաս,

Վուր մէ բուխարը վառիս,

Կըշտին կանգնիս ու տաքնաս,

Նուրմէկանց նըստիս, կարիս:

Մատնիրս մըխկըտում է.

Յըրտեմէն չ'իմ կանացի

Ասղումը թիլ անց կացնի.

Կ'օսիս օմբին բօթում է:

Վո՛ւր աստղի տակն իմ ծընի,

Ան օվ է էլի մամէս,
 Օվ է ինձ մարթու տըւի,
 Ի՞նչ զըրգւեցայ մարթումէս,
 Էստունք միտըս չ'է գալի:
 Ի՞նչ ինչ խիւքի իմ էկի,
 Դըռնէդուռն իմ ման գալի
 Իմ էրեխանցով մէտի:
 Դիփունանքն ինձ ասիլ ին.
 «Ի՛նչո՞ւ, սիրուն վուրփեւէրի»,
 Ուտեցրիլ ին, հաքցրիլ ին,
 Իժում մըսիրքս ին կերի: (Երգած է):
 Հէրս ու մէրս ի՛նչ անին,
 Իմ ճակտին էս էր գըրած: Մարտի 15 Մարտի 15:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ:

ՆԱՏՕ, ՄԱԼԱԼ.

ՄԱԼԱԼ, մտնելով աջ դռնից,
 հանում է կոնատակից մի փոքրիկ բոխչա և ձգում նատօի
 առաջ, իսկ իւր վրայի տալման՝ աթոռի վրայ, յուզուած:

Դիդենաս, խիստ իմ ջըգրած...
 Ո՛ւմ դուռն ասիս ծեծեցի,
 Ո՛ւմ բազն ասիս տուն մըտայ,
 Ո՛ւմն ասիս գըղզըղեցի,
 Մագրամ առնող չը գըթայ:
 Քու կարած աղլըխնիրը
 Զ'էրիտ էսօր միղ թիքայ...
 Հէնց բաց արի դըռնիրը,
 Մէ իրիցի ռաստ էկայ.

Դիդէի, վուր խէր չի գա:
 Շատ հունըրնիր բանեցրի,
 Դիդ քաղակ կըտըրեցայ,
 Շատերուն էլ բեզրեցրի,
 Վիրջը ինքս էլ լէթեցայ:
 Խան դէս, խան դէն շուռ տըւի,
 Ու՛մ ճակտին ասիս կըպցրի—
 Տէրտէրի ջանը մաշւի—
 Վունչիչ չը սիպտըկեցրի:
 Լաւ լաւը կի ուտեցրի
 Էն բու լմիոշ Կատօին.
 Դըլխիս բերում էր օին...
 Դիմցի նրա արարմունքին.
 Էն մէ թիզ խախտի՞ն պուպրին.
 Էսօր դառիլ է օմքին.
 Նա, էն սիւ ալիշ, կուպրին:
 Լամիս ջըգրեմէս տրաքեցայ...
 Իժում կի խիստ փոշիմնեցայ:
 Արի ու նրան մի գովի.
 Հաքին զօլ խարա մօլի,
 Տախտին նըստած արխային
 Մընում էր իր Սաքօին: (Յագայ հանելով):
 Թէ կու բանի քու բախտը,
 Զ'իս ըլի նրամէն պակաս...
 Դուն էլ զուքի էն վախտը
 Կու՛լիս սիրուն նորահարս:
 Ումն ասիս, կու բերիս մարս...
 ՆԱՏՕ, յուզուած:
 Նէտալի կի գիդենամ,

Թէ ի՞նչն է քի խօսեցնում:
 Զ'իս ուզում քի մօզ կենամ,
 Վո՛ւրթիքս ին քի բեզբեցնում,
 Կարճ ասա՛ յի կաց, գրնա՛,
 Ի՞ս էլ կէհամ, չ'իմ մընա...
 Ծամբա-ուծում մասխարա
 Օչովինը չ'իմ դառնա:

ՄԱԼԱԼ, ձեռքերը խաղացնե-
 րով:

Դիմպլիպիտօ — նաղարա,
 Մալալ, յի կաց, խաղ արա՛:
 Ուզում իմ բախտաւորի,
 Սա ի՞նչիր է մօգօնում:
 Բիզպէս շատ փութեւէրի
 Ասիլ է՝ մարթ չ'իմ ուզում,
 Մագրամ իժում փափկիլ է,
 Դօշ ու գօտկով զուբիլ է:
 Զ'իմ ուզի ու ջիբքս դի,
 Աշխարքն էտէնց է, փո՛ւրթի:

ՆԱՏՕ:

Էսքան տարի քանիսին
 Արիլ իս աչէմէբա,
 Գընում ին ու գալիս ին
 Վունցոր մէ մօջլէնէբա,
 Վիրջը ի՞նչ է գուս գալի.
 Անց ին կենում, գընում ին,
 Ի՛փոր ինձ ուստ ին գալի,
 Զուստ մէ ճանփէն ծըռում ին:
 Էրեսը շուռ ին տալի:

Քըջըլտաճ շուրերեմէս
 Ի՞ս ինքըս ամանչում իմ:

ՄԱԼԱԼ, մօտենալով Նատօին:

Մէ ասա, քա, սիւէրես,
 Էտլադա վուր հաչում իմ,
 Ախար, չէ էնգու համա,
 Շուր ունենաս ու թիքայ:

ՆԱՏՕ:

Քու օթթէմէն օ՛վ գուքայ:

ՄԱԼԱԼ:

Խիլքի արի մէ թիքայ,
 Անգաճ գի, չ'իս փոշիմնի...
 Օչով չըկայ անլուքա,
 Բըրձէնի Աօլօմանի
 Խելօք խօսիլըքն է ատաճ:
 Օվ գիդէ, մէ օր Ասուաճ
 Քու մուրաղն էլ կատարէ...
 Ախար ումմէն իս պակաս: (Հէֆշօրէն:)
 ձախտի աղլըինիր կարէ,
 Էտով չուստ կու կըշտանաս:
 Քօռ իս, չօլախ, թէ քաչալ,
 Բօյտ ու բուսաթտ է պակաս,
 Աճկիրքտ կ'օսիս մալ'վալ,
 Սիրուն ծիծաղըտ կասկաս
 Մարթուն խիլքեմէն հանում:

ՆԱՏՕ:

Մալալ, էլ չ'իմ մունջ կենում...

ՄԱԼԱԼ, չանչ անելով:

Քո՛ւ աճկն էլ... հէնց գիդենաս

Թէ գ'ուզիս վուր աշխարք ճանչնաս,
Հարիալալէ.

Էս խորատը չը մոռանաս,
Թարիալալէ :

Կոնճէ՛ գինի գիւի Կախէթու,
Հարիալալէ՛.

Սի՛ աւառաւ ամէն մարթոս,
Թարիալալէ՛ :

Քէփի արան դուն գիւտունի հիդ,
Հարիայալէ.

Մուղաթիկաց Էրկու ջիբիտ,
Թարիալալէ:

Օ՛վ ինձպէս քէսիբ ատկատ է,
Հարիալալէ.

Թափէ՛ քրքրալինք ու աշխատէ՛,
Թարհալալէ՛: (Գուշ,

Եւ շինեալն Կենլիւն և Կենսական զոյն և Գիտական Գիտելիքն ան-
հոս և Բնական (2):

Աշխատէ... Օրվ է թողնոււմ,

Հիշաւ Է հէնց մէ առիւր:

Դախար նընգիրտ է գողնում,

Հառամզադա Վասիլը,

Ապրանքը գույս է կրթում

Շուրհն ու գէլը նիսիւա,

Իժուժ նրատուժ իս գլրուժ

Երգէն ու բարակ սիւայ:

ՏԵՆՈՒՄ իս տաբւայ գլխին,

Ի՞նչոք ջամբը խըփում էս

Գաղութինն ու զարարին,

Խախտում էս ու խախտում էս,

Մայէն տակը ցամքիւ է: Մարնս է նաորն
Դէ՛ն Դանից:

STUPL b.

ՄԱԼԱԼ, ԿԱԿՈՒԼ, ՆԱՏՕ:

ԿԸԿՈՒԼ, գէպի նստօն,

Թէ գ'ուզիս վեր հարըստանայ,
Հարիալայէ.

Դառի՛ ռազբօնիկ, սառանայ,
Թարիալալէ :

Թալինէ՛, գողցի՛ բլօմա—բլօմա,
Հարիալալէ՛.

Յոգնդ. չ' ունենառ մօծամա,
Թարիալալէ: (Դէպի
Նորոն և Մալալ):

Եւ ի՞նչ իք մըտիկ տալի,

Նըստոտեցէք ու կերէք: (Դէպի Նապօն):

Դէ՛ղի՛, դռնն ո՛ւր ի՞նչ լալի:

ALSO.

Ախար ինձ ասին էրէզ,

Միթա՛մ, քիզ բիրթն ին տարի:

ԿԱԿՈՒԼ, ՀԵԳՆՕՐԷՆ,

Վա, գիշիր էր, թէ ցերեկ...

Էտ օվ է հանաք արի:

Եւի էն անդէր դուքնի

Բանը կ'ուլիս իմացի:

Դուն կի, արխային քընի,
Զ'ինք մընա առանց հացի:

ՄԱԼԱԼ.

Բան... ում լիզուն ճարտար է,
Նրա գուրծկը գիւի արթար է:

ԿԱԿՈՒԼ.

Օհ, նա, շանմէն վաթար է:
Օր ցերեկով ինձ թաշնից,
Վառնցոր մէ թուրքի դաշաղ,
Իր պէս մօծամէք ճանգից,
Սըտիր փըչեցին չաղ-չաղ,
Սուղերումը ինձ սըտից:

ՄԱԼԱԼ, դառնութեամբ:

Դուքանըտ կի ջէր խըշտից:

ԿԱԿՈՒԼ, ձեռքը գլխին խփելով:

Ի՛նչ կ'օնիմ էս գլուխը սաղ,
Վուր չը գամ նրա օֆթէմէն:
Գանա գիտ էի, սարսաղ,
Վուր իս նօտարուսեմէն

Մօծմութինը դուս բերի: (Գրպանից լսողը հա-
նելով նոյն պահով):

Օխտն ու իրիք աբասի:

ՆԱՏՕ.

Փուղըտ գըցեցիր գերի.

Ի՛նչ էն գըլխէն քիզ ասի...

ԿԱԿՈՒԼ.

Միզաւուր չ'իմ էտումը: (Պայմանաւորաբար նոյն
պահով):

Գըրած է էս թըխտումը:

Նակօի տղայ Ծըտղուղը
Պիտի վէր գայ նաղդ փուղը,
Ու Գորըցի Վասիլը
Թանխումը իր վէքսիլը:
Մէտի նընգիր ինք դառնում...
Ի՛նչ խրիդի էդնէն գընում,
Դախումը նա է կանգնում:

ՄԱԼԱԼ.

Օվ ունէ միզըր ձեռին,
Կու լըպըստէ արխային:

ԿԱԿՈՒԼ.

Վուր կըծէ մատի ծէրին...
Անց է կենում մէ տարին,
Նրամէն հէսաբ իմ ուղում:
Էսօր-էքուց է գըցում,
Ամնիլըր անց է կացնում...
Փուղն ու վէքսիլը թաքցնում,
Ու իր ասի ու անումով
Դուքնին վիվէսիա կըպցնում:
Լաֆիկա Բարսիլ Դըղումով: (Դէպի հանդիսա-
խանէրը):

Խալին տակեմէս քաշում,
Դուքնեմէն դուս է քըշում: (Ի՛նչ վայր նոյն
պահով):

Նակօի տղայ Ծըտղուղին:
Նընգաւ գլուխս արնէ բուղին,
Դախեմէն դուս քաշեցի
Էս քու ռաղըծնիկ գուղին,
Զուրըս դուն պատուիրեցիր,

Ուտեցրի ու ուտեցրի...

Սիրտս ու արունս հովցրի:

Իժում ժէշտի կըտուրը

Դիւի թիքամ-թիքամ արի,

Կոխպեցի գուքնիս գուռը: (Դէպի Մալալը և Նապօն):

Միւր բանը սուգն է նընգնում...

Կըտրեցին ու գալօլնում

Ձա սամսպրալիստ վը տուրմու: (*) (Դէպի հան-
դիսանանէրը):

Բաս, իմ թանխա, գանգումը:

Սխալէ՛ր, զուրթեցին գուղին,

Բիրթն ին զըրգում Ծըտղուղին:

ՆԱՏՕ.

Քոն էտ հաստատած թոխտը: (Գլուխը շարժե-
լով):

Օխտն ու իրիք արատի:

ԿԱԿՈՒԼ.

Ձիմ գանգաւրի իր վուխտը...

Շանց տըրի, էն էլ ասի,

Թէ՛ իս դակօն չիմ գիղի:

Ասաւ. «գիղեհաս պիտի,

Ձակօնումը գըրած է»:

ՄԱԼԱԼ.

Էտ խօսիլը դրուտ մըհրած է:

(*) За самоуправство въ тюрьму.
Կամայականութեան համար բերդը:

ԿԱԿՈՒԼ.

Վճենց չ'է: Ծըտղուղինց Նակօն

Խօմ զօռքա գիղէր զակօն,

Մընացիլ է իր տըղէն...

Տօ, վուր ունիւթըսեմէն: (Դէպի հանդիսանան-
նէրը):

Ի՛ս տարէս-տարի

Իմ խրիդն իմ արի...

Ամառը՝ շուքը,

Ձմիւռը՝ խիստ բուքը,

Իմ էրեսարքը,

Ձեռնիրը, շլինքը

Նինիլ է ապուխտ.

Ինչ է, վուր մէ վուխտ

Թիքայ ունենամ...

Ասէք, իս դակօն

Վճըրդանց գիղեհամ:

Ինքը վուր ուտում առած,

Էրկու խօսկ չ'է խօսեցնում,

Կ'օսիս խիքեմէն էլած

Աճկիրը վրէս չըռեցնում,

Մէ գլուխ կանչում է. «տուրմա»...

Նուգբար միրք է ուտեցնում,

Ալիբուխարա, խուրմա:

Դուքնի գուռը կոխպեցի.

Ապրանքն իմն է, չ'իմ ծախում:

Իմ նընգրուչը ծեծեցի.

Դուն խունգ ու մում իս ծըխում,

Օղքու օջախն է քանդում: (Խղճալի յայնով):

Ախպէր, քսան գամ ինձ գընքսէ,
 Երեսիս էլ մուր քրսէ,
 Ձեռս ու վուտըս բուխաւէ,
 Ասա՛, թէ՛ միտկըտ քաւէ:
 Աճկի պիպիկըս հանէ,
 Թէ արածըս վազ բան է: (Թո-ղար ցոյց պատմէ):
 Էս էլ հաստատած թուխտը: (Արեւիքաբ):
 Կորցրի՛լ իմ վազի վուխտը,
 Մօծամէքը խօմ սաղ ին՝
 Ալաի Հառչտըրինց Սօղին,
 Շիրաջ Մօզվէրինց Նակին,—
 Տօ՛, հարցրու մէկն ու մէկին...
 Վըրայ իրիքն է Կօնին, (Սպարապետ-Նի-նէրը
 Բղնէ իրայ ցոյց պատմէ):

Էստի ձեռք քաշած ունին:

ՆԱՏՕ.

Իժում նրանցը վուր հարցրին,
 Նրանք, գանա՛, հաշա կերան:
 ԿԱԿԱՅԻԼ.

Ինձ էլ դրուտ չը խօսեցրին...
 Քիզ ասում իմ՝ մէ բերան
 Կանչեցին ու գալովնի:
 Ի՛նչ խաչ ու ի՛նչ աւետրան: (Դէպի հանդի-
 րանքն է):

Խալին էլ կ'օսիս մօլեմնի
 Թամաշէն միտը բերի,
 Սուգն էկան, լըքըրեցան:
 Հարցնիս նրանցն ի՛նչն իմ կերի,
 Վուր գըլխիս փաթըթեցան:

Արունըս ի՛՜փ է գալի, —
 Նահախ տիղը սըտում ին.
 Իմն էլ ինչ միտս է գալի,
 Հէնց ասի — ծիծաղում ին...
 Մարթու միտը խառնում ին:
 Մագրամ հւմն ինչ իս ասում,
 Լըսողը նրանցմէն օլ է...
 Կարթացած ունիվէրում,
 Բանը դիփ զակօնով է:
 Մարթ հարցնէ նրանց՝ առուտուր,
 Ան թանխա-հէսաբ գիղիս, —
 Ան փորցած իս դըռնէդուռ
 Տանջանքս խըրիզ անելիս,
 Վուր դուռն ինչպէս հանած թուր
 Արթար դադաստան կըտրիս:
 Ափսոս չէր կամէրցիկի սուգը...
 Ջոգում էին ղուրթն ու սուտը,
 Վաճառական մարթիք նրստած՝
 Մի՛ր փէշակումը դուս կանգնած:
 Մի՛զ դիփուցիս կու ճանչնէին՝
 Ասկ ու տակով, հունք ու բունքով,
 Իստակն օլ է, օլ է լաքով:
 Ղուրթ է, զակօն քիչ գիղէին,
 Շատիրն էլ վոնց կարթալ, գըրիլ,
 Մագրամ փորցած մարթիք էին:
 Մօծամերուն կու հարցնէին, —
 Մի՛ր վաղուցայ հին օրէնքով,
 Իրանց խիլքով, խըճպըտանքով

Կըռիւ-դաւին կու վըճուէին.
Երկու կուռն էլ դաբուլ էին:

ՆԱՏՕ.

Կու բըռնէիր աղւօկատ,
Չ'էր գա գըլխիտ էտ բանը:

ՄԱԼԱԼ, Դէպի Նապոն:

Լիզուտ շինիլ իս մըրատտ,
Լէն ձեւում իս քաթանը:

ՆԱԿՈՒԼ.

Տեսայ մէկին իր տանը,
Ատաւ. «կու տամ քի խորատտ»,
Մագրամ էն անպիտանը
Էս գըլխեմէն մէ քոտն հատ
Բաջաղու օսկի ուղից: (Դէպի հանդիսանները):
Վոնցոր խիլքըս չը կըտորից:
Ձագրանիցի ապրանք է,
Ան վո՛ւր դամօժնի պարտի է:
Տեհաւ բանը շըլուր է,
Նըստեցաւ ինչոր գըրից,
Կ'օսիս հէքիմ—գօխտուր է:
Մէ բաջաղու էլ գըջլից: (Դէպի Նապոն):
Էտ էլի վունջիչ, դէգը,
Իժում քաղաքավարի
Դուռը վըրէս յիգ էգի,
Ատաւ. «ուրիշ վուխտ արի»,
Էսօր չ'ոնիմ ժամանակ
Ու քի համա չ'իմ պարապ»: (Դէպի հանդիսանները:)

Օսկրին հասիլ է դանակ...
Ախար, տօ, խիլքի զառափ,
Հիգըս խաղում իս հանաք:
Նընգիրս էլ ինձ էտ չ'արաւ:

ՆԱՏՕ.

Մորթից քիզ նա անդանակ,
Կայանքըտ դիփ տակն արաւ:

ՄԱԼԱԼ, հեգնօրէն.

Էն էլ ժէշտի կըտուրով,
Դուքնեմէտ մընաս բարով:

ՆԱԿՈՒԼ, դէպի Մալալը:

Մէ գիշիր իս վի կալնիմ,
Թամամշովի քարվապին
Լօնդի վիվէսկա կըպցնիմ,
Վրէն գըրած զարվարադ'ով
Կաօ Նակիչ Ծըտղուզով.
Ի՞մն է էլի օրէնքով: (Դէպի հանդիսանները):
Աբա, մէ ինձ էլ զուրթին:
Կ'օսին. «Ծըտղուզինց վուրթին
Քիչ զօռ է տուի խիլքին»:
Կու գըցին ինձ գըժանուց,
Քի՛ քարվապա Թամամշունց:

Մարտի 1-ին Կոնստանդնուպոլիսի Մալալի խնայող
խին և չին 3-ին «Մէն արդարեւ չ'իմ օրինակ»:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՄԱԼԱԼ, ՆԱՏՕ, ԿԱԿՈՒԼ, ԱԻԱՔ.

ԱԻԱՔ.

Դաւի— դառաբա, ուշունց,

Էրէզ, էսօր ու էքուց: (Կըլէլ—ը Լ Բաբաիւ
աւելանի վրայ դնելով):

Բարի ըիգուն, վո՛ւնց իք, վո՛ւնց:

ՆԱՏՕ.

Դիւի վայ, վագլանիս ու տընքո՛ւց:

ՄԱԼԱԼ, դէպի Աւագը մատնանիշ
անելով պատառոտած օձիքի վրայ:

Դիւի կըռիւ, տուր—ու—դըմիրուց:

ԱԻԱՔ, դէպի Մալալը:

Էսօր ինձ մէ մինձաւուր,

Ուտեցրուց օրինաւուր: (Պէտք է հանդիսանանք):

Քիչ չօլախ է կըշիւքըս, (Ձեռքը դնելով պա-
րանոցի վրայ):

Ջառիմէն քաշում շլինքըս:

Հէնց չուտ ետխիս ին կըսչում...

Տօ, ախպէր, ո՛ւր իմ փախչում: (Ձեռքով ցոյց
է պալիս):

Իժում գընչումն ու գընչում:

Գանա իս չ'իմ ամանչում,

Մագրամ անդէր փէշակում

Թէ, ախպէր, չ'իս ծըպըպում

Մէ քանի մըսխալ քաշում,

Ապրուտորտ խիստ է պակսում:

Հէսաբով օխտը գրօշում,

Վունցոր ասած է տաքսում—

Խօսկի դէիք իմ ասում—

Ղ'ասպներու ծախած մըսում

Էրկու գրօշ է սըլքըվում...

Էտ է մընում ինձ դադում:

Անգաճ գընիս Ուպրաւում

Քաղաքը մինք ինք քանդում:

Բահն ու քլունգն իրանց ձեռին,

Կինտօ, դ'ասաբ, փըռնըին

Քաղաքն ալկէբա արին,

Ձը թողին քարը քարին:

Ա՛յ, ինձ վրայ չ'է էրեւում,

Թէ ինչքան իմ իս խէրվում:

ԿԱԿՈՒԼ.

Իմաց արա միր խալխին

Թէ՛ ինչ բան է առուտութ:

Չալիշ իս գալի թանխին,

Դուքնումը, թէ գըռնէգուռ,

Մէ էրկու գրօշ աւելցնիս:

ԱԻԱՔ.

Ասում ին՝ պրաւա չ'ունիս...

Միրք իս առնում մէ քըթուց,

Դավի, խաթա, դ'ըշխըռուց:

Ուպրաւն օրէնք է գըրի

Ու մինձ դ'ադաղա գըրի.

Ջէր խալիւր իր հաւնածը

Պիտի առնէ ու տանէ,

Իժում էն մընացածը

Կինտօն պիտի ռադ անէ.

Տընքալով գըցէ ուսին,

Ձը հարցնէ լաւին, փըսին:

ԿԱԿՈՒԼ.

Դադումին ու վընասին

Տօ, քուր ու ախպէր կ'օսին:

ԱԻԱՔ.

Խախէ հիմի առածը՝

Մէ կուռը գընէ կինտօն

Ջէր քարթածն ու փրթածը,

Մընացած խըկուօ-մըկուօն

Պիտի տայ օրւայ հացը:

Վից փրթանուց թաքախը

Գըլխիտ գի ու ման արի,

Չափէ էս միր քաղաքը

Ամառ-ձմիռ, տարէս-տարի:

Իմ փէշակի դադումը

Թող ըլի նրանց աճկումը:

ԿԱԿՈՒԼ.

Տօ, տուն տանիս բանկումը.

Թանխա կու տան շահումը:

Դրան Կըրէգիտ Վզախմնի

Կ'օսին էս միր քախսկումը.

«Խելօք մարթիք ին հիմնի...»

ԱԻԱՔ.

Ախպէր, բանկի փուղերով

Մակարիա ին գընում,

Ռանգէռանգ ապրընքներով

Դուքան, սարգափը լըքցնում,

Մէ մարթ նրացը չ'է հարցնում՝

Ապրանքըտ ինչ է դադում:

Կինտօն քաղաք է քանդում...
ԿԱԿՈՒԼ.

Նրանք ին հարուստ սովդագար,

Ի'ս ու դուն—խիլսն ու նաչար:

Թէ ունիս, իմը դուն իս.

Թէ չ'ունիս, իմ դուն շունն իս:

Կըրծանիսի բաղումը

Էրէգ տղէրքը մեձրեցին:

Գիդիք էլի, հանգումը

Ի'փ Կախէթուն կոնծեցին,

Մարթ չը թողին Քախսկումը,

Վուր մէ-մէկ չը կընքեցին:

Աղալօին կու ճանչնաք.

Նա էր միր տօլուբաշին:

Միթամ անում է հանաք...
Քերթում է մարթու կաշին:

Նըստի, անգաճ դի խօսկերուն...

ՆԱՏՕ, յոգւոց հանելով.

Էրնէկ նրա դէգի աճկերուն:

ՄԱԼԱԼ.

Բաս, հաքին չ'ունէր լախիք,

Կանտօրումն է պրիկաշիկ:

ԿԱԿՈՒԼ.

Կինացնիրը վուր կըցից,

Մէ-մէկ դիփունանցն իշից:

Էրկու էտաժա եաշիկ...

Աստուճ կ'օսէ քի տայ կինք,

Ունիս չուրս-հինգ պրիկաշիկ,
 Փառք ու պատիւ, ու մինձ խիւք.
 Բանկումն ունիս բլումս փուղ,
 Անումս է դամոժնի գուղ:
 Յիդ կ'օսի նրա ասածը...
 Ումնոր ասիս, միսն էբի
 Ու դիվունանց արածը,
 Կ'օսիս դրուստ Մալալ դէդի
 Տէրօղորմի պէս շարից
 Ու էլ ձէնը չը կըտրից:
 Մընաց, կ'օսէ, մէ կինաց՝
 Փողրաթչիկնիր, սաղ կենաք,
 Նամուսով ճարիլ իք հաց
 Վիրջի կըռւի ժամանակ...
 Մէ քանի հարուր հաղար: (Դէպէ մ. ագլը):
 Ա՛յ, տօ՛, սարսաղ, քի բաղար:

ԱԻԱՔ.

Միդ ին տեհի ցածըր պատ,
 Հաւորում ին վուտի տակ...
 Էսօր քէսիք իս, ախիատ,
 Զ'ունիս ծամելու մաստակ,
 Ամէն բանում միղաւուր.
 Էքուց դառար փուղաւուր,
 Մարթ իս խիստ օրինաւուր:

ԿԱԿՈՒԼ.

Ղուրթ իս, ախպէր, փունցոր փուր
 Իս չիմ դառնա թաքաւուր:

ԱԻԱՔ.

Քէսիքի բանն է շրուր: (Դէպէ Մալալը, ոչ Ռա-
 բաթի Ռիլէ քողերը հաւատած է):
 Հ՛ը, Մալալ, կրակի փուղ է,
 Կամաց, ձեռքս կու էրէ... (Մալալին, ոչ
 Խնչիլը խոսած է):

Խընձուրն է արնաթաթախ,
 Զ'ուտիս, աղուէք կու կըտրէ:

ՄԱԼԱԼ.

Խօսում իս սարսաղ, սարսաղ:

ՆԱՏՕ.

Խնչիլ իս ասում, Աւաք:

ԱԻԱՔ.

Ասածիս կէսն է հանաք...
 Կերէք, դէդի, ձիդ հալալ,
 Ռ՛ւր իս ջրգըրվում, Մալալ: (Դէպէ հանդիսա-
 ւանները):

Մագրամ խրխճի քրտինքը,
 Գիդիք, չ'է մարսում ինքը...
 Զանը տալիս է փուղի,
 Փուղը՝ հէքմի ու դիդի,
 Լէշն էլ վերջը՝ սիւ խուղի:

ԿԱԿՈՒԼ.

Սուգն էիք էսօր, Աւաք,
 Տեհար էլի՛ լաւ հանաք:

ՆԱՏՕ.

Իս փունչիչ չ'իմ իմանում:

ԱԻԱՔ.

Վուր նընգաւ ուգալովնում:

Տիս, կրակ նընգաւ դուքանը,
Քունը չ'է, քու հարեւնի.
Գըցում ին դադաստանը,
Դառնում իս ուզալովնի:
Ինձ ուզում իս վեր սրկի.
Էտ դառնում է գրաժդանսկի:

ՆԱՏՕ.

Իմացայ, յուրթի, կէնտ-կէնտ:

ՄԱԼԱԼ, դէպի հանդիսականները:

Մէկը՝ գիժ, մէկէլը՝ ցէտ:

ԱԻԱՔ.

Գիդիս ի՛նչ, ախպէր Կախւլ,
Ղուրթ է, բանտ է ճանտրակուլ,
Մագրամ գիդիմ ադ-վօկատ,
Շատ փուղաուր, շատ ախկատ
Լըսիլ է նրա գովասանք:
Արի մէ նրա մօդ գընանք: (Դէպի հանդիսական-
ները:)

Մէ ասում է, խօսում է,
Վունցոր լաւ քամու ջաղաց.
Աղում է ու կալսում է,
Խալիսը մընում բերան բաց:
Տեհնում իս բանն է շրլուր...
Շինից Ռուսէթու ալուր:
Սիւին ցարցի նըմուտում
Քըսում, շինում սիպտա թան...
Բուխաւեմէն աղատում
Պուղ առիս, մարթաւարան:

ԿԱԿՈՒԼ...

Գընանք ու տեհնինք... բըլքամ...

ԱԻԱՔ.

Ախպէր, մըշլամ է, մըշլամ: Դու-լա էն գնո-
ւ ի միտն:

ՏԵՍԻԼ Է.

ՄԱԼԱԼ, ՆԱՏՕ.

ՄԱԼԱԼ.

Ինչկի արխումը ջուր գուքայ,
Գըրգնի աճկիրը դուս գուքայ:

ՆԱՏՕ.

Աղօտի է իրիգնապահի:

ՄԱԼԱԼ.

Քօժ, քիզ ի՛նչ է պատահի...
Կախպէքս իս դառի բերնի:
Ի՛նչ էրագնիր իս տեհի,
Ի՛նչ արարմունքս իս բըռնի.
Էն էլախուանը չըլի:

ՆԱՏՕ.

Մալալ, խօսեցար էլի:

ՄԱԼԱԼ, յուզուած:

Բաւ, չ'իս գիդի, կու խօսիմ.
Տիդն էկաւ, էս էլ կ'օսիմ.
Մէ խօսի՛ ան թըթու, ան խակ...
Կու շինիմ բերնի մաստակ,
Կու հաւարիմ վուտի տակ:

Դառիլ իս դրուստ սուր դանակ,
Սրբոտումնս պրտուտ գալի
Ու շունչ քաշիլ չ'իս տալի:

ՆԱՏՕ, գլուխ տալով:

Շնորակալ ինք, Մալալի:

ՄԱԼԱԼ:

Չ'ասիս, թէ քիքս է գալի,
Իր յարած լաւութիւնը
Գ'ուզէ քընթեմէս հանէ:

ՆԱՏՕ:

Էտ քու խօսած կութիւնը,
Մալալ, աւելնուրթ բան է:

ՄԱԼԱԼ:

Էս քօծը հոբիան է...
Ինչ անինք թէ՛ ծիր մարթ է,
Փռւղ ունէ, սրբոտի վարթ է:
Բախտը դուռըտ ծեծում է...

ՆԱՏՕ:

Մի աւտա, քի խախցնում է...
Ինձ շատ տարի է խախցրի,
Սառը քարին նրստեցրի: (Հեգնօրէն):
Ղուրթ, Վարթանտ ուր է կորի:
Գընացիլ կուլի Գօրի...
Էստի ուստա չ'է ճարի,
Թագի տակւայ դէրիէս
Էնդի է զակաղ արի:
Հօղաբաղ ու սիւէրես...
Ինձմէն նա խօսկ է առնում:

Ինքը խէջախալէր դառնում,
Նըստեցնում խալաս օսկում,
Ինձ Գրիգօլի վրայ փսակում...
Ու դրուստ հէնց էս իրիգուն
Խօջի վանքումը թաքուն —
Չ'իմանայ նրա փեսացուն —
Գըլխիս օին է գալի:

ՄԱԼԱԼ:

Իս ծիծաղում սրբոտալի,
Դուն կի ճիճիւնի գալի...
Էսօր դառայ արժանի
Ասծու օղորմութեան: Մարմն է Բիւլն աջ դռնից
Գլխարկով և յեւեալայարով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը:

ՄԱԼԱԼ, ՆԱՏՕ, ԲԻՔԻ:

ՆԱՏՕ, դէպի Մալալը մտնող
Քիքիւնի վրայ մատնանիշ անելով հեգնօրէն,
Բախտը ծեծում է դուռըս... (Իէպէ Բիւլն):
Աճկըս քի մընում, արի:
ԲԻՔԻ, գլխարկը վերցնելով և
ձեռնափայտը անկիւնում դնելով, նստում է տախտի վրայ:
Բարիգուն հարեւներուս:
ՄԱԼԱԼ:
Գալտ ըլի հազար բարի:
ԲԻՔԻ:
Մէ ափիցար, էրկու ոռու
Էլախտ վարալուրդ արի...

ՆԱՏՕ, ճշալով:

Վե՛յ, խուզը գըլխիս, վուրթուս (Քէփէն նոսրած
դէպից վէր է քէնո՛ւմ և ապշած նայո՛ւմ):

Ձաթիլ ին, բերթն ին տարի...

Վե՛ր քուրը նընգնիմ, Աստու՛ծ:

ՄԱԼԱԼ,

Ի՞նչ իս ծըլծըլում, տուտու՛ց:

ՆԱՏՕ, Մալալի խօսքին ուշք չը
դարձնելով, դէպի Քիքին, որ ապշած նայում է:

Ո՛ւր էիր թողնում, անաստու՛ծ,

Ձէն կու հանէիր, ղըշխրո՛ւց,

Իմաց կու տէիր իր վուխտին...

ՔԻՔԻ,

Լըսած իք, վուր հարցրին ուխտին...

ՆԱՏՕ, մօտենալով Քիքինին, դառ-
նութեամբ:

Տիգն է, քի տանին, խիխտին: (Հեռանալով նրա-
նից և ասց «- դարձ անելով քէօի վրայ):

Կօլօլ թաղը մօդ կու՛լէր,

էն ղալմաղլումն իմ վուրթին

Ձեռաց նրանցմէն գում կու՛լէր:

ՄԱԼԱԼ, Նատօի վրայ մատնա-
նիշ անելով, դէպի Քիքին, որ նշանացի հարցնում է:

Դառիլ է բերնի բուրթի:

ՆԱՏՕ, ուշք չը դարձնելով Մա-
լալի վրայ:

Մէ՛ճկըս չորցիլ էր, վուրթի,

Ու իս քիզ չ'էր բերի...

ՔԻՔԻ, դէպի Մալալը:

Մէ՛ ումն ին տարի գերի:

ՄԱԼԱԼ, դէպի Նատօն:

Քա՛, մէ միզ էլ խօսեցրու:

ՔԻՔԻ, դէպի Մալալը:

Աստու՛ծ սիրիս, հասկացրու

Ի՞նչ է ետրար իմ միղը:

ՄԱԼԱԼ, Նատօի վրայ մատնա-
նիշ անելով:

Վուցոր խիւքը չ'է տիղը:

ՔԻՔԻ,

Մէ՛ ձիզ ի՞նչ է պատահի:

ՆԱՏՕ,

Սիւ օրը չէ՛ր տեհի:

ՄԱԼԱԼ, դէպի Քիքին:

Կակուլին ունէր դավի,

Երէ՛գ տանու է սըւի:

Պիտին գըցի Մէտէխը:

ՔԻՔԻ, ձեռքը տալով գլխին:

Ի՞նչ միխկ ունէ էս գլուխը,

Վուր Կակին ունենայ դավի:

ՄԱԼԱԼ,

Դէ՛գի ծըծիրը կու էրւի:

ՔԻՔԻ, ձեռքը ճակատին տալով:

Քիքի, ուղձովըս կորցրիլ իս...

Ելախտ, փողոցեմէն գալիս,

Ռատտ էկան՝ Աւաքն ու Կակին.

Մօդ իմ գընում, սալամ տալիս,

Մըտիկ տամ՝ նրանց՝ քիչ կօնծած ին...

Ասին թէ՛ գընում ինք բաղնիս:

Գամ՝ ափիցար անիծածին

Տեհնիմ՝ բագում պըտուտ գալի...

Գըլխիս էս օինն է գալի:

ՆԱՏՕ, այս լուրից հանգստացած:

Հիմի մէ խօսկ էր, ասին,

Մարթ խօմ չը սըպանեցին:

ՔԻՔԻ,

Ասծու ստիլածած աթմորթին,

Ի՛փ չ՝ ունէ համիլիրութին,

Սուրփ գըրումը գըրած է՝

Վուտով, գըլխով կորած է:

ՄԱԼԱԼ,

Քու անդէր ափիցարը

Գըցից սրան տաքն ու սառը:

ՔԻՔԻ:

Մինք ինք միր գըլխի դուշմանը...

Օր-ցերեկով, թէ մըթանը,

Ինչկլի վուտն ի գերեզմանը: (Դէպի երկնք + յեւ-
+ երբ Բարձրացնելու):

Նա գիդէ դիպուտի բանը...

Ի՞նչ է գալացու ում գըլխին,

Թէ բախտ ու թէ քամըրխտութին:

Փըշիր է տըրի նա վարթին,

Ինչ է, չ՝ անէ հըմպարտութին:

ՄԱԼԱԼ:

Թէ Աստուծ կու սիրիս, Քիքի,

Յաւիր իս քաշի աշխրբի:

Մարթ իս, ինչոր մարթուն պիտի:

Մինք մէ չալիզ գանք էգէթի,

Առանց զալօգ ու թալդէթի

Էս խիփաթեմէն ազատինք:

ՔԻՔԻ,

Ի՛ս կու թալիմ արուն քըրտինք,

Խաչ, Աւետրան, Աստուծ, իրգինք:

ՆԱՏՕ, դէպի Քիքին, Կակուլէ
մասին:

Գիդիս, ունէ խիլք, չ՝ ունէ փուղ...

Անմիղ ուտեցնում ահ ու դուղ:

Տաւըս դըրուտ Գըլխտուսի սուք է:

ՔԻՔԻ,

Չարն ու բարին գալացուք է:

Էտէնց իմաց կ'օնէիր,

Ա՛յ, մարթ Ասծու, քու բանը.

Լամիս ինձ խիխտիլ էիր,

Կրակ գըցեցիր իմ ջանը:

ՄԱԼԱԼ:

Քիքի, քիզ արքաութին,

Կանգնած իս Ասծու ճամիլին:

ՔԻՔԻ, երեսը խաչակնքելով և

ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացնելով:

Արժանանաք Նրա փառքին...

Մալալ, խօսին էկաւ խօսկին,

Ասած է՝ դիզին օսկին

Միշտ սիւ օրին պէտի կ'օծին:

Մէ օր պիտի հոքի տանք...

Էս էլ իմ խոստովանանք՝

Մէ կապուծկում յիդ գըցած

Ունիմ թաղմեւա գըօշնիր,

Անց իմ կացրի իս քախցած
 Շատ օրիւր, շատ գիշերներ: (Դէպի երկինք + յե-
 րկր Քարձրացնելով և երեւոյ խալալն + ելով):
 Փառք իմ ստիղծողին, Աստուծ
 Ինձ էս օրին էլ հասցուց,
 Վուր իմ դառը քրքրողին:
 Դադումով էսօր պիտի
 Իս մէ հոգի ազատի:
 ՄԱԼԱԼ:
 Քու հոգուն դէմ գայ, Քիթի,
 Քու արած լաւութիւնը:
 ՔԻՔԻ:
 Թողնինք խօշտաբութիւնը.
 Ունեւորը չ'ունեւորին
 Համաշայ պարտական է,
 Հարեւանն էլ հարեւանին
 Միշտ պիտի քօմագ անէ:
 Աշխատիլ ին շատ տարի.
 Օչով հիգը չ'է տարի...
 Դառիլ ին խուղի գերի,
 Դադածն ուրիշն է կերի,
 Տարածն անումն է էլի: (Երեւոյ խալալն + ելով
 և յեւերը դէպի երկինք + Քարձրացնելով):
 Փառք, հազար փառք իմ ստիղծողին...
 Կու տանիք, կու պահ տաք խուղին.
 Զիք թողնի գեղնի էրեսին:
 Գերեզման-օխնէք իրիցին
 Զիք խնահի մէ-մէ աբասին:
 Կու իշիք խարազ Քիթինին

Ամէն-մէ օղորմաթասին:
 Քար կու գըցիք նրա գերեզմանին,
 Կու թափիք մէ պուտ արտըստնը:
 Լէշըս կ'ուտէ ճիճուն, օրթունք...
 Մարթըս է մահկանացու.
 Պիտի բռնէ փիշն Ասծու:
 ՄԱԼԱԼ:
 Մարթ իս նամուտի, հալալ,
 Երեսիտ միռոն ունիս:
 ՔԻՔԻ:
 Քի արքաութին, Մալալ,
 Դուն ինձմէն էլ լաւ գիգիս.
 Իմ տարսը մարթու համա՝
 Խունգ ու մոմ, աղօտի, ժամուց,
 Խաչ, աւետրան, գահանայ
 Դրուտ գաւազան է ծիրուց: (Զեւեւը դէպի
 երկինք + Քարձրացնելով և երեւոյ խալալն + ելով):
 Փառք իմ ստիղծողին, ճիգ ումբը...
 Ի'փ կու արժանացնէ մահի.
 Միղայ ու մէ քանի ծունդը,
 Հոքիս կու տամ առանց ահի:
 Պարզէրես օր դադասունին
 Մօգ կ'էհամ նրա աթուռին, (Զեւեւը Քար-
 ձրացնելով և ալեւը դէպի երկինք + յգնելով):
 Կ'օսիմ՝ Հայր միւր, վուր իրգինըս,
 Պիտիս բախշի ինձ միխկիրըս...
 Կու բախշէ նա իր ստիղծածին:
 ՄԱԼԱԼ:
 Բարիխօսն է Աստուծաճին:

ԲԻՔԻ, տախտից վեր է կենում
 Գլխարկը և ձեռնափայտը առնելով:
 Ձիգ վրայ ըլի իմ օխնանքը...
 Խոխուրթըս, խոստովանանքը
 Կո՛ւլի ձիր հոգու մինձ պարտիր: (Գլխարկը Ժաժ-
 Զա՛ն է և Դէպի աջ Դո՛ւսը առնում, Կանգ առնելով):
 Կակին թո՛ղ գայ, փողը տանէ,
 Իր գըլխին տիրութիւն անէ:
 Դալացուքը Ասծու բան է...
 Թող ինձ (հ)ամա փիքըր չ'անէ:
 Ի՛ս օր կու գաղիմ, օր կ'ուտիմ՝
 Նուր թըխած հաց, լաւ լօքու սպաս,
 Վրէն կըտըրտած սուխ ու կոտիմ,
 Կախէթու գինով լիքը թաս...

ՄԱԼԱԼ.

Ջիբիտ փողն ըլի անպակաս,
 Դադումըտ դիւի օսկի խալաս,
 Ամէն բարութէնի ռաստ գաս
 Բարի մարթ ու բարի հոքի:

ՆԱՏՕ.

Միր թանգագին, խարազ Բիքի:

ԲԻՔԻ, դէպի Նատօն:

Վաղուց իս իմ հոքիան,

Ո՛ղ գու մարալ ու ջէյրան... Դո՛ւս է գնում
 աջ Դո՛ւնից, իսկ Նատօն կըլիւ և ինչորով լաւաւն
 առնելով Դէ՛յի Դո՛ւնից: Մո՛նս է Մարգարը Դի Կապոյ յեւթին:

Տ Ե Ս Ի Լ Փ:

ՄԱԼԱԼ, ՄԱՐՔԱՐ.

ՄԱՐՔԱՐ, կապոցը Մալալին տա-
 ւով:

Էստունք դըրգից Վարթանը,
 Ինքն էլ գուքայ մըթանը: Մարգարը Դո՛ւս է
 գնում: Մո՛նս է Նատօն:

Տ Ե Ս Ի Լ Փ:

ՄԱԼԱԼ, ՆԱՏՕ.

ՄԱԼԱԼ, դէպի Նատօն, սեղանի
 վրայ դրած թաշկինակը և գաւը ցոյց տալով:
 Էստունք վի կալ, տա՛ր թոնդրատուն,
 Ղ'օնաղ ունինք էս իրիգուն:

ՆԱՏՕ, սեղանից թաշկինակը և
 գաւը առնելով՝ հեգնօթէն:

Ղ'օնաղտ է թաին Վարթանը,
 Քութա՛հ արած կուլի բանը: Դո՛ւս է գնում
 Դէ՛յի Դո՛ւնից և Դո՛ւնից Կո՛ւն ճարմում:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ:

ՄԱԼԱԼ, ՆԱՏՕ:

ՆԱՏՕ, Մալալի առաջ բաց կա-
պոցը տեսնելով:

Մալալ, էտ ի՞նչ է բոխչով.
Բերող չըտեհայ օչով:

ՄԱԼԱԼ:

Աստուձ գրքատուժ է քու բանը,
Շուրիրտ է ղըրգի Վարթանը:

ՆԱՏՕ, Մալալի հաղորդածին
հաւատ չ'ընծայելով՝ հեգնօրէն:

էտ ի՞նչ մուքթա պատանք է:

ՄԱԼԱԼ:

Դուն ել լուտնիրրտ ձըքէ:

ՆԱՏՕ:

Աստուձ կու սիրիս, հումն է:

ՄԱԼԱԼ, կապոցի միջի բովան-
դակածը զննելով՝ առանձին:

Ամէն բանը հանգումն է:

ՆԱՏՕ, չխտին բոլոր պարագանե-
րով իւր ձեռքը առնելով, հրճուանքով:

Մէ մըտիկ սրա ծախկներուն:

ՄԱԼԱԼ, չխտին ձեռքից առնե-
լով:

Սաղ գու՛քայ սիւ աճկերուն: Դնում է պախալի
ձրայ:

ՆԱՏՕ, գլխի թաշկինակը իւր
ձեռքը առնելով:

Մըտիկ աղլըխի պէծին:

ՄԱԼԱԼ, ձեռքից առնելով:

Սաղ գու՛քայ սիրուն քօծին: Դնում է պախալի
ձրայ:

ՆԱՏՕ, իւր ձեռքը առնելով:

Մըտիկ էս դօշ ու գօտկին:

ՄԱԼԱԼ, ձեռքից առնելով:

Սաղ գու՛քայ թագի տակին: Դնում է պախալի
ձրայ:

ՆԱՏՕ, գէրիան իւր ձեռքը առ-
նելով:

Մէ սրա ռանգին, ղ'օշերուն:

ՄԱԼԱԼ, ձեռքից առնելով:

Սաղ գու՛քայ ալ թըշերուն: Դնում է պախալի
ձրայ:

ՆԱՏՕ, իւր ձեռքը առնելով:

էս ել հաստ դրապի տալմէն:

ՄԱԼԱԼ, նրա ձեռքից առնելով՝
զնում է տախտի վրայ:

Նընաւուր ըլի, ամէն... (Մէ փոքր հապայ չե-
սին առնելով):

էս բօխչէն չ'ի բաց ըլի:

Սրա մէջն է սիպտըկեղէն: (Տեսնելով որ Նապօն
պախալի):

Քանի գ'ուզիս լաց ըլի,

Քու նասիքն է Ասլինց տղէն: (Նապօն խորա-
պաշտօնով պախալի, հարած մտնելով ձեռք
հանգիւմէն նրա խօսակցին):

Կօխտա գուքի ու զըլպըլտի,

Դուշմնի լիզուն քար կըտըրուի:

Կալքնիրըտ խուճուճացրո՞ւ... (Տե՛սէլա՛ն քո
Նաբոն ուշ չէ դարձնո՞ւ, Մալալը դիմո՞ւ է հեպեալ խո-
րանանկոթեան՝ հաւատելով քուր զարդարանքը հապոցո՞ւ:
Կալքն է Նաբոն յետքը և հրէլով նրան դէպի դէմ դիմո՞ւ):

Դուռն ին ծեծում, տնր, թաքցրո՞ւ...

Մէ չուստ գընա՞ւ... շտապեցրո՞ւ...

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԲ:

ՄԱԼԱԼ.

Երկաթը քանի տաք է,

Մալալ, չաքչէ՛ ու չաքչէ՛...

Մէ քիչ դուն խիլք բանեցրո՞ւ...

Մէ քիչ էլ բանը խախցրո՞ւ...

Իժում նըստի արխային... (Դիմո՞ւ է քուր խոսքը):

Մալալը ունի՞ն դիմելով):

Զէն է, Վարթանն է թաին,

Կոճիս ալջու է գալի: (Դիմո՞ւ է քուր խոսքը):

Օ՞վ է, բաց է, տուն արի: Ինքը նաբոն է յա-

խոսողեան արաբի լրայ: Մալալն է Վարդանը ալ դիմելոյ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԳ:

ՄԱԼԱԼ, ՎԱՐԹԱՆ.

ՎԱՐԹԱՆ.

Բարի՛րիդուն քի, Մալալ:

ՄԱԼԱԼ, տախտից իջնում է և

Վարդանին դիմաւորուելով:

Դէգի կաթը քի հալալ:

Ա՛յ, Աստուծ քի տայ բարի,

Մէ մինձ ջրվալ էլ գարի:

Ասում իս ու չիս գալի...

Դալըտ ըլի համաշայ,

Միը կըռնէն է թամաշայ.

Հարսնիք ունինք, համեցէք,

Դօզաուրը քամեցէք: Առաջադիմելով առաջ Վար-
դանին՝ ինքը նաբոն է նրա դէմ դիմելով լրայ:

ՎԱՐԹԱՆ, աթուռի վրայ նստելով:

Նատօհտ փափկեցրիլ իս,

Էրեւում է ճակտեմէտ,

Անգճում հալիլ, ածիլ իս,

Դուս չիս թողի ձեռնեմէտ:

ՄԱԼԱԼ.

Խիլքի գուքայ գաղանը,

Ի՛փ կու նընգնի զընդանը:

Ի՛ս ինքըս վուրփեւէրի,

Զ՛ունէի մէ իշատակ,—

Դրան վուրփերով տուն բերի:

Պահեցի ծընգանըս տակ

Թամամ քսան ու հինգ տարի,

Կօսիս վունցոր հալալ մէր...

Խալիը իմ ախչիկ գիդէր:

Զեռս ու վուտըս բուխաւած,

Դառայ մէ խօսկով գերի...

Դիդէ իրգնաին Աստուծ

Թէ ինչ ամագ իմ դըրի
 Դրա վրայ, թէ՛ դրա վուրթկերանց:
 Հարուստ օջախըս հօրանց
 Ուտեցրի մատդ՝ ընկերուն,
 Շինեցի տըղամարթ նրանց:
 Զը տուր տըւի դուշմաներուն,
 Վուր հաւսըրին վուտի տակ:
 ՎԱՐԹԱՆ.

Դառիլ իս բարի հրիշտակ...
 Ո՞ւր է, վուր չէ՛ երեւում:

ՄԱԼԱԼ, մատնանիշ անելով դէմի
 դռան վրայ:

Հաքնըվում է, հադըրվում
 էնդի միր թոնդրատանը: (Մօպէնալով դէմի
 դռանը:)
 Նատ'օ, էկաւ Վարթանը: Վերադառնա՞մ է իւր
 Կէսը:

ՎԱՐԹԱՆ.
 Դէրիէն խօմ հանեցաւ:
 Արունըս խանըրեցաւ...

ՄԱԼԱԼ.
 Գիդիմ, մարթ իս օլորքով...
 Կարած է իր օրէնքով,
 Վրէն էլ նըստած է շնուքով:
 ՎԱՐԹԱՆ.

Գողցան օսկէ դ'այթանը,
 Վունչիլ չ'ունէ բոլորքը: Նապօն էրեւո՞մ է դէ-
 յի դռան ախարն: Վարդանը անց ու գարշ է անո՞մ էէմի
 օտարը:

ՄԱԼԱԼ, դէպի Նատօն:

Քիզ է մընում Վարթանը,
 էս տունը ու օճորքը...
 Մէ ջալդ հաքնըւի, պըրծի:
 ՆԱՏՕ.

Ջէր կոճկնիրըս չ'իմ գըցի,
 Ինձ ու ինձ չը կանացի.
 Ուժըս չ'է ախտում, չ'է գալի,

Արի՛, մէ օտկէ, Մալալի: Մալալը անցնո՞մ է
 Նապօնի կողմը և է Պապին դռնի գնո՞մ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԳ:

ՎԱՐԹԱՆ, բեմի առաջ, դէպի
 հանդիսականները:

Գիդին, մարթ իմ օլորքով.
 Բան կու բըռնիմ օրէնքով:
 Հը, Վարթան, օյեաղ կացի,
 Դամբըս հիռու մի գըցի:
 Հարկաւոր չ'է ճանառը.
 Զ'ունիս դուն նրա հունարը:
 Մուրծա ձրգան բըռնիլը,
 Ու նրա դըղի ծըծիլը,
 Խիստ իմ սիրի ջէհէլուց.
 Սովորուտկըս է ծիրուց:
 Թող, դամբումըս չը նընգնին,
 Նընգան՝ մինձ քընով քընին: Մալալը և Նապօն
 դռնի էն գալին դէմի դռանից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԵ:

ՎԱՐԹԱՆ, ՄԱԼԱԼ, ՆԱՏՕ.

ՄԱԼԱԼ, դէպի Վարդանը:

Խէչախալէր, շտապի Հաւաքար... (Մարանիշ
անէլով Նապօի վրայ:)

Ղանդ ու շաքար, հիլ ու բահար, ⁽¹⁾

էս էլ քի զուրած նորահարս:

ՎԱՐԹԱՆ.

Նէշ ու բէշ է, թէ դորթ չահար: (Առանցիկ):

Սա ինձ ուզում է բերի մարս:

ՄԱԼԱԼ.

Վունցոր գ'ուղիս հէսաբ արա:

ՎԱՐԹԱՆ.

Ամագըտ մէ հալալ արա...

Ի'ս դրան իւր վուխտին կու հասցնիմ:

ՄԱԼԱԼ.

Քօժ, բարի սահաթի ըլի.

Քու կանանչ կարմիրը ⁽²⁾ տեհնիմ:

Ու առջնիկըտ տըղայ ըլի:

ՎԱՐԹԱՆ.

Աստուձ անէ անիոշմնելի:

ՆԱՏՕ, յուզուած:

Չ'էլա... հերիք է, Մալալի:

ՎԱՐԹԱՆ, զննելով ոտից ցգլուխ

Նատօին, որ պատրաստ է գնալու:

Դուն վունցոր խիստ իս շտապում...

(1) Այսինքն թէ՛ ամէն բան կարգին է, Բառացի նշանա-
կութիւնը տե՛ս վերջը:

(2) Նարօտ:

Կայ, պիրօքէն հաստատինք: (Դէպի հանդիս-
հանները):

Դիփուներն իր դաղով չափում

Ու թափում արնէ քրրաինք

Խելօք ասիս, թէ՛ անխիլք...

Միշտ հունրաւուն է դադում:

Տեհնինք օլ ճումն է ախտում: (Դէպի Նապօն):

Մընամ ասած ունէինք՝

Մինք էրկուսըս միր մէջը

Փայ ինք անում նրա վէջը...

Մէ խօսկով թէ՛ լաւ, թէ՛ վադ,

Ինչ ունէ հոքէիզդդ,

Ի'փ նրա վրայ քի կու փսակինք: (Դէպի Մալալը):

Դիդիս, վուր մահ կայ ու կինք...

Խօմ միտտ է միր խօսածկը,

Մէ դրուստն ասա, Մալալ ջան:

ՄԱԼԱԼ.

Զիր շընքին միխին ու վարցկը,

Դիդիս, մալ—հալալ ու ջան ⁽¹⁾

Աղատ ըլիմ իս ձիզմէն:

ՎԱՐԹԱՆ.

Յիդ կանգնում պիրօքեմէն:

ՄԱԼԱԼ.

Մատս էտումը խառը չ'է...

Ի'ս հոքի ունիմ տալու:

ՎԱՐԹԱՆ, իւր կուրծքին ձեռքը
խփելով:

Դիդիս, էս էն սարը չ'է,

(1) Արդար ապրանք և հոգի:

Վուր տիղ ճարիս նաղմ տալու: (Դէպի Նապոլի):
Դուռն ինչ իս ասում՝ հա՛, չէ՛:

ՆԱՍՕ.

Ի՛ս ղաբուլ, դա թող հաչէ: Զեւոյն յեւոյն
պալլի զեւոյն էն գնում աջ զեւոյն:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺՁ:

ՄԱԼԱԼ, փոքր ժամանակ նրանց
էտեից նայելով՝ դէպի հանգիստականները:
Գիղն աղւէսեմէն քանդած՝
Գիլի անումն է կոտորած:
Գիլի գընացին շան հարսնիք,
Ի՛ս մընացի տան բալնիք:

Վարպետը իջնում է:

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ:

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԿԵՐ:

Բեմը ներկայացնում է միեւնոյն սենեակը առաջին գործող-
դուքեան մէջ Գրիգօյի տանը: Գրիգօյը հագած ունի Գիրմանի
շալից մագով խալաթ եւ մի երկայն ջիբուխ մետքին ծխելով՝
դուրս է գալիս աջ դռնից եւ անց ու դարձ անում բեմի վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա:

ԳՐԻԳՕԼ:

Վաղուցայ մարթ, սովորագար,
Դուռ կանգնած չախմըխի քար,
Ի՛րիք քրսան տարեկան,
Անումըս վաճառական,
Խրիդ անելիս եանդիշ գամ...
Նրա մօդ խիլքըս տանուլ տամ:
Աստուճ գանա խիլք էրիտ
Էնդուր, վուր նա ախտիլ է՛ր...
Լաւ ազատեցիր գերիտ, (Նախապէս յեւոյն պալլի):
Մաշալայ, Գրիգօյ ախալէր:
Երկու օրայ ծիծիլէն,
Վուր չը հասկանայ միտիլս,
Զեռք քաշէ պարտիկիս սիէն,
Նօտարի մօդ խընդիլքըս,
Թէ՛ իմ ախալայ համա
Հաստատում իմ մուլքս անդին,

Տանէ իրիք մօծամա
 Զեռք քաշիլ տայ արխային
 Հաստատած թրխտիս տակը,
 Էն կըռօ լածիրակը...
 Ի՜նչ արմընալու բան է:
 Մագրամ ինձ պէս Քախկըցին
 Վառնոց դէս, վառնոց դէն կու տանէ,
 Վառնոցոր ջուրը քար գըցին
 Ու մէքաշ «բըլթ» ձէն հանէ,
 Կ'օռէ խումրօքանա է:
 Ի՜նչ զակօն, ի՜նչ աղւօկատ.
 Ախար, տօ, խիւքի ախկատ,
 Անումիտ համա արի,
 Վուր դուն նընգնիս մարաքայ,
 Ժաժ գաս քաղաքաւարի.
 (Աստուծ տըւիլ է թիքայ...)
 Ախջրկաս ձեռը բըռնիս,
 Վի կալնիս ու դուս տանիս:
 Ղուրթ է. ութ հազար թուման
 Պարտկըս պիտի տըւիլ էր՝
 Խալխի, թաքաւորական,
 Ի՛վ թուխտը հաստատուիլ էր:
 Տուն ու տիղ սարքած-կարքած,
 Տաս թուման էլ ամսական,
 Վուր չը մընամ իս քախցած:
 Մագրամ ի՛վ հէսաբ արի,
 Ղուղումըս չը նըստեցաւ...
 Մէ բան էր, բէսաբ արի.
 Գըլխիս դառաւ իծի ցաւ:

Էս տարսը մարթս ուզեցի
 Կնիկ իմ օջախի համա,
 Զէհէլ-ջըվան, կէկուցի.
 Վարթ բաց արած մահիւկայ:
 Տօ, տաս թումանով ամիսը
 Հաց առնիմ իս, թէ միսը,
 Շամայ, զուրգիէլ, դօշը,
 Թէ Զվարիս-մամի լօշը:
 Կէկուցուս համա շուփկա,
 Կըրինօլին, թէ իուփկա,
 Յէպօշկա, սահաթ, բրօշկա,
 Թէ կալասկա ու դրօշկա: (Վարդանէ Կանաճէ
 Դըլի դահիլի Է Դնընի Կանգնած՝ լաւ է:)
 Վի կալ ու դի տաս թուման,
 Մէկ էլ սարքած-կարքած տուն:
 Մագրամ աֆէրոմ, Վարթան.
 Վառնոցոր մէ լաւ հուրսի շուն,
 Վուր կու շանց տայ ճամիէքը,
 Եկաւ, ասաւ ինձ թաքուն.
 «Փեսէտ թափից քու մուլը»:
 Ի՛ս էլ չը կորցրի վուխտը...
 Ախջկաս բաժընքի թուխտը,
 Վառնոցոր տըւի իմ կամբով,
 Բաթըլ արի օրէնքով:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՐԹԱՆ,

ՎԱՐԹԱՆ, անցնելով բեմը:

Հուրսի շուն էլ շինեցիր...

ԳՐԻԳՕԼ, չեբուխը ձեռքից վայր
ձգելով:

Վա, տօ, ինչ փիս վախեցրիր:

ՎԱՐԹԱՆ,

Ախալագլախ էտ գըլխին,

Գու պարուն կըռօ փեսին:

Պարտկիրըտ բաժնից խալխին... (Դէպի հանդի-
սանքները:)

Նամուս ունէ էրեսին,

Ձէր փուտը տուն չը դըրած...

Ա՛յ ձիզ մարթ ուսում առած:

Վիրք ինքը փուտտ մընաց:

ԳՐԻԳՕԼ,

Մինք լաւ խրիդ արինք ձեռաց: Մահում է
Վանեանցը մըջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ԳՐԻԳՕԼ, ՎԱՐԹԱՆ, ՎԱՆԵԱՆՑ:

ՎԱՆԵԱՆՑ, Մօտենում է Գրի-

գօլին՝ և ձեռքը առնելով:

Ողջոյն ձեզ, հայր սիրելի,

Ինչո՞ւ էք այդպէս տխրած...

Դուք հիւանդ էք, երեւի,

Դէմքնիդ է գունահատած: Անցնում է «Եղանի
հագին, Գլխարկը դնում նրա վրայ, յեանացները հանում, յգում
Գլխարկի մէջ և վերադառնում իւր պեղը:

ԳՐԻԳՕԼ, առանձին:

Աբա, Գրիգօլ, խիլք ունիս,

Էշը ցրխեմէն հանէ: (Դէպի Վանեանցը):

Ուրախութիւնըս դուն իս:

ՎԱՐԹԱՆ, կողմնակի, դէպի
Գրիգօլը:

Ախպէր, լաւ քօփակ շուն իս:

ԳՐԻԳՕԼ, դէպի Վանեանցը:

Խօմ գիդիս, հաստատ բան է...

Ախար, օխտն օր է գալի,

Միր կըռնէն չիս անց կացի: (Մահանանիլ անե-
լով Շաշնիկայի «Ենեանի դռն վրայ):

Նրան ի՞նչ ջուղաբ իս տալի...

Բաս, դուն ջէր էտի կացի: Դաւր է գնում
Յան դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ:

ՎԱՐԹԱՆ, ՎԱՆԵԱՆՑ:

ՎԱՐԹԱՆ, շողմաբար:

Ի՞նչ խօսի չ'ունիմ ասելու...

Օղլուշաղըս ծամելու

Թիքայ չ'ունէր մըթանը:

Էսօր, պարուն, ձիւր շնուրքով

Փուղաուր է վարթանը,

Ու բախտաւոր մէ խօսկով:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Մի առաճ ասեմ ես ձեզ՝
Քամուն բերած կոյտ, թէ դէզ
Քամին կը տանի նոյնպէս:
Գիտցիք եւս՝ ինչ ցանէք,
Այն դուք անշուշտ կը հնձէք: Սկսած է լռել
բէ՛ն իրայ:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի հանդիսական-
ները:

Ինքն է քամու տարածը,
Ինձ կի խմաց է անում:
Այ, ձիր ուտում առածը
Ախար, սրանցն ի՛նչն իք հաւնում: Դա՛ւն է
գնա՛մ ալ դա՛նից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Արդէն երկու տարի է,
Գիշեր-ցերեկ կ'աշխատիմ...
Արդեօք վերջը բարի է,
Ձը գիտեմ եւ կ'երկմոյն:
Մի բոց, մի հուր ինձ կ'այրէ,
Կ'այրէ, սիրտս տոչորէ...
Մերթ մռայլ մի երկբայանք
Թունաւորէ խելքս, կեանք...
Եւ մերթ ուժգին մի սառսուռ
Մարէ երակներէս հուր...
Եւ խելքս կը դադարի
Որոշել չար կամ բարի:

Սէրն է հիմն հաւատոյ,
Համբերութիւնն կեանք է,
Իսկ յոյսն՝ մոլոր մարդոյ
Նեցուկ եւ զօրեղ ղեակ է:
Սիրիւր, համբերիւր, յուսն, (Դա՛ւնս է լռել):
Դու ծաղրած, խաբուած փեսայ:
Ինքն ալեւոր ծերունի,
Անդամալոյժ, ցաւագար,
Կը պսակուի, կին կ'առնի,
Աղջկան կը տայ խորթ մայր, (Հե՛գնօրէն):
Իսկ պատուական փեսային՝
Պարտքերը կը հաստատէ,
Կը խաղայ Քաղբի օին...
Եւ կայքերից կը զրկէ
Իւր որբ, խոնարհ աղջկան:
Ո՛ւր է գութն հայրական,
Ո՛ւր մարդկային խղճմտանք... Մարնա՛մ էն Գրէ-

գօլը և Շաշնէան յախ դա՛նից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՎԱՆԵԱՆՑ, ԳՐԻԳՕԼ, ՀԱՇԻՆԿԱ.

ԳՐԻԳՕԼ, ինքը հագնուած՝ Հա-
շինկայի ձեռքը բռնած ներկայացնելով Վանեանցին:
Զատիս թէ փրթած ապրանք
Էսօր քիզ վրայ իմ սախցնում...
Ունէ սիրուն կիրպարանք,
Վուր մեռիլ է կենթնացնում:
Մըտիկ սրա աճկ ու ունքին,

Բօին ու բուսաթը տիս.

Գանա էլի ուրումքին

Դուն սրա հատը տեսած իս:

Վուտով, գըլխով դիւի քունն է,

Ուտեցրու, հաքցրու, պահէ,

Էս օջախը քու տունն է...

Իմ պառաւ սիրտն էլ շահէ: (Տալով Շաշինկայի
Յեռը Վանեանցին՝ ինքը անցնում է Բեմի առաջ, իսկ Վա-
նեանցը՝ Շաշինկայի հետ է մնում — դեպի Բեմի խորքը և
նստելով ախոռների վրայ խօսակցում են, ուղի չըդարձնելով
Գրեգօյի վրայ):

Էհէնց էլ մինձ ախշըկաս

Վաղ գըլխեմէս ռադ առի,

Ասի՛ գընա, յիդ չը գաս,

Վէքսիլը թաթը գըրի:

Մէկ նա տարաւ ծալ-ծալը,

Մէկ էլ խօմ սա կու տանէ:

Անմիդ է գընալ գալը...

Մօխէրխէբէն մինձ բան է: (Մասնանիշ անելով
Վանեանցի վրայ):

Ինքը մարթ է ունեւոր,

Կէհան ժամը, կու փսակին

Ու կու դառնան բախտաւոր.

Սէրով մէտի կու ապրին:

Ղուլուղը օրինաւոր.

Ձին ունէ, շլապա ու թուր: (Բարձրաձայն):

Ամէն բանն է առուտուր...

ՎԱՆԵԱՆՑ, առաջ գալով:

Հայր իմ, մեզ կը հրամայէք:

ԳՐԻԳՕԼ:

Ձէ, դուք էտի քէփ արէք...

Վաղուցայ մարթ իմ, վուրթի,

Միտս էկաւ ամբըրնիրըս,

Հակնիր բամբկի ու բըրթի.

Աշլա էլաւ դարդիրըս:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Դուք տեսած էք մեքենայ,

Որ բուրդ, բամբակ կը մանէ:

ԳՐԻԳՕԼ, մատնանիշ անելով

Շաշինկայի վրայ:

Ձէր մէ դուն նրա մօդ գընա: (Դեպի հանդի-
սականները):

Հիմի գլուխըս կու տանէ: Մահում է Սօլմանը
Ռիբի դանից և ապա շայնում Ռիբի Գրեգօյի, Ռիբի Վա-
նեանցի վրայ:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Ջարմանալի մեքենայ,

Գործում է թաթման, գուլպայ...

ԳՐԻԳՕԼ, իւր ճակատին ձեռքը
տալով:

Էս մաշինէն արմըցի,

Գործում է արլաբուդա: Միջապում է:

ՎԱՆԵԱՆՑ, դեպի Շաշինկան,
որ մօտենում է Վանեանցին:

Ձեր հայրը կը կասկածի,

Որ այսպէս խիստ կը խնդայ: Մահում է Մայեան:
յախ դանից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է:

ՆՐԱՆՔ, ՄԱՅԵԱ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Ձէ, վուրթի ջան, չէ, փեսայ,
Ուրիշ բան իմ ծիծաղում...
Երէզ մէ օմքին տեսայ,
Մէ դուն ուր իս նիղանում:

ՄԱՅԵԱ, դէպի Վանեանցը:

Ախար, իս քիզ իմ մընում:

Վանեանցը՝ առաջարկելով ընդ Շաղինկային՝ Մայեայէ
Էնք իմասին դուրս էն գնում յաւ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը:

ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԵՆ:

ՍՕԼՕՄԵՆ, առաջ գալով հեգ-
նօրէն:

Թէ ախպէր իս, կէս դուժին
Ասա, մէ էտ քու գըժին,
Վուր ինձ (հ)ամա էլ գործէ:
Կանչէ էլի, մէ փորցէ,
Ի՞նչեմէն իս վախենում:
Քիզմէն թալնած աթմորթի,
Ձեռնեմէտ ուր է գընում:
Կանչում իս փեսայ, վուրթի...
Ախար, վրէնց չիս ամանչում:

Մազրամ զարարւո ի՞նչ է:

Էտ էլ խօս փուղի բան չէ:

ԳՐԻԳՕԼ, գողողաբար:

Ի՞նչ նամաղուլ իս անում:

Միջի ջուրը չիս հանում:

Քար ուր իս խրփում կըժին: Նապօն և Մալալը
Տընում էն աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ:

ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԵՆ, ՆԱՏՕ, ՄԱԼԱԼ:

ՆԱՏՕ, մատնանիշ անելով Գրի-
գօլի վրայ, հեգնօրէն:

Մըտիկ տըւէք էս գըժին:

Միտկն ու ուղ'ուփը գըլխին

Կայանքը վուր Քախկըցին

Վիր է կալի դիփ մէտի

Ու տըւիլ է իր փեսին:

ՄԱԼԱԼ, լսելի առաջ, մատնանիշ
անելով Սօլօմանի վրայ, առանձին:

Վի կալնիս մէ լաւ կէտի

Դիփ գըլխին ու էրեսին:

ՍՕԼՕՄԵՆ, դէպի Նատօն:

Դուն էտունցը մի աւատ. (Գրիգօլի վրայ Տապ-
նանիշ անելով):

Ձը խըլէ, թէ չէ՝ չի տա:

Կաց քի համա արխալին:

ՄԱԼԱԼ, մատնանիշ անեղով Սօ-
լոմանի վրայ, առանձին:

Օհնի վրայ օհն.

Հիմի շուշպար է խախցնում:

ՆԱՏՕ, դէպի Գրիգօլը:

Էտունք էիր խոստանում...

Դուրսս ո՛ր էիր կրտրում:

Կնիկըս դրուտ եարսուն տարի

Նրստում իմ վուրփեւէրի,

Մարթ ուզիմ դամբլա—կակի,

Մէ մատը միզըր դառնամ

Ու մատխարա միր Քախի.

Քիմէն էս խէրն ունենամ.

Մարթ հարցնէ ինչի՛ համա:

Տանն էլ ունէի թիքայ...

Ախպումը հուռնք գըթայ:

Էրնէկ իմ աճկի լրտին,

Նատօին էլ սաղ գո՛ւքայ:

Հիմի տիս, ինչիր կ'օտին,

Դիմցի միր ասա-կօսին:

ԳՐԻԳՕԼ:

Էսօր խօսկ խօմ չ'իք կապի՛,

Դիփ ինձ (հ)ամա իք պարպի՛:

Դուն էլ ունիս իշտահի,

Ուզում իս սիրտըս շահի՛:

ՆԱՏՕ:

Մուլքտ է էլի գանգտումը,

Ինձ վրայ էիր հաստատում:

ՍՕԼՕՄԱՆ, հեգնօրէն:

Սա միղ չ'ունէ էտումը...

Նահախ տիղն ո՛ր իս սրտում:

ՆԱՏՕ, դէպի Սօլօմանը:

Դուն ծիծաղի սրտալի,

Սա մինձ թանխէք էր տալի...

Ի՛ս էլ խօմ թամահ արի:

Դուս էկա՛ւ գամդէլ դառի...

Նատօին էլ կու սաղ գայ: (Իէպէ Գրիգօլը):

Անգճիտ բամբակը հանէ,

Ախլրկատ ջանը դուս գայ,

Նրստի, տիրութիւն անէ:

Դրուտ դրապէսնիրն ին նրստած...

Դիփ փուղով ու բաժընքով,

Ռանգի-դիգարը դարսած:

Ի՞նչ է, տանըս հարընքով

Շատ հիւրնդնիր ին պառկած:

Իմ էս տանը տուն գալը

Ինչ չուտ սրտին քացխեցաւ...

Հրամանքներու դուս տալը

Օջախումը պակսեցաւ:

Հիմի դուն տիս նրա հալը,

Թէ վճնց իմ գալի օֆթէմէն...

Իմացի, էս օրւանեմէն

Էս օջախի ջիւալը

Առնում իմ նրա ձեռնեմէն:

Իստ փիսն իմ, թէ խիստ լաւը,

Ի՛ս իմ էստի տանդիկին:

Թէ գըլխիս չարայ չ'արի.

Տոնըս դիւի կու գարգըկին:

ՄԱԼԱԼ, ԽՈՆԱՆՃԻՆ:

Իժուժ գուն գըթի գուղը:

Սուգերումը ման արի,

Ինչկի մըտնիս սիւ խուղը:

ՆԱՏՕ, գէպի Գրիգօլը:

Ախչըկատ մարթու տալը

Քու բանը չ'է, գիդենաս: (Դէպէ Սօլօմոնը):

Էստի քու գընալ-գալը,

Թէգուզ խիստ էլ նիղանաս,

Ինձ չ'է դուր գալի, պարոն:

Մէկ էլ խիստ լաւ կ'օնէիր,

Վունցոր նրան ճարեցիր դուն,

Մէ բան մօգօնիլ էիր,—

Էն քու նուգբար փեսացուն

Մէ թահար ցանիլ էիր

Հիւու էսզ'անց, մէ ուրումքին: (Դէպէ Գրիգօլը):

Յօրէսի գէնը էս տանը

Առանց իմ հրամանքի օմքին

Ձը կանենայ իմ դրոանը

Մօգ գա, վուտը գընէ շիմքին...

Օչով չը գիւիչի իմ կամքին: Դու է գնաս

աջ դռնից, Մայալը հէպուս-ճ շրան:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ԳՐԻԳՕԼ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ՀԵՔՆՕՐԷՆ:

Պնիկ իմ ուզում... շատ բարի...

Ռաստ էկար քահրուբարի:

Այ, քի պատիժ պատուհաս,

Էրկու օրւայ նորահարս:

ԳՐԻԳՕԼ:

Մախլաս, մախլաս ու մախլաս...

Գընանք, քիչ գլորի՛նք նարդի:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Մըհլամ է մարթու գարդի:

Վարագայրը իջնաս է:

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏԿԵՐ:

Բենք ներկայացնում է մի շքեղ դահլիճ իւր բանգազին կահ-կարասիքով: Աջ՝ երկու դուռը եւ մի մարմարեայ վառարան. ձախ՝ մի դուռը, իսկ խորքում՝ կամար, որ միանորում է դահլիճը հիւրասենեակի հետ:

Բենի ձախ կողմը՝ մի փոքրիկ գահաւորակ իւր բազկաքոռներով եւ, ուր հարկն է, արոուներ: Աջ կողմը՝ փոքրիկ սեղաններ, արոուներ եւ վառարանի վրայ ժամացոյց, որի սլաքները ցոյց են տալիս ժամի 12, իսկ խորքում, կամարից աջ եւ ձախ՝ զոյգ հայելիներ, որոնց առաջ դրած սեղանների վրայ կանդեաբրի մոմերը վառած են. անկիւններում՝ մարմարեայ պատուանդանների վրայ ապակիով ծածկած արուեստական ծաղիկներից փնջեր եւ, ուր հարկն է, արոուներ: Աջ եւ ձախ պատերից կախուած ջանքերի մոմերը վառած են: Լուսաւորած է եւ հիւրասենեակը, ուր սեղանի շուրջը նստած չորս հոգի զբաղվում են թղթախաղով եւ նկատելի են հանդիսականների կողմից, նմանապէս եւ սենեակի կահ-կարասիքը՝ գահաւորակը, սեղանը եւ բազկաքոռները:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա:

ՎԵՆԵՇԻՅԱ, ԿԱՏՕ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ՀԱՀԻՆԿԱ, ՄԱԵԿՕ, ԷՓԷՄԻԱ շրջում են դաշխիճում: Յաճախակի դաշխիճով անցնում է Մայեան սենեակից սենեակ. նմանապէս և Վարդանը, որ երբեմն մտնում է հիւրասենեակը և նստում թուղթ խաղացողների մօտ: Մի անգամ մտնում է ծառան և արծաթեայ մատուցարանով առաջարկում քաղցրաւենիք հիւրերին:

ՀԱՇՆԻՆԿԱ, ՄԱԻԿՕ, ԹԼ ԹԼԻ տուած
անցնում են բեմի առաջ:

ՄԱԻԿՕ.

Ա՛խ, էրնէկ քի, Շաշինկայ,
Վուր դուն էտ բախտը նընգար.
Լաւ տուն ու տիղ, կալասկա,
Վո՛ւնց սկեսուր ու վո՛ւնց սկեսար:
Մարթում էլ խօսմ խօսկ չը կայ...
Գովում ին, Աստուծ վրկայ: Անցնա՛մ էն աջ
հայկից դէպի յախ, էն էփէֆան և Վարդա-հին՝ նրանց հա-
նաւան հա՛ջը՝ յախից աջ, նմանապէս ըն ընէ պառա՛ւ:

ԷՓԷՄԻԱ.

Ասին՝ թուխտ խաղացող է:

ՎԱՐԴՈՒՀԻ.

Լսեցի՛ արբեցող է:

ՀԱՇՆԻՆԿԱ, բեմի առաջ կանգ
առնելով:

Բաս նրա հատը քի ուստի գայ:

ՄԱԻԿՕ.

Ի՛փ ժամանակը գո՛ւ քայ...
Ի՛ս ափիցար մարթ գո՛ւղիմ,
Էքսիլլանդնիր ունենայ,
Կրուժօկ, թիատր վազվրդիմ,
Գանի քէփըս ուզենայ:
Դէնչիկը գուանս կանգնած՝
Տուն ու տիղըս պահպանէ,
Ի՛փոր իս կու՛ լիմ քընած,
Օչովին պրիմիտ չանէ: (Մօպեռնա՛մ է նրանցը
Վանէանցը):

Էրեխանցըս Ռըսէօար
Կու սովրեցնիմ իս տանը,
Հաէօար, Վըրացէօար
Չ՛իմանան անն ու բանը:
Գուվէրնանկի հիդ իժում
Բուլլարը կու դրգիմ իս
Իգրուշկա—էկիպաժում
Իմ դիփունի պըստըկիս: (Հէֆնօրէն):
Մարթ ուղիմ... էն էլ շտացկի՛.
Նրանց համա խիւքըս գընճում...
Ման գամ նրա հիդ պադրուշկի,
Աբա, մէ ի՛նչ իմ անում: (Հրճա-աւաւէ):
Ափիցըրի հիդ ման գալիս՝
Ի՛ռնկեր ասիս, սալդաթը
Ձեռը ճակտին չէստ կու՛ տայ:
Դէնչիկիս հիդ խօսելիս՝
(Կու սիրիմ՝ նրանց ադաթը),
Ինձ. «սլուշայուս» ձէն կու՛ տայ:
Ի՛ս էս օրին իմ մընում: Անցնա՛մ էն Էփէ առաջ:
ԷՓԷՄԻԱ, դէպի Վարդուհին, բե-
մի առաջ անցնելով:

Տիս, թէ վո՛ւնց է քըրքըրվում

Ռէտիանինց ախիկը,

Սովրիլ է Ձալէդէնում...

Հօր գըջըլտած լափչիքը

Առչիւն օչով չէ դընում: Անցնա՛մ էն:

ՎԱՆԵԱՆՑ, մօտենալով դէպի
Մաիկօն:

Գիտէ՛ք, արտասահմանում

Օրիորդներն այժմեան

Կեանքին այդպէս չ'են նայում,
Որպէս դուք ամուսնութեան,
Կամ կանայք որդոց ուսման
Եւ դաստիարակութեան: Մօտենա՛մ է նրանցը
Կարօն:

ՄԱԻԿՕ,

Մինք էլ առակ ու ռաման
Շատ ինք էստի կարթացի:

ԿԱՏՕ.

Օվ չ'ունէ հազար թուման,
Տանը նրստած է քացիս:

ՎԱՆԵԱՆՅ, դէպի Մաիկօն.

Կ'երեւի, որ շատ ռաման
Եւ առակ էք կարդացած...
ձաշակ ունիք անման,
Իսկ խելք չ'ունիք զարգացած:
Ռամանի է հետեւանք՝
Կավալեր եւ շուայլ կեանք,
Թաւշեայ հագուստ, զարդարանք,
Զոյգ նժոյգ եւ զբօսանք,
Կահ-կարասիք ոսկեզօծ,
Վիեննայից շքեղ կառք:

ՄԱԻԿՕ.

Էնդ'անց մէ նէմէնցի քօծ
Կ'ունենայ ձիր հաւնած վարք:

ՎԱՐԴՈՒՀԻ, մօտենալով նրանց,
դէպի Մաիկօն.

Դուք խելացի աշխատանք,
Սրհետ, ուսում լսած կ'անք:

ԿԱՏՕ, յուզուած.

Մինք գին դընող չը տեսանք,
Անմիղ էտէնց ի՛նչ էկաք:
Ախշրկայ աճկն ու ունքը,
Հազար թումանն ու մուլքը.
Օ՞վ է չափում նրա խիւքը:
Գուք էլ իք ուսում առած.
Տատ ու դօխտուր իք դառի,
Մագրամ ջէր տանն իք նրստած
Յօրէսայ օխտը տարի:

ԷՓԷՄԻԱ, յոգւոց հանելով ա-
ռանձին.

Մէ օր իս էի գոված...
Քացիսի քաղաքավարի.
Վ'ունց գիժ, վ'ունց ուսում առած,
Դիփունցը ջուրն է տարի:

ՎԱՐԴՈՒՀԻ, դէպի Կատօն.

Խնդրեմ ներէք ինձ, տիկին,
Եւրոպ օրիորդ, թէ կին
Աշխատանք են ապրում,
Ո՛չ ոք նոցա նախատում,
Այլ յարգում, գնահատում:
Իսկ այստեղ դուք աշխատում
Շուտով գտնել ամուսին...

ԿԱՏՕ.

Ներիք, ձիր խօսկն իմ կըտրում.
Էնդ'ացիքն աննամուս ին,
Նրանք ուրիշ բան ին պըտուում...
Էրնէ՛կ իմ աճկի լըսին,

Վուր իս ակսիկ մինձացնիմ,
Դրունէդուռը ման ածիմ,
Թրիտորունը նրան խախցնիմ,
Էնդով թիքայ ուտեցնիմ:
Ձէ, էտունը միզ չի սաղ գա,
Մինը տանը կու նրստեցնինք.
Իմ մարթու ջանը դուս գայ,
Թող թափէ արուն քրտինը
Ու ակսըկաս մարթու տայ:
Բաթընքում հիգըս չիմ բերի,
Իփոր վուր նա ինձ ուղից,
Դառաւ օղլուշաղի գերի:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Միթէ իգական սեռի
Յատկութիւնքն են միայն՝
Ամուսնոյն առնել գերի
Եւ թունաւորել համայն
Մի սերունդ եւ ընտանիք...

ԿԱՏՕ.

Ի՜հ, քանի գլուխըս տանիք: (Անցնելով Էփէֆայէ
հողմը՝ նստած է նրա ձոր և հետը խօսակցում:)
Դուն իմ ինձ լաւ կու ճանչնաս.
Քաշիլ իմ ակսըրտութիւն,
Մինձացրիլ իմ ակսըկաս...

ՎԱՆԵԱՆՑ, դէպի Կատօն.

Կրօն, լեզու, ազգութիւն,
Երբ ձեր աղջիկն էր տհաս...

ԿԱՏՕ.

Ախլիլը լաւ կընգութիւն

Իր մարթուն պիտի անէ,
Մէ քիչ էլ տանդիկնութիւն,
Օջախը եօլլա տանէ,—
Էտունը աւելնուրթ բան է: (Իէպէ Էփէֆայէ):
Ախլիլըս ֆօրտուպիւն
Ածում է խիստ արմաղան,
Խօսում է լաւ Որսէրէն,
Գիդէ սիրուն տանցալատ:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Գրել, կարգալ հայերէն,
Ի հարկ է, ամէնից վատ:

ԿԱՏՕ, յուզուած, մատնանիշ

անելով Վարդուհու վրայ.

Դրա գըլխին կարթա խրատ...
Ղուրթ է, խիլքով ինք ախկատ,
Մաքրամ նամուսով հարուստ,
Դրունէդուռը չիք նընգած,
Ունինք մէ քիչ էլ ապրուստ:
Բախտը գու՛քայ, իմ հաւնած
Օմքին կու ռաստ գայ զանգին...

ՎԱՆԵԱՆՑ, հեգնօրէն.

Դուք էլ կը յիշէք Աստուած
Եւ ձեր աղջիկն անգին...

ՎԱՐԴՈՒՀԻ, հեգնօրէն.

Կը լինի ամուսնացած...

ՎԱՆԵԱՆՑ, հեգնօրէն.

Եւ հարկաւ բաղդաւոր կին...

ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ՀԵՔՆՕՐԷՆ:

Զանգինի է ամուսին: Մահում է Մաթոն, որին
դիմում է Շաշինկան, հարձակն համբուրում և պեղա-որում
բազկախոտի վրայ: Մեռնելը և յարգանքով ողջունում էն:
Մաթոն հեռ հանում էն՝ Վարդանը, Նարան և Մալալը:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ:

ՆՐԱՆՔ, ՄԱԹՕ, ՎԱՐԹԱՆ, ՆԱՏՕ, ՄԱԼԱԼ:

ԿԱՏՕ, դէպի Վանեանցը:

Քիզ էս դիփուկը կ'օսին՝
Կնիկարմատն է բախտաւոր,
Ի՛փ ունէ մարթ փուղաւոր:

ՄԱԹՕ:

Ասածտ է օրինաւոր:

ՎԱՆԵԱՆՑ, դէպի Մաթոն:

Ո՛չ, խնդրեմ ներէք, տիկին,
Երջանիկ է մարդ, թէ կին,
Երբ ունի նա ուսում, բարք...
Հարստութիւնն չ'է փառք,
Ո՛չ տնանկութիւնն արատ.
Առած է այս եւ խրատ:
Եղէք դուք հոգւով հարուստ...

ՄԱԻԿՕ:

Ձիւր ասածներն է խիստ դրուստ,
Մագրամ... փուր էս միւր Քախկի
Թէ տղերքն ու թէ ախջրկիրք...

ՎԱՆԵԱՆՑ:

Բոլորեքեանք ունին կիրք՝
Պաշտել զարծաթ եւ զոսկի,
Եւ չը գնահատել ձիրք
Փափկասուն օրիորդի,
Որ պատկեր է հրեշտակի...

ԿԱՏՕ, քարշելով Մաիկօին դէպի իւր
կողմը:

Ի՛ս քիզ ասիլ խմ, վճարթի...

ՎԱՆԵԱՆՑ, դէպի Վարդուհին,
Մաիկօի մասին:

Արժանի խիստ կատակի:

ԿԱՏՕ, շարունակելով խրատել
իւր աղջկան:

Տրդամարթու հիդ փսակի
Վուխտն էլ չը պիտի խօսի
Մարթու տալու ախջիկը,
Վուր չը չափին նրա խիւքը
Ու բամբասին մարթիքը:

ՄԱԻԿՕ:

Էտունք մօդէմէն գընաց,
Հարկաւոր չ'է խըրատը:
Հիմիկիայ ախջրկերանց
Խիւքը մինձ է ու սիրտը...
Նուր ուսում առած տղերանց
Մինք ուիրօ գիդինք փանդը,
Նրանց սըրտի ցաւն ու դարդը: Թաղնէլ Կա-

թօն՝ անցնում է Վանեանցի հողը:

ՎԱՆԵԱՆՑ, դէպի Մաիկօն:

Գիտէք, աղնիւ օրիորդ

Առօրեայ կեանքի մասին
Գաղափար ունիք շատ խորթ.
Լինել միայն ամուսին,
Զ'է այդ մեծ երջանկութիւն,
Ծնել որդիք, որպէս կին,
Ոչ այդ է հերոսութիւն:
Կողակցին՝ ընկերակից,
Զլուծ կենաց քարշել կից,
Որդւոց՝ կրթիչ, մնուցիչ,
Նոցա դաստիարակիչ...
Պարտաւորութիւնն կնոջ
Կատարած կրկնիք ամբողջ:
Լինիլ համապատասխան
Մի այսպիսի պահանջման,
Զ'է հետեւանք այն ուսման
Եւ կեղծ լուսաւորութեան,
Որով կը հպարտանաք:

ԿԱՏՕ.

Խիստ ինչ սիրում դուք հանաք:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Երբ ձեզ պէս կանայք, մայրեր,
Անդամ հասարակութեան
Կը լինին հիման քարեր,
Գաղափար ամուսնութեան...

ՄԱԹՕ.

Դուք խօսում ինչ արմաղան,
Շատ խելօք ու պատուական...
Մագրամ միզ չ'ին դուրեկան
Հիմիկւայ ուտում առած

Տըղէրքն ու ակնըկիրքը.
Կ'օսիս թոկեմէն փախած՝
Կորցրիլ ին իրանց խիւքը:
Քախկի քանդւելուն մրտիկ:
Էլ վունց մինձ կայ, վունց պըստիկ...
Զուրս վուրթու իս դէզա իմ,
Ախար, նրանցն ինչը գովիմ:
Մէ ակնիկըս Գայանանց
Շկօլումն է ուտում առած,
Վունցոր վարպիտ կըսանանց
Գիշիր ու ցերեկ նըստած՝
Հաէւար գիր էր կարթում,
Շուրիր հաքաւ կարկրտնած
Ու փախաւ գընաց Բաթում,
Վուր թուրքացած հաէրուն
Հաւատ, լիզու սովրեցնէ,
Կարթացնէ նրանց լակտներուն...
Օջախիս լաքա կըպցնէ,
Միզ տընուլ-տիզուլ կորցնէ:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Դաքնեայ պսակի է արժանի
Թէ՛ օրիորդ, թէ՛ պատանի,
Ոյք դառն քրտամբք կ'ուռգեն
Խոպանացեալ հոգն հայրենի,
Համեստ աշխատանք կը զոհեն
Հերկել, ցանել սերմ գիտութեան
Յանուն եւ յօգուտ ազգութեան:

ՄԱԹՕ.

Վո՛յ, անգճնիրըս խըլանայ,

Էտէնց խօսկիրք չ'իմանայ:

Օ՛ղ գիդէ, խիխճ ախջրկան

Էտունք էին խըրատում:

ՎԱՆԵԱՆՅՑ:

Հերոսուհի աղջկան

Անմեղ էք դուք նախատում: Մահա՛մ է Աղա-
նէանցը:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ:

ՆՐԱՆՔ, ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ, ՀԻՐԱՍԵՆԵԱԿԻԳ
դուքս գալով:

Pardon,⁽¹⁾ յանցանք քրէական...

Ո՛չ, ո՛չ, ես որպէս փաստաբան

Կամիմ լինիլ նորա պաշտպան,

Որպէս հմուտ իրաւագէտ

Քննել գործը կէտ առ կէտ.

Թէ յանցաւոր, կամ թէ արդար:

Միայն լինի մեծ гонимый⁽²⁾

И дѣло въ шляпѣ⁽³⁾ անպատճառ: (Երգե-
լով անցնա՛մ է Վարդա-հա-նէանցը:)

La donna e mobile...⁽⁴⁾

ՄԱԹՕ, դէպի Վարդանը:

Քա՛, ճիլ է սա, գըժւիլ է:

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ, դէպի Վարդու-

հին, որ նստած շալ է գործում:

Ah! je vous vois travailler.⁽⁵⁾

(1) Ներողութիւն: (2) Վարձատրութիւն: (3) Եւ գործը ա-
ւարտած է: (4) Կանայք են թեթեւ: (5) Ա՛խ, ես ձեզ տեսնում
եմ աշխատելիս:

ՎԱՐԴՈՒՀԻ:

Իսկ թղթախաղից ի՛նչ օգուտ.

Միայն ժամանակի կորուստ:

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ:

Oui, vous avez raison, sans doute.^(*) (Դէ-
պի հանդիսականները, հասեալ-բեւոյժ իւր մարտերի ծայրը:)
Եթէ լինէր փոքր ինչ հարուստ: Անցնա՛մ է դէ-
պի հե-րասնէանցը:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ:

ՆՐԱՆՔ, առանց ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑԻ:

ՄԱԹՕ, դէպի Վանեանցը:

Ապրում էինք սուս ու փուս.

Խիքէն հանեցին վուրթուս:

Իմ հին օջախն էր գոված,

Էսօր անումն է կոտրած:

ՎԱՆԵԱՆՅՑ:

Դուք այդպէս էք համոզուած՝

Նոր սերունդն, ձեր կարծեօք,

Վարակուած գլխից մինչ ցոտ

Հիւանդութեամբ տարափոխիկ—

Նախատանաց կրէ կնիք:

Թողնենք նախապաշարմունք,

Պէտք է որ խոստովանիք...

ՎԱՐԹԱՆ, հեղնօրէն:

Թէ խիլք ու թէ արարմունք

Ուսում առածնիրտ ունիք:

(*) Այո՛, դուք իրաւացի էք, անկասկած:

ԿԱՏՕ, հեգնօրէն:

Ծալ պակասնիրը մինք ինք
Ու վունջըջի էլ պէտկ չ'ինք:

ՄԱԹՕ:

Մինք էլ ինք թափի քրրտինք
Ջէհէլ-ջըլան ժամանակ:

ՆԱՏՕ, հեգնօրէն:

Խելօք ինք էլի, անխիւք,
Մագրամ օջախի մըշակ:

ՄԱԹՕ:

Ախշկերանց գիմնադիում (Մարնանիշ անէլաճ
Վարդա-հա-վա):

Սա էլ մէնգալ ըստացաւ,
Գիշիր-ցերեկ էրազում
Ջագրանիցէք կամեցաւ:
Ախպուր հիդ գընաց Պարիժ,
Տատմէրութին սովրեցաւ:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Էկաւ հօրն ու մօր պատիժ:

ՄԱԹՕ:

Մինձ տղէս գընաց փսակեցաւ:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Ուղից ուսում առած գիժ,
Դառաւ օջախի մինձ ցաւ:

ՄԱԹՕ:

Մէկէլ տղէս գընաց Մոսկով...
Նըստած իմ էն ումիկով.
Թէ վուրթիս գու՝ քայ չընով,
Մինձ պատիւով, անումով:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Մագրամ էկաւ նախրապան
Ու հօրն ու մօր հոքիան:

ՄԱԹՕ:

Կարճ ասիմ քիզ, մէ խօսկով—
Մինձ խաղեախսովօ սարքից՝
Օխչար ասիս, էժ, թէ կով,
(Մարթուս էլ խիլքէն հանից),
Պահից դիփ հազարներով.
Պանրի ֆաբրիկա սարքից:

ՄԱԼԱԼ, առանձին:

Հազար թումնիրը խրժուից,
Թրեւ-թրեւ է գալի դարդակ:

ՄԱԹՕ:

Իմ վուրթիքը չ'ին մէնակ,
Վուր էս արարմունքն ունին:
Ուսումն ին շինի փէշակ,
Ինչիր ասիս անում ին,
Ինչ չ'ի սազ գայ օջախին
Ու պատուական անումին:

ՎԱՐԹԱՆ, հեգնօրէն:

Մէկը դառի բաղմընջի,
Նա դուրգալ, սա ագուռջի:

ՄԱԹՕ:

Դիփ Պարիժումն ին սովրած:

ԿԱՏՕ, հեգնօրէն:

Շիրաջ էլ ունինք գուլած:

ՆԱՏՕ, հեգնօրէն:

Բաղնըսպան ուսում առած:

ՄԱԹՕ.

Քանի՜ վարպիտ, քանի՜ տատ,
Տրդամարթ, թէ՛ կնիկարմատ,
Դիւի ուսում, ուսում առած:

ՎԱՆԵԱՆՑ.

Եւ դորա են նահատակք
Թունաւոր բանբասանաց.
Որոնց պատուական վաստակք
Պիտի լինին անմոռաց:
Ուսում, արհեստ, գիտութիւն,
Բարոյական կրթութիւն
Եւ խելացի աշխատանք
Ունին սոքա հետեւանք՝
Ժողովրդի փրկութիւն,
Եւ ազգի երջանկութիւն:
Ունայն են ձեր բարութանք:

ՎԱՐԹԱՆ.

Ձէր կի վունց մէ լաւութիւն
Ուսումնունը չը տեսանք:

ՄԱԹՕ, դէպի Վանեանցք:

Դուն ուզում իմ նրանց ղուրթի...
Վաղուցայ ժամանակը
Ահ ու նամուս կ'էր, վուրթի...
Կնիկն էր տանու մըշակը,
Մարթունը՝ իր փէշակը:
Խալսը ունէր խրճալտանք,
Էրկն գրօշի աշխատանք:
Զիր հիմիկայ ջէհէլը
Գիդէ մինձի փրտնիր,

Դադած փուղի խրժուիլը:
Զիր հիմիկայ տիկինը
Զ'ունէ վաղուցայ գինը.
Վունցոր յոսկոպն իր բունը,
Զուստ ատում է իր տունը:
Քօծ ու ձիձի, բըջերանց
Աբով թողնում վուրթկերանց,
(Նրանց (հ)ամա նա չ'է պարպում),
Ինքը Կրուժօկն է շտապում
Կ'օսիս նորահարս զուքած:
Էնդի է նա լուսացնում,
Մարթկերանց դօշին կըպած՝
Պըտուտ գալով վալս ու վալս...
Հիմիկայ օրէնքն է թարս:
Ան գընում է սաղ գիշիր,
Վունցոր մէ լաւ դ'օմարբաղ
Բաց է անում կալօգնիր,
Խաղում պրաֆէրանս ու ռամս...

Ի՛նչ էլ ունիմ տանըս հարս: Գրեթօլը և Սօլօմանը
Դո՛ւրս էն Գալիա 1-ին աջ դռնից, հանդիսանանքի դերքից
Զայեւլ, իսկ Ադա-Եսեանցը, Դո՛ւրս աջանցը, Կարայեանցը և
Պէրրոսեանցը հիւրասեմեանից:

ՏԵՍԻԼ Ե:

ՆՐԱՆՔ, ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԱՆ, ԱԼՈՒԷՍԵԱՆՑ, ԳՈՒԼՆԱ-
ԶԵԱՆՑ, ԿԱՐՈՅԵԱՆՑ, ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ.

ԳՐԻԳՕԼ.

Օխտը օին, իրիք մարս:

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ.

Բաստան, էլ չ'եմ խաղում, փաս:

ՍՕԼՕՄԱՆ, դէպի Կարդեանցը,
Հեգնօրէն:

Ուտեցրիլ իս թանէ սպաս:

ԿԱՐՈՅԵԱՆՅՑ.

Վունցոր ինձմէն գիգենաս:

ՎԱՆԵԱՆՅՑ, դէպի Գունազեանցը:

Իսկ մենք կերանք նախատինք...

Թափելով արեան քրտինք,

Խիստ կը սկստեցաւ լինք:

ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅՑ.

Ընդդէմ նախապաշարմանց,

Մահմէդ խանի օրինաց

Եւ մայրս էր մարտնչող,

Նոր սերնդից տրտնջող...

Հարկաւ եղաւ եւ յաղթող:

ՎԱՆԵԱՆՅՑ.

Զէնքեր շատ կոտորատեցինք,

Բայց չը թողինք ոչ մի կինք:

ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅՑ.

Գեռ մուսլ է մեր երկինք

Եւ երկիր անպողաբեր:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՅՑ.

Այդ կըլինի նախատինք...

Արդէն կան փայլուն աստղեր,

Նայեցէք աջ եւ ահեակ,

Ունինք ազգային դայեակ՝

Շաբաթաթերթ «Արձագանք»,

Որ տայ սնունդ մեզ եւ կեանք:

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ.

Եւ ձեր անխոնջ «Մշակ»,

Որ կրէ կարմիր դրօշակ...

«Նոր, թարմ եւ բարձր մտքեր»

Եւ զանազան աղանդներ...

Այո, աստղեր են, աստղեր:

ՎԱՆԵԱՆՅՑ.

Իսկ համեստն մեր «Մեղու»,

Որ պատուէր մեզ յեղյեղու՝

«Կրօն, լեզու, գիտութիւն»...

Գործա են ձեր փրկութիւն»:

ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅՑ.

Ձայն բարբառոյ յանապատի,

Ուր ժողովուրդն է սնտոի:

ԿԱՐՈՅԵԱՆՅՑ.

Ահա, ձեզ եւ միխթար՝

Ամէնօրեայ մեր «Նոր-Պար».

Արդարութեան քարոզիչ,

Ամէն սնտեաց խզիչ:

ՎԱՐԴՈՒՀԻ.

Ունինք դպրոցք տարրական,

Իգական, թէ արական.

Միջնակարգ ուսումնարան

Եւ բարձրագոյն ձեմարան.

Ծաղկոց մանկանց Ծրօբեւեան

Եւ դպրանոց Ներսիսեան.

Թանգազին գրադարան.

Հիմունք լուսաւորութեան,

Որք տարածեն լոյս ուսման,

Հալածիչ տգիտութեան:
Ընկերութիւնք բաւական՝
Կանանց բարեգործական.
Կայ եւ մարդասիրական.
Հրատարակչական նոյնպէս...

ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅՑ.

Հաւատ քո կեցուցէ զքեզ... Մարտի 2-րդ Գրքի:

Տ Ե Ս Ի Լ Ձ:

ՆՐԱՆՔ, ՄԱՅԵԱ.

ՄԱՅԵԱ, դէպի կանանց խումբը,
մատնանիշ անելով ժամացոյցի վրայ,
Կէս գիշիրն անց է կացի,
Ախար, ի՞նչ իք նըստոտի,
Գընանք իրիգնահացի:
ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ.

Մենք վաղուց ենք պատրաստի:

ՄԱՅԵԱ, դէպի արանց խումբը.

Համեցէք, պարուն,

Ու անուշ արէք,

Մէ—մէկ էլ սիրուն

Պողբուցիով տարէք: Մայեան և Մարտի 2-րդ Գրքի:
Կանանց և Մարտի 2-րդ Գրքի:
ԱՂՆԵԱՆՅՑ, մօտենում է Շաշին-

կային և թեւ առաջարկելով:

Օրիորդ, խոնարհ ծառադ: Թեւալիք անց-
նում է ինքնին 2-րդ Գրքի:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՅՑ, մօտենալով Վար-
դուհուն:

Մենք միասին, camarade ⁽¹⁾: Թեւ ինքնին
հեղինակ է Վանդանի:

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ, մօտենալով Մար-
տին:

Счастью своему я радъ. ⁽²⁾

ՄԱՒԿՕ.

Радуетесь не впопадъ. ⁽³⁾

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՅՑ.

Красавица, почему знать! ⁽⁴⁾ Անցնում է
Թեւ ինքնին 2-րդ Գրքի:

ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅՑ, առաջարկելով
թեւ ինքնին:

Ինչո՞ւ էք տխուր, գու՛նատ: Անցնում է ինքնին:

ՄԱԼԱԼ, առանձին, Եփեմիայի

մասին, ետեւից չանչ անելով:

Մայմուն, մածանծուր, խեցատ:

ՆԱՏՕ, մօտենալով Գրիգորին:

Աբա, մէ վի կնից, գազազ,

Օչովեմէն չիմ պակաս: Թեւալիք անցնում է:

ՍՕԼՕՄԱՆ, մօտենալով Մալալին,
հեղինակ:

Ջուխտ մընացինք իս ու գուն.

Էրկու աղուա, Մալալ-ջան:

ՄԱԼԱԼ, առանձին, չանչ անելով:

Խուղիմ գլուխը, քօիակ շուն: (Ինչպէս Սօլ-
ճանք, որ առաջարկում է ինքնին ինքնին:)

(1) Ընկեր: (2) Ես իմ բախտիցը գոհ եմ: (3) Անտեղի է
ձեր ուրախութիւնը: (4) Գեղեցիկուհի, ո՞ր գիտէ:

Դէ՛նը, մէ՛ դէ՛նը, հարիւն: Անցնա՛մ է: Սօլ-
մանը, Կարայեանցը և Կարօն թիթաղելով հեղեւո՛ւմ էն նրան:
Բէ՛ճը առժամանակ յնա՛մ է դադարէ: Մոնա՛մ է Վանեանցը,
յէպոյ — Պեպրոտեանցը:

Տ Ե Ս Ի Լ Է՛

ՎԱՆԵԱՆՑ, ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ,
Վանեանցը վրդովուած անց ու դարձ է անու՛մ բեմի վրայ:
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ, դուրս գալով 2-դ
աջ դռնից, դէպի Վանեանցը:

Այս ի՛նչ խայտառակութիւն,
ինձ կը պատճառէ զարմանք:

ՎԱՆԵԱՆՑ,
Չ'ունիս խորամանկութիւն:
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ,

Յայտնի՛ են քեզ հանգամանք:
ՎԱՆԵԱՆՑ,

Եթէ՛ գիտնաս, մեծ զզուանք
Կ'զգաս եւ ատելութիւն
Դէպ նոցա եւ դէպի ինձ:
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ,

Չ'ունիմ փափագ եւ ոչ իղձ...
Ընկերս... ներողութիւն...
Ո՛ւր քո բանականութիւն...
ՎԱՆԵԱՆՑ,

Լռում, մռայլ մէջ պատում:
Սէրը զիս դատապարտում: (Մօտենալով Պեպ-
րոտեանցին և յետոյ դնելով իւր հաստին):

Լսիր, ի՛նչ է բաբախում
Այս թշուառ կուրծքիս խորքում:
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ,

Իսկ երբ կամին արատել,
Անունդ... սուրբ զգացմունք...
Փափագ չ'ունիմ խրատել...

Եւ ոչ թափել արտասուք: (Դէպի հանդիսա-
հանները):

Չ'են բժշկի յատկութիւնը...

Գտնել ճար, գործադրել ջանք

Մեր են պարտաւորութիւնք: (Դառնա՛մ է դե-
պի Վանեանցը, որ խորատա՛յն-ա՛յն ծառի տնիքի մէջ՝ հանգ-
սած է, յետոյ «սէն» դնելով):

Սակայն... ընկերս... երթանք:

ՎԱՆԵԱՆՑ, սթափուելով:
Երթանք, այո՛, միայն ո՛ւր. (Չե՛տք դնելով իւր
հաստին):

Երբ բորբոքի անշէջ հուր
Սիրոյ եւ ատելութեան:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ,
Ո՛չ մի կայծ խոհեմութեան...
Չը կայ սէր, առանց զոհի,
Յաղթանակ, առանց մահի:
Անագան է հառաչանք...
Վարի՛ր այնպէս եւ դու կեանք,
Որպէս ներեն հանգամանք:
Ինքս բժիշկ մի չ'ունի,
Մարդիք բաղդիս նախանձին.
Հարուստ օժիտ, խոհեմ կին
Կեանքս երջանիկ արին...

Եւ ոչ մի զոհ ինձանից...

ՎԱՆԵԱՆՅ.

Հեռո՛ւ մռայլ այս շրջանից,

Ուր անկեղծ սէր, սուրբ զգացմունք

Առեւտրական եղել արդիւնք:

Անցան օրեր եւ տարիք...

Աշխատանացս արգասիք՝

Շռայլութեամբ վատնեցի...

Ես ինքս զիս մատնեցի

Անձնասիրութեան կրքի...

Քուրմ եղայ սիրոյ կուռքի:

Ուխտադրուժ հանդիսացայ

Ես այն սրբազան ուխտին,

Որ ինքնակամ խոստացայ,

Զոհել վաստակս ազգին,

Նմա եւ կեանքս անգին: (Դէպի Պէտրասէանք:)

Այժմ տա՛ր ուխտադրութիս...

(Այո՛, լաւ է անագան,

Քան ոչ երբէք, սիրելիս),

Հայրենիքս Հայաստան,

Նախնեացս արեամբ ոռոգած,

Որ գիտէ ներել, սիրել,

Որպէս գթառատ Աստուած:

Զգիր մոլորեալ որդուն

Հարազատ ծնողաց տուն,

Ուր անկեղծ սէր եւ գգուանք

Խոցեալ հոգւոյս տան նոր կեանք:

Ի յառաջիկայս Եւ Գեորգի Զաւենից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը:

ԿԱՏՕ, ՄԱԻԿՕ, որ դուրս են գալիս

2-դ աջ դռնից:

ՄԱԻԿՕ, գլխարկը և վերարկուն

ձեռքին բռնած:

Ո՛հ, ձրիկս մէ չը գըթանք:

ԿԱՏՕ:

Վուխտի հարւի, դուս գընանք: (Դէպի հան-
դիսանք, հեգնուի:)

Քի վեսացուի մեծարք:

ՄԱԻԿՕ:

Ինձ խորատում վարք ու բարք: (Նայելով ի-
նքին):

Մէ մըտիկ տո՛ւ, վիճ նամուս,

Լաքոտած շուրեներուս:

ԿԱՏՕ, քարշելով Մարկոսին, որը
հայելու առաջ ուղղում է հագուստը:

Խաբարը հարեներուս

Զիմաց անին ինձմէն ջալդ: (Դառնալով դէպի
այն դռնը, որից դուրս էին, Վահանայի հասնելու:)

Զագրանիցի դժբախտութիւն: Դուրս են գնում յա-
նդից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ:

ՄԱԹՕ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ԱՂՈՒԵՍԵԱՆՅ, ԳՈՒԼՆԱԶԵԱՆՅ.

որ դուրս են գալիս նմանապէս 2-դ աջ դռնից:

ՄԱԹՕ:

Ախշրկայ համա մինձ դարդ:

ԱՂՈՒԷՍԵԱՆՑ:

Ein großer Skandal, mein Herr! (*)

ՄԱԹՕ:

Թանգ աժ է լաւ մէր, լաւ հէր,

Խօսկ չ'ունիմ իս էտումը...

Գլուխըս վի քաշէ, Խամիէրի,

Տիս, թէ օվ է քու տիղը: Դա-րա էն գնա-մ
յախ դա-նէյ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ:

ՄԱՐԲԱՐ, դուրս գալով հիւրասենեակից:

Վա՛ւր մէկը պիտիս համիիրի...

Արի, մի փախչի գիղը:

Նընքիս բարցեցին միղը:

Թաքուն սարքին ու կարքին

Բէաբուրթինը իրանք...

Թո՛ւ, սրանց օջախին, վարքին...

Հայդէ, ռադ ըլինք, գընանք:

Դա-րա է գնա-մ յախ դա-նէյ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ԿԱԿՈՒԼ, ԱԻԱՔ, որ դուրս են գալիս
հիւրասենեակից և անցնում բեմի առաջ:

ՍՕԼՕՄԱՆ,

Իս գիղիմ, կու նըստի թանգ

էս հանաքը մէ-օմընուն:

(*) Մի մեծ խայտառակութիւն, իմ պարոն:

ԿԱԿՈՒԼ:

Դիւի խօսում ին ռանգէ-ռանգ,

Փըսիրսում ինչոր թաքուն:

ԱԻԱՔ:

Տանու բիջն է միղաւուր,

Ո՛ւր էր դընում էնթալուր

Կտորած ու չաթլախ սկամի:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Կ'օսիս դրուստ Դիղմի քամի...

Հանգումը բերին բանը

Ձիւր Մալաշն ու Վարթանը:

Աստըձու դադաստանը (Ի-ր Կա-թի-նի Կա-լէ)

Կու շանց տայ նրանց՝ հարփանը:

ԿԱԿՈՒԼ:

Տօ՛, վայ քու տըղիս տըղայ,

Թէ միտկն ինչ է, վրայ նընգայ.

Դրուստ նընգըուչըս օինն է:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Ուրիշ սրիաթ, բոյ ունէ...

Իր ձեռով իր ախլիկայ

Գլուխը կըտորից իր մամէն:

Շէնի համա ահ չը կայ

Դադաստան—օրէնքեմէն:

Արմընալու էլ բան չը կայ

Նըրանց խըճպըտանքեմէն:

Դիւի օսկու ձէնն է կըտորում

Նամուսն էրեսներեմէն:

Սիւէրես խուղն է մըտնում,

Հազար անիծկը էգնէն:

Նրանց գուրծկիրը անօրէն

Նարվում է օրինաւոր,

Գերեզմանի վրէն մինձ մատուռ: Մահած է

Գրեգօլ 1-ին Դանիել:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԲ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ԿԱԿՈՒԼ, ԱԻԱՔ, ԳՐԻԳՕԼ:

ԳՐԻԳՕԼ:

Վճնց չ'անիս անըծկաչուր

Հիմիկայ ջէհէլներուն: (Դէպի Կալուստէ և Աւագը:)

Ի՞նչ իք կանգնի, ստաքան ջուր...

Կանչեցէք զ'ուրուղներուն: (Հէգնօրէն, Կալուստէ և Աւագը:)

Մեռնում է, սիրտը գընաց... Աւագը և Կալուստէ

Կալուստէ և Կալուստէ 2-րդ Կալուստէ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԳ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ԳՐԻԳՕԼ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, Հեգնօրէն:

Ինքը խօսմ տանը մընաց...

Սիրտը ուր գ'ուզէ գընաց,

Փուղիրը տանը մընաց,

Օջախը հարըստանայ... (Կալուստէ և Աւագը:)

Գրեգօլի սիւ սատանայ:

ԳՐԻԳՕԼ, գողողաբար:

Քիզ գինին է խօսեցնում,

Լաւ չափէ ասածնիրտ:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Քանիսին է լացըցնում

Արմաղան լաւ գուրծկիրը:

Խօսկը էկաւ իր տիրը.

Դուն վարավորդ իս անում

Ուրիշի անկի ծիղը,—

Չ'իս տեհնում անկիտ գերանը:

ԳՐԻԳՕԼ, առանձին:

Բաց արաւ հուտած բերանը:

ՍՕԼՕՄԱՆ:

Մինձ ախշրկատ վուրվերով

Քախցած ու ծարաւ փուրով

Նրստեցրիլ իս սիւերով,

Խրխճին խախցնում տարերով:

Վէքսիրտ չ'է կըշտացնում,

Վունց էրեխանցը տաքցնում:

Հիրթը գալի սլստրկին.

Սրան էլ իս բախտաւորում...

Սիւ հաքցնում թագի տակին,

Սառը ջրով յիգ բերում

Քու ձեռներով խիխտածին:

Օցը իրմէն ծընածին

Գլուխը չարիփուխ անում:

Գրեգօլ, մահի չ'իս մընում...

Հիւստիստանից Կալուստէ Երգի Եւ Կեկեկան է լալած, Գրեգօլ և Սօլօմոն ապրած Կալուստէ Եւ Բեթ Կալուստէ և Կալուստէ Եւ Կալուստէ:

Իս քիզ գիշիր ու ցերեկ
Էստի մընում իմ զուքած:
Մէ գիզենամ իս էրնէկ,
Իմ ճակտին ինչ է գըրած:

Գլխաբայ, դերեայի կանաները բայ, հերարձակ, կամարի պակ
էրեւամ է Շաշինկան, յեռին՝ փռնը, գեղեցիկ լարձ Զապի-
նէրից: Դանդաղ քայլերով հիւրասէնեակից անցնում է դահլիճը:
Մտնում էն յախ դռնից Պետրասեանցը և Վանեանցը, վեր-
ջինը ապշած կանգնում է դռան ճօք, իսկ Պետրասեանցը անց-
նում Տէ քանի քայլ առաջ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԳ:

ՍՕԼՕՄԱՆ, ԳՐԻԳՕԼ, ՇԱՇԻՆԿԱ, ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ,
ՎԱՆԵԱՆՑ:

ՇԱՇԻՆԿԱ, երգելով:

Ո՛ր իս, ո՛ր, ետր սիրեկան,
Ո՛ր իս ինձմէն հիռացի.
Խօսկիրքըտ էր դուրեկան,
Մագրամ ո՛ր իս ուրացի: (Փնջից հանելով և
յապաակէ իրայ յգելով առում է:)
Ա՛յ ալ վարթ, փըշիր ունէ...
Մանուշակը սիրուն է... (Ծիծաղում է:)
Ա՛յ, կարմիր միխակ, ռեհան...
Ետրըս դառաւ հոքիան: (Երգում է:)
Փորիլ ին խուր գերեզման,
Վարթ ու ծաղիկ ին փըռի,
Կարք ին կատարում թաղման,

Գընամ սիւ խուղի գերի: (Դէպի Պետրասեանցը)
Նրամէն խաբար իս բերի...

Դառիլ է խուղի գերի: (Լալում է հիւրասէնեակից
Մայեայի յայնը:)

Շաշինկա ջան, ո՛ր իս, ո՛ր:

ՇԱՇԻՆԿԱ, դէպի Պետրոսեանցը:

Ճարէ անմահական ջուր,
Ետրիս պիտի խըմեցնիմ,
Սաղ աշխրրքի թաքառուր
Նրան տախտի վրայ նըստեցնիմ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԵ:

ՆՐԱՆԲ, ՄԱՅԵԱ:

ՄԱՅԵԱ, հիւրասէնեակում յու-
ղւած:

Էստի իս ումն ի՛նչ հարցնիմ...

Դոխտուրը դիզ էր գըրի: (Հիւրասէնեակում պո-
ւ այն կողմ ընկնելով:)

Դարեջան, քոծ, տօ Մարքար...

Ղուլուղին էլ է կորի:

Շաշինկա, քա, իմ նաչար,

Մէ ձէն հանէ, թէ ո՛ր իս: (Հիւրասէնեակից
դռն փակելով:)

Տեհար, վո՛յ, քոռանամ իս... (Զեռնը շրջան-
դէն դնելով:)

Գըլխաբայ է դուս էկի,

Վճռեց էլ կոճկները կոճկի: (Մօպեհալով Շաշին-
հային:)

Գընանք, վուրթի, ամուրթ է: Զեռալը քանելով
դուռն է պահած 2-րդ աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺՋ:

ԳՐԻԳՕԼ, ՍՕԼՕՄԱՆ, ՎԱՆԵԱՆՑ, ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ:

ՎԱՆԵԱՆՑ, առաջ գալով դէ-
պի Պետրոսեանցը:

Վիճակս այս էր միթէ:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ:

Աւելորդ է բացատրել...

Խօսքիս ինքդ ես վիայ:

Սյժմ յոյսս եմ կտրել:

Բուժելու հնար չըկայ:

ՎԱՆԵԱՆՑ, նկատելով Գրիգո-
լին, յարձակվում է նրա կողմը:

Վրէժ... ո՛չ, արհամարհանք: Վհարստութիւն
է արհամարհանք:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ, մօտենալով Վան-
եանցին:

Երթանք, ընկերս, երթանք: Դուռն է քան-
ի միասին յախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԵ:

ՆՐԱՆՔ, ՎԱՐԹԱՆ, ՆԱՏՕ, ՄԱԼԱԼ, որ դուրս են դա-
լիս 2-րդ աջ դռնից խօսակցելով:

ՎԱՐԹԱՆ,

Ինձ դուք հրէք գըզգըզում,

Ինչ իք տըլի, ինչ ուղում:

ՄԱԼԱԼ, դէպի Սօլմանը, որ
անցնում է դէպի հիւրասենեակը:

Գընալու ըլի, չը գալը:

ՎԱՐԹԱՆ, դէպի Գրիգօլը՝ որ
խորասուզուած մտածմունքների մէջ կանգնած է՝ ձեռքը նրա
ուսին դնելով:

Ի՛նչ ինք պըրծնում միւր կալը...

Ինձ փայ նընգաւ դարմանը,

Մընաց ցորինն ու գարին:

Խօմ միտտ է միւր պայմանը...

ԳՐԻԳՕԼ, յուզուած:

Գլուխըտ տալիս իս քարին...

Օրէնքն ու դադաստանը

Կու ջոգէ չարն ու բարին:

ՎԱՐԹԱՆ,

Էտով չ'իս օտկի եարին...

Իմն է էս տունն ու տիղը: (Յայտ պալով պայ-
մանաւանդելով)

Գրիգօլ, գըլթի սրա դիղը:

Գրիգօլը՝ կամեալով Վարդանի խել պայմանաւանդել,
ձեռնած է յեռալ դէպի նա, Յայտ յանդարձ վայր է ընկած

Կաթնա-ածա-հար Բաղի-ա-մար-ի վրայ: Մալալը օգնա-մե-ան հա-
նա-ճ, իսկ Նադոն՝ ա-շտ չը դարձնելով Գրեգօլին, ժպետն է-
քե-ին հայո-ճ է վարդանին: Այս դրո-մե-ան Դեզ ճան-ճ էն
անշարժ: Տեա-րան, Բե-Տե ա-ա-ջ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԸ:

ՆՐԱՆՔ. ՍՕԼՕՄԱՆ, ԿԱՐՈՅԵԱՆՑ, ԿԱԿՈՒԼ, ԱԻԱՔ, որ
դուրս են գալիս հիւրասենեակից:

ՍՕԼՕՄԱՆ, գէպի վարդանցը,
մատնանիչ անելով վարդանի վրայ:

Ա՛յ, քու պարուն անիրը,
Շանց էրիտ հունըրնիրը: (Ռեպե հանդիսանա-
նելը:)

Սրանք ին միր ճանանչնիրը:

Մնա-ճ էն անշարժ: Տեա-րան, Բե-Տե խա-ր-ա-ճ:

Վարդապետը իջնա-ճ է:

Վ Ե Ր Զ

Վ Ե Ր Զ Ա Բ Ա Ն:

Աչքի առաջ ունենալով Թիֆլիսեցոց բարբառին ան-
ծանօթ ընթերցողներին՝ աւելորդ չը համարեցի, իմ այս
գրուածքին կցել բացատրութիւն՝ տառերի, (¹) բառերի
եւ ոճերի—միայն այս բարբառին յատուկ, ընդ սմին—
այլազգական բառերի:

Ա. Ձայնաւոր տառը, մի քանի բառերում, փոխա-
դրուում է է-ի եւ օ-ի. զոր օրինակ՝

ա—է.

Էնդի, անդ.
Էստի, աստ.
Էնտղ՝անցէն, անտի.
Էստղ՝անցէն, աստի.
Էրծար, արծար.
Խեք: Խաք եւ այլն:

ա—օ.

Կ'օնէր, կ'անէր.
Կ'օսէր, կ'ասէր.
Քօծ, քած եւ այլն:

Այ, երկբարբառը, փոխադրուում
է է-ի. զոր օրինակ՝

Էծ, այծ.
Էն, այն.
Էնքան, այնքան.
Էս, այս.
Էսքան, այսքան.
Էտ, այդ.
Էրիլ, այրել.
Լէն, լայն.
Մէր, ծայր.
Վեծակ, կայծակ.
Վոս'տէր, կը տայր.

(¹) Գէորգ Աթլերդեան. Վայեաթ-Նօվա:
Ղաղաղոս Աղայեանց. Հայկական Հնչիւնների մասին: 1874 թ.
Մէ Թեթեւ Հրահանգ մեր լեզուի ուղղագրութեան մասին: 1888 թ.
№ XII Վաղբեր, երկրորդ բաժին:
Գէորգ Տէր Աղէքսանդրեան. Թիֆլիսեցոց մտաւոր կեանքը:
1886 թ:

Կեր, կայր.
Հեր, հայր.

այ—է.

Ձեն, ճայն.
Մենակ, միայնակ.
Մեր, մայր.
Մերի, մայրի.
Փետ, փայտ եւ այլն:

Ե, ճայնաւոր տառը, փոխա-
դրվում է' --ի, է-ի, ի-ի, է'-ի
եւ :-ի. զոր օրինակ՝

է—ա.

Ախաեր, եղբայր.
Ծնեփակ, ծնեքեկ եւ այլն:

է—է.

Էրագ, երագ.
Էրեխայ, երեխայ.
Էրես, երես.
Էրկու, երկու եւ այլն:

է—ի.

Անիր, աներ.
Դիդին, դեղին.
Ջիան, զեան.
Ծիր, ծեր.
:իրք, հերք, կարգ.
Ձիր, ձեր.
Ձմիւ, ձմեռն.
Միգ, մեզ.
Վից, վեց.

Տիդ, տեղ.
Յիխ, ցեխ եւ այլն:

է—ի.

Իս, ես.
Իրգինք, երկինք.
Իրիք, երեք.
Ի՛փ, երբ. եւ այլն:

է—ի' . (2)

Յոգնակի ուղղական հոյովի վեր-
ջաւորութիւնում. զոր օրինակ՝

Դիդիր, դեղեր.
Թիլիր, քելեր.
Հրիշտեկներ, հրեշտակներ եւ
այլն.

Էական, կամ օժանդակ բայում.
զոր օրինակ՝

Իմ, եմ.
Իս, ես.
Ինք, ենք.
Ին, են.

է—օ.

Օրբում, երդումն եւ այլն:

Եա, երկրորդաւոր, փոխադր-
վում է է-ի. զոր օրինակ՝

(2). Այս տառի արտասանումն
տե՛ս 17 երեսին:

Կինք, կեանք.
Մեռիլ, մեռեալ.
Սիւ, սեաւ.
Յորին, դորեան եւ այլն:

իւ—ի.

Ի՛դ, իւղ եւ այլն:

Եւ, երկրորդաւոր, փոխադրվում
է է--ի. զոր օրինակ՝

Անճրիւ, անճրեւ.
Արիւ, արեւ.
Թերիւ, քերեւ.
Թիւ, քեւ (քոջնոյ) եւ այլն:

Է. ճայնաւոր տառը, փոխադր-
վում է է-ի զոր օրինակ՝

Անիծք, անեծք.
Իրից, երեց (քանանայ).
Իք, էք (օժանդակ բայի). եւ այլն:

Իւ, երկրորդաւոր, փոխադր-
վում է' --ի, է-ի. զոր օրինակ՝

ալուր, ալիւր.
արուն, արիւն.
Հուսիլ, հիւսել եւ այլն:

իւ—ի.

Գիդ, գիւղ.
Ջամբիլ, զամբիւղ:
Միւռն, միւռն եւ այլն:

Աժանցական մասնիկում իւ--ի.
զոր օրինակ՝

Ախկըտուրին, աղքատութիւն,
Լաւութիւն, լաւութիւն եւ այլն:

Ո, ճայնաւոր տառը՝, փոխա-
դրվում է' է--ի, --ի եւ :-ի.
զոր օրինակ՝

Վուջ, ոջ.
Վուջինջ, վանջիջ, ոջինջ.
Վուտ, ոտ.
Վուր, ուր.
Վուրդի, որտեղ.
Վուրքի, օրդի.
Վուրտանց, վուրդանց, որտե-
ղից.

Վուրփեւերի, որք եւ այլի եւ
այլն:

ո—ու.

Արուո, արուո.
Բուց, բոց.
Գուդ, գոդ.
Գուրծ, գործ.
Խըմուր, խմոր.
Խուր, խոր.
Ծուց, ծոց.

Կըտուր, կտոր.
Ձուր, ձոր.
Մում, մում.

Նուրմեկանց, նորեմ.
Շնուրք, շնուր, շնորհք.
Շուր, շոր, զգեստ.
Ձուր, ջոր.

Ձուրս, ջորս.
Սուխ, սոխ.
Տըկուր, տկուր, մերկ.
փուր, փոր.

Գոռ, քոս եւ այլն:

Ածանցական մասնիկում ---, գոր օրինակ.

Թարաւոր, բազաւոր.
Միդաւոր, մեդաւոր.
Փռաւոր, փռաւոր եւ այլն:

ո—օ.

Օխար, ոգխար.
Օդորմութիւն, ոդորմութիւն.
Օճոռ, ոճոռ.
Օջով, ոջոր.
Օսկի, ոսկի.
Օվ, ով.
Օրբունք, որդունք եւ այլն:

Ոյ, երկբարբառք, փոխադրվում է ---ի. գոր օրինակ.

Սնուշ, անուշ.
Լուս, լոյս.
Կուս, կոյս.
Ուժ, ոյժ.
Քու, քոյ.
Պտուտ, պտոյտ եւ այլն:

Ու երկբարբառի մասին տես 31 էրեսը:

Օ, ձայնաւոր տառք, փոխադրվում է ---ի. գոր օրինակ՝
Սմուք, ամօք եւ այլն:

Այն ինչ վերաբերում է բաղաձայն տառերին, պետք է ասած, որ լծակից, այսինքն ունեցող ձայնի, կամ հնչման մերձաւորութիւն, տառերը փոխադրում են միմեանց, մի

բանի բառերում:

բ, պ, փ.

Ամբ, ամպ.
Լիրփ, լերք.
Խափիլ, խաբել.
Համփիրիլ, համբերել.
Պիպիկ, բիբ.
Փսակ, պսակ եւ այլն:

գ, կ, ը.

Բագ, բակ,
Գահանայ, քահանայ.
Գուքան, կը գան.
Երգեն, երկայն.
Երեգ, երեկ.
Երուց, այգուց, եգուց.
Թաքուն, բազուն.
Իրիգուն, երեկոյ.
Ծեք, ծայգ.
Կարք, կարգ.
Հոքի(ն)ան, հոգեհան.
Ճրաք, ճրագ.
Միտկ, միտք.
Միրք, միրգ.
Շուք, շոգ.
Պարտկ, պարտք.
Սուք, սուգ եւ այլն:

դ, տ, թ.

Աքմորքի, աղամորդի.
Ադօտկ, աղօթք.
Անդեր, անտեր.
Արքար, արդար.
Աւելնորք, անելնորդ.
Բիրք, բերդ.

Բուրք, բուրդ.
Գեղինք, գետինք.
Գիղենայ, գիտենայ.
Դքքնիլ, գտնել.
Դարդըկիլ, դատարկել.
Կենքանի, կենդանի.
Մօղ, մօտ եւ այլն:

զ, ս, շ.

Ասկ, ազգ.
Անսկամ, անգգամ.
Մաստակ, մագտաք եւ.
Մեկսմեկու, մեկզմեկու.
Շըլուք, սայուք.
Շիմք, սեամք եւ այլն:

խ, ղ, հ:

Խիխն, խեղն.
Խիխտիլ, խեղտել.
Խորխուրք, խորհուրդ.
Խուղ, հուղ, հող.
Կոխպէք, կուղպ, կղպար.
Հաղուղ, խաղող.
Միխկ, մեղք.
ուխտ, ուղտ.
Ստիխմիլ, ստեղծել.
Քախցած, քաղցած.
Օխնանք, օրհնանք եւ այլն:

ճ, ծ, ց.

Աստուճ, Աստուած.
Աստուճաճին, Աստուածաճին.
Բարց, բարձ.
Բարցիլ, բարձել.
Դցիլ, ճգել.
Մեճարք, մեծարանք.
Մեճրիլ, մեծարել, հրաւիրել:

Միճն, մեծ.
Միճնացնիլ, մեծցնել, սննդել.
Միճնաւոր, մեծաւոր, աստիճանաւոր.
Վարցկ, վարճք, բարերարութիւն.

Փորցանքս, փորձանք.
Փորցիլ, փորձել.
Օց, օճ եւ այլն:

ջ, ճ, չ:

Ախչիկ, աղջիկ.
Անգաճ, ականջ.
Աճկ, աջք.
Առջնիկ, առջինեկ, անդրանիկ.
Մեճկ, մեջք.
Մեջը, մեջը.
Միջնորք, միջնորդ.
Վիրջ, վերջ.
Տիրուջ, տիրոջ եւ այլն:

Ձարտուղվում են վերոյիշեալ կանոններից յետեւեալ բառերը՝

Բուրջ, բուրգ.
Խտակ, յտակ.
Խըճալըտանք, խղճմտանք.
Պաջ, պագ.
Տեճնիլ, տեսանել.
Համբրիլ, համարել, բուել.
Օխտը, էօքն.
Օտկիլ, օգնել եւ այլն:

Բառեր, որոնք սկզբում տառեր են կորուսանում՝

Ախտիլ, լաղբել.
Աջողութիւն, յաջողութիւն.
Արմընայ, զարմանայ.

Գամ, անգամ.
Գողիներ, անկողիներ.
Իշատակ, իշատակ.
Իշիլ, իշիլ.
Ղըրգիլ, ուղարկել.
Ղուղ, ուղեղ.
Ղուրք, ուղորդ.
Ունք, յունք, յոնք, էւ այլն:

Բառեր, որոնք սկզբում տառեր
են ընդունում:

Հույունք, ույունք.
Հուրք, որք.
Հուրս, որս.
Հուրական, որական.
Նընգիլ, ընկեր.
Նընգնիլ, ընկնել էւ այլն:

Բ Ա Ռ Գ Ի Ր Ք

Աբա. հասլա:
Աբասի. պարսկերնից. արծաթեայ
դրամ է՝ 20 կոպեկ:
Աբլաբուդայ. վրացերենից. սար-
դի ոստայն:
Աբով. պարս. յոսով:
Ագուռ. չի. պարս. աղիսագործ:
Աղաթ. արաբերենից. ծես:
Աղվոկատ. լատիներենից. փաս-
տաբան:

Ած է. արծանի է:
Այ. հրագոյն, մայգ կարմիր:
Այափ. արաբ. նայարալանառ:
Այիբուխարայ. պարս. բուխա-
րայի սայոր:
Այլու. վիգի մի կողմն է՝ ծիլ:
Ախավագլախ. վրաց. վայ էւ ցա:
Ախար. արաբ. վերջապես:
Ածիլ. յեղու:
Ակլեբա. վրաց. աւերել:
Աղազաղայ. պարս. ազնուա-
տուն:

Աղլուխ. ատրպատականերենից.
բաշկինակ:
Ամագ. ատրպ. երախտիք:
Այանք-կայանք. գոյք, կայունածք,
կայք:

Ան. վրաց. կամ:
Ան. վրաց այլ տառը:
Անգէթ. արաբ. անվնաս:
Անլաբայ. պարս. անբիծ:

Անուշ անիլ. ուտել:
Անց կացնիլ. անցընել (թելը ա-
սեղի ծակը):

Անց կենայ. անցնիլ:
Աշլա. արաբ. նորոգութիւն:
Աշրարա. պարս. յայտնի:
Աջմեբա. ատրպատ. յաճախ
կրկնողութիւն:

Ապրանք. գոյք, կայք, վաճառ:
Առնիլ. գնել:
Ասա-կոսիւն. բամբասանքին:
Ասիգնացի. լատին. թղթադրամ:
Արխ. ատրպատ. առու:
Արխայուխ. ատրպատ. բաձկուն:
Արխային. ատրպատ. անհոգ:
Արմաղան. պարս. հագուստ:
Արիցար. գերմաներենից. սպայ:
Արանդագ. պարս. ածխակայ,
երկաթեայ փոքրիկ բիակ:
Աֆերում. պարս. վաշ:

Բաղայ. արաբ. փոխարեն:
Բաբլլ. արաբ. եղծումն:
Բաժինք. օժիտ:
Բահար. պարս. համեմիչ, հա-
մեմունք:

Բաղ. պարս. այգի:
Բաղայ. արաբ. մրգալանառ:
Բաղմնչի. պարս. այգեպան:
Բաղմնչական. բաղանչական:
Բաղլիլ. ներել:

Բալդուշ. ատրպատ. բու:
 Բան. վրաց բեն տառը:
 Բանը շուռ գու՛րայ. այսինքն
 գործը չի յաջողի:
 Բանդիբուստի. պարս. ավեղ-
 ցվեղ:
 Բանկ. գերմ. բանկ:
 Բաջադուռ. ատրպ. ոսկադրամ
 է՝ 3 ոռուբի:
 Բաս. պարս. ճիշտ, այն, հապա:
 Բաստա. պարս. գործին տալ
 վերջ:
 Բարաբայ. արաբ. բեղմնաւո-
 րութիւն:
 Բաւիթայ. պարս. քաթիբայի օ-
 ճիքից սկսած մինչեւ գօտին
 մարգարտաշար երկզ չորս
 մատ լայնութեամբ:
 Բեաբուռքին. պարս. խայտա-
 ռակութիւն:
 Բեգրեցնի. պարս. ճանճրացնել:
 Բերիլ (վուրքի). ծնել:
 Բեղասլ. արաբ. պարս. սպա-
 տոն:
 Բեշ. արաբ. պարս. հինգ:
 Բեսաբ. արաբ. պարս. անհաշիւ-
 սխալանք:
 Բըլբուլ. պարս. սոխակ:
 Բըլքի-քայ-քամ. պարս. գուցե:
 Բըռքեցնի. վայրահաջել:
 Բըրճենի. արաբ. իմաստուն:
 Բի. հրամ. եղան. բեր:
 Բիջ. ատրպատ. ծառայ:
 Բլուգ. Գաղղիերենից. մի տե-
 սակ հասարակ հագուստ է
 կանանց:
 Բլումա. արաբ. առատ, շատ:
 Բուլվար. գաղղ. ծառուղի:

Բուխար. արաբ. վառարան:
 Բուդի. ատրպատ. գուրդի:
 Բուսաբ. արաբ. տեսք:
 Բուրքի. վրաց. խաղագունտ,
 խցանք:
 Բրօշկա. գաղղ. գետասեղնամե-
 զարդ է, կանայք կուրծքին կրեն:
 Բօբիլ. ատրպատ. գրքցել:
 Բօլ. ատրպատ. առատ, շատ:
 Բօխջայ. ատրպ. պող, պարու-
 րակ, կապոց:
 Բօլ. ատրպատ. բարձրութիւն
 հասակի:
 Գագագ. պարս. կանգնիր. (մա-
 նուկներին կ'ասեն):
 Գագ. պարս. կանգուն:
 Գամդէլ. վրաց. աղախին, ման-
 կասուն:
 Գանա. ատրպատ. միքէ:
 Գանգալա. ատրպատ. երեխայա-
 կան խաղի մէջ՝ գուշակիր,
 իմացիր:
 Գելուր. ատրպատ. եկամուտ:
 Գըծուի. ատրպատ. յիմարանալ:
 Գըջիլ. ատրպատ. կորգել:
 Գըրագ. արաբ. բաստ:
 Գիծ. ատրպատ. յիմար:
 Գիմնագիա. յոյներենից. միջնա-
 կարգ ուսումնարան:
 Գլուխ տոնիլ. ճանճրացնել:
 Գլուխ գու՛րայ բանը. այսինքն
 կը յաջողի գործը:
 Գլուխը չարիւմուխ անիլ. գլուխը
 գօնել:
 Գլուխկ. դրամագլուխ:
 Գորճաճ մարք. փորճառու:
 Գորճիլ. գործել (գուլպայ):
 Գուն ըլիլ. պարս. բազելի:

Գուլերնանկա. լատին. մանկա-
 վարժուհի:
 Գրաժդանսկի. ոռուներենից. քա-
 ղաքական (հանցանք):
 Գրօշ. գերմ. պղնձադրամ է՝ 1/2
 կօպէկ:
 Գօգաուր. պարս. գաւ:
 Դադում. պարս. վաստակ:
 Դագգայ. պարս. սեղան վաճա-
 ռականաց:
 Դարրիլ. յոգնել:
 Դախլ. արաբ. եկամուտ:
 Դաղիլ. պարս. խարէլ:
 Դամբ. պարս. ոռական:
 Դամբլա. ատրպատ. անդամա-
 լոյծ:
 Դամօծնա. ոռու. մաքսատուն:
 Դավի. արաբ. { վեճ:
 Դավի-դառաբայ. {
 Դարդ. պարս. վիշտ, ցաւ:
 Դարդիմանդ. պարս. առատա-
 ծեռն:
 Դարիլխանայ. պարս. բոյն:
 Դարման. դեղ, ճար, հոգ. խնամ:
 Դեղա. վրաց. մայր:
 Դեիբ. ատրպատ. վերաբերու-
 թեամբ:
 Դենը. արաբ. այն կողմն:
 Դենշէիկ. ոռու. ծառայ զինուո-
 րական աստիճանաւորաց:
 Դես ու դեն. այսկողմ այն կողմ:
 Դեկեր. վայր դին, ներքեւ:
 Դերիայ. պարս. կանանց զգեստ:
 Դըլսիկ-մըլսիկ. գեր, հաստիկ:
 Դընքսիլ. ծեծել:
 Դի (դի)-դեղա. վրաց. մեծ մայր:
 Դիդում. վրաստանի գիւղերից
 միւնն է:
 Դիմպիլիտօ-ճաղարա. պարս.
 երաժշտական գործիք է՝ զոյգ
 քմբուկ-միւնն միւսից փոքր:
 Դիվան. արաբ. գահաւորակ:
 Դիվիր. վերդին, վերեւ:
 Դիվ-ուր, ունի, ունց, ունանք,
 ունանց. ամենայն, բոլոր:
 Դիվիլ. մտնել:
 Դիվիլ կամքին. ընդդիմանալ:
 Դնեբա. պարս. անիծեալ լինիս:
 Դուծին. ոռու. 12 հատ միա-
 տեսակ իրաց:
 Դունց. ծնօտ:
 Դուշման. պարս. թշնամի:
 Դուս. դուրս:
 Դուս կանգնած մարք. փորճա-
 ոռու մարդ:
 Դուրգայ. պարս. հիւսն:
 Դուր գալ. հաճոյանալ:
 Դուրեկան. հաճոյական:
 Դուրան. պարս. արաբ. կրպակ:
 Դրապ. գաղղ. հաստ մանուղ:
 Դրըստիլ. պարս. ուղղել:
 Դըրուստ. պարս. ուղղի, ճշմա-
 րիտ:
 Դրօշկա. ոռու. կառքի մի տե-
 սակն է:
 Դօխտուր. լատին. բժշկապետ:
 Դօշ. պարս. կուրծք, կանանց
 կրծկալ:
 Դօշ. քառաւի ձկան կուրծքի
 ապուխտ:
 Դօշլուդ. ատրպ. արանց կրծկալ:
 Դօստ. պարս. բարեկամ:
 Դօրք. ատրպատ. չորս:
 Եաղ. ատրպատ. օտար:
 Եախա. ատրպատ. օճիք:
 Եանդիլը. ատրպատ. տանկ. սխալ:

Եաշչիկ. ոռնս. տոնի, արկղ:
Եար. պարս. սիրահար:
Եարաբ. արաբ. արդեօք:
Եարադ. ատրպատ. կան, ա-
նօքք:
Եարայ. ատրպատ. վերք:
Եարմունկա. Գերման. տօնա-
վաճառ:
Երի. ատրպատ. ճն անդր:
Եօլլայ. ատր. { բառականո-
Եօլլայ տանի. } քին տայ:
Զագրանիցա. ոռնս. արտասան-
ման:
Զայօգ. ոռնս. գրառական:
Զակագ. ոռնս. պատուհեր:
Զակյաղնօի. ոռնս. գրառագիր:
Զակօն. ոռնս. օրենք:
Զահրունար. պարս. օձի թոյն:
Զանգին. ատրպատ. հարուստ:
Զառափ. արաբ. սեղանաւոր:
Խիլքի գառափ. փոխաբ. խելօք,
բայց գրուածքիս մեջ ընդհա-
կառական՝ յիմար:
Զավեղենիա. ոռնս. Թիֆլիսում
միջնակարգ ուսումնարան է օ-
րիորդաց յանուն Ս. Նունեի:
Զարար. պարս. վնաս:
Զարվարադ. պարս. ոսկեզօծ:
Զբբիլ. գրկել:
Զբլալուի. պարս. պճնուի:
Զլնդան. պարս. բանտ:
Զուրգիել. բառափ ձկան մեջքի
ապուխտ:
Զուրիլ. զարդարուի:
Զօլ. ատրպատ. շերտ:
Զօրբայ. ատրպատ. անագին:

Երի. բերեց:
Եգբիս. վրաց. գուգե:
Եդինը. ետեւինը, վերջինը:
Ել. ես:
Ելախտ (այլ վախտ). փոքր
ինչ առաջ:
Ելի. կրկին:
Եկիպաժ. գաղղ. կառք:
Եհամ. երթամ, գնամ:
Եհենց. այսպէս:
Ենդուր. այնոր համար:
Ենենց. այնպէս:
Ենքափուր. արաբ. պ. այնպիսի:
Ենդաղայ. պարս. այնքան.
Եսենց. այսպէս:
Եսդաղայ. պարս. այսքան:
Եսդա(ն)ցի. այս տեղացի, բնիկ:
Ետածա. գաղղ. յարկ:
Ետի. այդտեղ:
Ետենց. այդպէս:
Ետունը-ունց. դոքա-ցայ:
Ետուրը. դորան:
Երեսարք. դէմք:
Երիտ. ետ, տունա:
Երնեկ. պար. երանի:
Երսիլբանդ. գերմ. ոսկեայ կամ
արծաթեայ քելից հիւստածք է,
որ գինւորականք կրեն՝ կախ
աջ ուսից:
Թաբախ. արաբ. փայտեայ մեծ
պնակ:
Թագայ. պարս. նոր:
Թաին. արաբ. անկասկած:
Թայնիլ. պարս. կողոպտել:
Թանար. պարս. կերպ, եղանակ:
Մե բանար ցանիլ էիր. այսինքն
հեռացրել էիր:
Թադմեյայ. բաղման դրամ:
Թաման. արաբ. ազանութիւն:

Թամամ. արաբ. ամբողջ, ճիշտ,
լրիս:
Թամաշայ. արաբ. զբօսանք:
Թանխայ. պարս. դրամագլուխ,
խոստմունք:
Թալդեբ. արաբ. երաշխաւոր:
Թալուր. արաբ. պար. կերպ,
նման, պէս:
Թարխայա է. երգեցողական բա-
ցազանչութիւն վրաց:
Թարս. արաբ. խոտորնակ, ներ-
հակ:
Թափրըփիլ. բօքալիել:
Թափիլ (մուլքը). գրաւից մուլք
ազատել՝ վճարելով պարտքը:
Թեգուգ. քէն:
Թիլիմ. բառաւի ձուկն եփած է.
բացախով համեմած:
Թիքայ. ատրպ. կտոր, փոխաբ.
ապրուստ:
Թիքամ-քիքամ անիլ. ատրպ.
կտոր-կտոր անել:
Թոկ. արաբ. պարան:
Թուման. պարսկ. 10 շուքի:
Թրեւրեւ գալ. դատարկաշրջիկ
լինել:
Թօգ. ատրպատ. փողի:
Ժած գալ. վարուել:
Ժամ. եկեղեցի:
Ժեշտ. ոռնս. երկաթեայ քիթել:
Ժուգ. ժամանակ:
Իգրուշկա. ոռնս. խաղալիք,
փոքրիկ:
Իգ. հետք:
Իգն ու բօզտ չերեւայ. հետք
չերեւայ:
Իծում. յետոյ:
Իմաց անիլ. տեղեկացնել:
Իմքին. իր ինչ:

Ինժիներ. գաղղ. ճարտարագործ
(գինուորականաց):
Ինչկի իփ. մինչեւ երբ:
Ի'ունկեր. գերման. ստորին զին-
ուորական աստիճաւոր:
Իշտանի. արաբ. աստորձակ:
Ի'ունկա. ոռնս. կանանց դե-
քիայի տակի զգեստ է:
Իսպանիօլկա. շրթնամորուս:
Իստակ ջըրեմեն. փոխաբ. ար-
դար, անարատ (մարդ):
Ի'ի գալ. իփ գու'քայ. երբ կը
գայ:
Ի'ի տայ. իփ գու'քայ. կ'եռայ:
Լաժիրակ. վրաց. փոքր, անար-
գական մտօք:
Լամիս. վրաց. համարեալ քէ:
Լամփա, յոյն. կանքեղ, դամպար:
Լափջիք. պարս. ոտնամանի մի
տեսակն է:
Լաքա. պարս. արատ, բիծ:
Լաֆկա. ոռնս. կրպակ:
Լեքիլ. մի բանից յագեցալ:
Լեշ. պարս. դիակն, գեշ:
Լըմփօշ. ատրպ. հաստափոր:
Լըպլըստիլ. լիզել:
Լըվլըվայ. առատութեան մեջ
կեանք վարել:
Լիլախանա. պարս. գործարան
ներկարարի:
Լուսաբարախ. խիստ սպիտակ:
Լօնդի. մեծ:
Խաբար. պարս. արաբ. համբաւ:
Խագեախտփօ. ոռնս. տնտե-
սութիւն:
Խաբա. արաբ. փորձանք:
Խալաբ. արաբ. արանց գիշերա-
զգեստ:
Խալաս. արաբ. գուտ, յստակ:

Խալի. ատրպ. գորգ:
Խալի. արաբ. ժողովուրդ, ամ-
բոխ:

Խալիլի. մադել:
Խալիլի. խալտառակ:
Խան. վրաց. երբեմն:
Խասիար. արաբ. բնադրութիւն:
Խարա. արաբ. երկն երկն:
Խարագ. արաբ. կոշկակար:
Խեր. արաբ. օգուտ:
Խըժուի. վատնել:
Խըկու-մըկու. տնաս միրգ:
Խըրտիլ. լափել:
Խիստ. յոյժ, շատ:
Խիփար. արաբ. փորձանք:
Խուճուճ. վրաց. գանգուր:
Խուճբօբանա. վրաց. կատակ:
Խուրմա. պարս. արմա:
Խրիդ. պարս. առք, վաճառ:
Խօմ. ապարքն:
Խօշտաբութիւն. պարսկ. կատակ:

Շալ պակաս. լիմար:
Շամդաուճուճ. վրաց. անդա-
դար:

Շերժըբալի. արշայուսին:
Շըլկիլի. { գողանալ:
Շըպըպիլի. {
Շըվժըւալ. ճգալ, աղաղակել:
Շիժիյա. վրաց. հաւաճագ:
Շիկիւ. վրաց. փոքրիկ (երեխային
կ'ստեն):
Կաբա. արաբ. արանց զգեստ է
երկայն բեզանիքներով:

Կախէր. վրաստանի մի մասն
է, որոյ գլինն հռչակուած է:

Կախէրուն կօնծիլ. կախէրու
գինին խմել:

Կալասկա. ռուս. կառքի մի
տեսակն է:

Կալօդ. ռուս. խաղաքոքի մի
պրակ:

Կամերցկի. լատին. առեւտրա-
կան:

Կանդէյեաբբ. լատ. ջահանման
աշտանակ:

Կանենայ. կարողանալ:
Ձէ կանացի. ճէ կարողացել:

Կանտօրա. հօլանդերենից. գրա-
սենեակ:

Կապուձկ. կապոց:
Կասկաս. վրաց. բարձրաճայն
ծիծաղ:

Կավայեր. գաղղ. այր կանանց
քննող:

Կավքնիր. գոյգ խոպոպիք, որ
Թիֆլիսեցոց կանայք կրեն
երեսին:

Կարտօջկա. իտալերենից. լուսա-
նցկար պատկեր:

Կենտ-կենտ (հասկանալ). այ-
սինքն քերի հասկանալ:

Կետի. վրաց. մահակ:
Կետի. վրաց. մահակ:

Կընգղիրք. կանայք:
Կընքիլ. փոխաբ. անուանարկել:
Կըպցնիլ (աղջիկ). այսինքն
աղջկան պսակել:

Կըռօ. երգերուց մականունը:
Կըտրական. վերջնական:
Կըրեղիտ. լատ. վարկ:
Կըրիւնիւն. գաղղ. մագեայ պաս-
տառից կարած խուփկա:
Կըրծանիս. այգեստանը Թիֆ-
լիսի մօտակայքում:

Կըքիլ. սկսել:
Կիլօ. վրաց. փոխաբ. արատ:
Կինծի. վրաց. պարանոց:
Կինտօ. փողոցի փողոց շրջող

մրգավաճառ:

պոռնկորդի:

Կիսատ. քերի:
Կնէժնա. ռուս. իշխանադուստր:
Կնէինա. ռուս. իշխանուհի:

Կոճիս այջու է գալի. վեզս ծիլ
է գալի, այսինքն գործս լաջող է:

Կոճի. վրաց. ստամոքս:
Կոմիս. Վրաստանի մի գիւղի
անուն է:

Կուշտ. լագ:
Կուռք. կողմն:
Կուտրանայ. սնանկանալ:

Կրուժօկ. ռուս. ակումբ:
Կօլօլ քաղ. Թիֆլիսի մի քաղի
անուն է:

Կօխտա. ատրպ. պճնուող:
Հաղըրիլ. ատրպատ. պատրաս-
տուիլ:

Հաեր. յոյն. օդ:
Հայ. արաբ. միճակ, հանգա-
մանք, դուրքիւն:
Հայսլ. արաբ. հարազատ, իս-
կական:

Հայալ անիլ. մարսելի անել:
Հախ. արաբ. իրաւունք, վարձ:
Հախմիան տեր. արդար դատա-
ւոր:

Հախս է. վարձս է, տեղն է:
Համալայ. պարս. միշտ:
Համբիլ. համարել, բուել:
Համեքթ. շնորհ արք:
Հայլէ. ճն անդր:

Հանաբ. ատրպատ. կատակ:
Հանաբը դառաւ ջ'անաբ. այ-
սինքն հանաբը դառաւ ջը հա-
նաբ՝ ճշտութիւն:
Հանգ. պարսկ. ճէ, եղանակ:
Հաշա. արաբ. ուրացողութիւն:
Հաշա ուտիլ. ուրանալ:
Հառամգաղայ. պարս. անիրաւ,

Հասիլ է (տանձը). հասուն է:
Հասիլ է (հոգիս բողազը). հա-
սել է:

Հասրաբ. արաբ. կարօտ:
Հարիայալէ. երգեցողական բա-
ցազանչութիւն վրաց:

Հարփան. արբեցող:
Հաւաբար. Թիֆլիս քաղաքի մի
մասն է:

Հենց. այնպէս, այնինչ, ճիշտ,
միայն:

Հենց գիղենաս. կարծես քէ:
Հեսաբ. արաբ. հաշիւ:
Հեստի. այնպիսի:

Հէքիաբ. արաբ. առակ:
Հէքիմ. արաբ. բժիշկ:
Հէքիմբաշի. ատրպ. գուլիս բը-
ծիշկ, բժշկապետ:

Հիլ. արաբ. շուշմիր:
Հիմի-կալ. այժմ-այժմեան:
Հովցնիլ. գովացնել:
Հոքիզաղ. բացի հոգուց:
Հուգրումը. արաբ. դիպուածից,
փաստից:

Հունար. պարս. շնորհք:
Հօղաբագ. պարս. ձեռնածու,
խաղալիս:

Ձեռք քաշիլ թխտին. ստորա-
գրել:
Ձեռք քաշիլ խաղեմեն. հրա-
ժարուել խաղից:

Ձիճա. վրաց. դայեակ:
Ձըլիս. վրաց. հագիւ:
Ձըքիլ. երկայնել, ձգտել:

Ղ'աբուլ. արաբ. համաճայնու-
թիւն:

Ղ'աղաղայ. պարս. արգելանք:

Ղ'ազաբ. արաբ. պատիժ:
 Ղ'այաբ. արաբ. սխալ:
 Ղ'այբաբանդ. պարս. խաբեբայ:
 Ղ'այմաղ'այ. արաբ. աղմուկ:
 Ղ'այբան. տաճկերեկից. մե-
 տաքսից գործուած լար կամ
 ծաղաւեն:
 Ղ'անդ. արաբ. սառն շաքար:
 Ղ'աջաղ. ատրպատ. աւագակ:
 Ղ'ասաբ. արաբ. մատվաճառ:
 Ղըշխըռուց. ատրպատ. աղմուկ:
 Ղ'ըրաղ. ատրպատ. կողմ:
 Ղ'ուաբ. արաբ. ոչժ:
 Ղ'ուլուղ. ատրպ. ծառայութիւն:
 Ղ'ուլուղջի. ատրպատ. ծառայ:
 Ղ'օմարբազ. արաբ. փողով խա-
 դացող մի որ եւ իցէ խաղ՝
 նարտ, բուդը եւայլն:
 Ղ'օնաղ. տաճ. հիւր:
 Ղ'օշ. պարս. քեզանիքների կա-
 մարանէս վերջաւորութիւնը:

ձակտի աղյուխ. Թիֆլիսեցոց
 կանանց գլխի զարդը բաղկա-
 նում է երեք մատ լայնութեամբ
 մի շրջանակից՝ ջըխտի, որը
 պատած է, նոյն լայնութեամբ,
 երբեմն ասղանագործ պաստա-
 ռով՝ ձակտի աղյուխ, որ զա-
 նազան պարագաներով կրում
 են ձակատին, այս տեղից եւ
 ձակտի աղյուխ:

ձանանջ. ծանօթ:
 ձանառ. ձուկ է:
 ձանգել. ձեռք բերել:
 ձանփայ. ճանապարհ:
 ձար. ելք, հնար, դեղ:
 ձարել. գտնել:
 ձիճինա գալ. վրաց. յուզուիլ:

ձինճար. վրաց. եղինջ:
 ձորքոտիլ. մեծամտել:
 ձըմըկած. բառամած:

Մագիէր. վրաց. փոխարեն:
 Մագրամ. վրաց. սակայն, բայց:
 Մագանդայ. արաբ. իրաց գինն
 ներկայ միջոցում:
 Մագօքը տընքայ. այսինքն այն-
 քան, որքան մազ ունի զլսին:
 Մաիայ. արաբ. դրամագլուխ:
 Մաինց. վրաց. անպատճառ:
 Մայ. արաբ. գոյք, ինչք, ապրանք:
 Մալայաս. արաբ. ինչ եւ իցէ,
 ապաստան:

Մալամուր. ատրպատ. բաւիշ:
 Մաճանձուր. վրաց. ծաղր եւ
 ծանակ:
 Մակարիա (նիժնի-ճովգօրօղ).
 ռուսաստանի քաղաքներից
 մինն է, ուր լինում է տօնա-
 վաճառ:

Մաղվայ. վրաց. մօրի:
 Մամա. վրաց. հայր:
 Մայմու. ատրպ. տաճկ. կապիկ:
 Ման-գալ. շրջել, որոնել:
 Մանէր. պարսկ. ռուսաց դրամ
 է՝ 100 կոպ.:

Մաշայլայ. արաբ. վաշ:
 Մաշինա. լատին. մեքենայ:
 Մասլահար. արաբ. խորհրդա-
 կցութիւն, զրոյց:

Մասխարայ. արաբ. խախը:
 Մատուռ. դամբարան:
 Մատղաշ. մանուկ, երեխայ:
 Մարայ. բուրբերեկից. եղն՝ եգ
 եղջերու:

Մարաքայ. արաբ. հասարակու-
 րեան մեջ նշանակութիւն ըս-
 տանալ:

Մարս. պարս. նարտ խաղի
 մեջ խաղալու ճանապարհը
 կապել:

Ումն ասիս, կու. բերիս մարս.
 այսինքն կը յաղթես:
 Մեբաշ. ատրպատ. լանկարծ:
 Մեբիլ լատին. կան կարասիք
 տան:

Մեգուխ. անվերջ, անդադար:
 Մեկսել. միւս:
 Մեկղան. արաբ. հրապարակ:
 Մենդալ. (медаль), լատին. շքա-
 դրամ:

Մետէխ. Թիֆլիս քաղաքի բան-
 տի անունն է:

Մետի, ի միասին
 Մըտիկ տալ. { նայել:
 Մըտիկ անիլ. {

Մըհլամ. արաբ. ուղեղանի:
 Մըհրիլ. պարս. արաբ. դրոշմել,
 տպել:

Մընամ քէ. կարծեմ քէ:
 Մըսլաւ. արաբ. քաշ է՝ դրա-
 մակես:

Միքամ. պարսկ. իբր:
 Միլիօներ. գաղղ. հազար անգամ
 հազար ռուբլի ունեցող:
 Միկիտան. պարս. գինի եւ օղի
 վաճառող:

Մուքարա. արաբ. (յենուլ), բարձ:
 Մուլափ տալ, սպասել:
 Մուլք. արաբ. կայուածք, հարս-
 անութիւն:

Մուղ'աիք. արաբ. ատրպ. գգոյշ:
 Մուրագ. արաբ. իղձ, փափագ:
 Մուրժա. ձուկ է:
 Մուքթա պարս. ձրի:
 Մօգօնիլ. վրաց. հնարել:
 Մօղա. գաղղ. նորաձեւութիւն:
 Մօլեվնա. վրաց. թափօր:

Մօխերխեբա. վրաց. հնարագի-
 տութիւն:

Մօժամա. վրաց. վկայ:
 Մօժմութիւն. վրաց. վկայութիւն:
 Մօզլենեբա. վրաց. տեսիլք:
 Մօլի. արաբ. մետաքսեայ կեր-
 պատի մի տեսակն է:
 Մօցիքսլ. արաբ. հարսնախօս,
 միջնորդ:

Յիդ գու'բայ. կըվերադառնայ:
 Յիդ էղի. փակեց, գոցեց (դուռը):
 Յիդ ու յիդ գու'բայ. միտքը կը
 փոփոխէ:

Յօրես. ահա:
 Յօրեսայ. արդէն, ահաասիկ:
 Յօրեսի-դենը. այսուհետեւ:

Նայաբ. արաբ. նզովք, անեծք:
 Նահախ. պարս. անիրաւացի:
 Նահախ տիղը. ի գուր:
 Նահալի. պարս. արաբ. ներքը
 նակ:

Նաղդ. արաբ. առձեռն դրամ:
 Նաղ'լ. արաբ. պատմութիւն:
 Նաղմ. արաբ. տաճկ. ական հա-
 տանել:

Նամաղուլ. արաբ. անպատեհու-
 րիւն, լիմարութիւն:

Նամուս. պարս. արաբ. խղճմը-
 տանք:

Նաջար. պարս. անճար, անօգ-
 նական, խեղճ:

Նասիբ. արաբ. ձակատագիր,
 բաղդ:

Նավք. արաբ. նաւ:
 Նարդի. պարս. նարտ:
 Նեմենց. ռուս. գերմանացի:
 Նետավի կի. վրաց. երանի քէ:
 Նիար. ատրպատ. վատ, ջար:

Նիաբառուր անկ. չար աչք:
 Նիսիայ. արաբ. ապառիկ:
 Նրմուտ (ΜΕΤΟΥΤΑ). ուսու, վայր-
 կեան:
 Նուգբար. պարսկ. հագուստ:
 Նոտարուս, լատին. նոտար:
 Նոքար. պարս. ծառայ:
 Շահ. տոկոս:
 Շամայ. պարսկ. մուկ է:
 Շանի. պարս. ուսուսաց դրամ է:
 5 կոպեկ:
 Շան-ճրար. Երեւանցոց մական-
 նունն է:
 Շանց տայ. ցոյց տայ:
 Շայակ (թիկունք). բեռն:
 Շեն. հարուստ:
 Շեշ. պարս. վեց:
 Շընառուր քի. ի շնորհս վայե-
 լեացես:
 Շըշկըլիլ. ատրպատ. ապրիլ:
 Շիրաշ. պարս. գինեվաճառ:
 Շյալա. գլխարկ:
 Շկոյա. յոյներ. ուսումնարան:
 Շնուքով. շնորքով, գեղեցիկ:
 Շուշպար. պարս. պարի մի տե-
 սակն է:
 Շուփկա. ուսու. կանանց կարճ
 մուշտակ:
 Շտացկի. գերմ. քաղաքական
 ծառայութեան մէջ գտնուող
 աստիճանաւոր:
 Շտրափ. գերմ. տուգանք:
 Ուգալովնի. ուսու. քրեական
 (հանցանք):
 Ուղ'ուփ. արաբ. ընդունակու-
 րին, յիշողութիւն:
 Ումբր. արաբ. կեանք:
 Ումիկ. պարս. յոյս:

Ունիվերսեմեն. լատին. համալը-
 սարանից:
 Ունցիլ. գանգել, բրել (սմորել):
 Ուշուց. յիշոց:
 Ուշկ. ուշ, խելք, միտք:
 Ուպրավա. ուսու. քաղաքական
 վարչութիւն:
 Ուստա. պարսկ. արաբ. վար-
 պետ:
 Ուրուսթին. մի որ եւ իցէ տեղ:
 Ուփրո. վրաց. առաւել եւս:
 Չաքիլ. ատր. կայանաւորել,
 բռնել:
 Չաքլախ. ատր. քայքայուած,
 անպիտան:
 Չալիշ գալ. ատրպ. աշխատել:
 Չախմըխի քար. ատրպ. գայլա-
 լագ, կայծարար:
 Չահար. պարս. չորս:
 Չաղ. պարս. գեր:
 Չայ. չին. բէլ:
 Չարայ. պարս. հնար. ճար:
 Չարվաղար. պար. գրաստավար:
 Չարուջ. պարս. մուրճ:
 Չեստ տայ. ուսու. յարգել՝ ճա-
 կատին ճեռքը դնելով, որ-
 պէս կանեն զինուորականք:
 Չերքեզկա. Չերքեզաց գգեստ:
 Չըխտի. ատրպ. տես—ձակտի
 աղուխի բացատրութեան մէջ:
 Չըտեցնիլ. աչքերը յառել:
 Չիբուխ. ատրպատ. ծխամորճ:
 Չին. ուսու. աստիճան:
 Չինովնիկ. ուսու աստիճանաւոր:
 Չիքիլա. ատրպատ. սնդուս,
 շղարշ:
 Չուն. պարս. որովհետեւ:
 Չուխայ. ատրպ. արանց ցփսեայ
 հագուստ:

Չուստ. պարս. արագ, շոյտ,
 շուտ:
 Չուստի. պարս. հողաբափ:
 Չօլախ. ատրպ. կաղ:
 Պաղրուչկի. ուսու. բեւակցած,
 բերքի տուած:
 Պաշկա. ուսու. պրակ:
 Պաշ անիլ. համբուրել:
 Պեժ. կայծ, փայլ:
 Պենսնէ. գաղղ. ակնոցի մի տե-
 սակն է:
 Պերեյօջիկ. ուսու. բարգմանիչ:
 Պըտրիլ. որոնել:
 Պըրժնիլ. աւարտել, ազատուել:
 Պիբօբա. վրաց. դաշն:
 Պուպրի. ատրպ. բզուկ. գանձան:
 Պրաշկա. ուսու. լուսացարար
 (կիւն):
 Պրավա. ուսու. իրաւունք:
 Պրաֆէրանս. գաղղ. բղթախա-
 ղի մի տեսակ է:
 Պրիկաշիկ. ուսու. գործակատար
 վաճառականաց:
 Պրիմիտ չ'անէ. ուսու. չ'ընդուն է:
 Պրօտեստ. լատին. բողոքել մուր-
 հակն նօտարի մօտիւր ժամա-
 նակակետին:
 Չաղօ. պարս. յուսուրբ:
 Չաղօբագ. պար. հմայող, կա-
 խարդ:
 Չայդ. պարս. արագ, շոյտ, ըշ-
 տապ:
 Չամ. արաբ. գումար հաշույ:
 Չամագիր. պարս. ուճիկ:
 Չան. պարս. հոգի, մարմին:
 Չառիմայ. արաբ. տուգանք:
 Չեհեշ-ջըվան. պար. պատանի:
 Չեհեշուց. պարս. երիտասար-
 դութեան ժամանակ:
 Չէրան. պարս. այծեամն:
 Չէր. արաբ. դեռ:
 Չըգըրիլ. ատր. բարկանայ, չա-
 րանայ:
 Չըվայ. պարսկ. քուրճ փախից:
 Չիբ. արաբ. գրպան:
 Չիգր. ատրպ. ոխ, վրեժ, չա-
 րութիւն:
 Չիլա. պարս. սանճ:
 Չինս. արաբ. սերունդ:
 Չոգիլ. որոշել, ընտրել:
 Չուխտ, գոյգ:
 Չուղաբ. արաբ. պատասխան:
 Չուռայ. պարսկ. տեսակ:
 Չուքամ. պարսկ. վտանգ, պա-
 տիժ:
 Չվարիս—մամա. Թիֆլիսի մի
 վրաց եկեղեցու անուն է:
 Ռադ քիլ. արաբ. հեռանայ:
 Ռադ անիլ. հեռացնել:
 Ռագօյնիկ. ուսու. աւագակ:
 Ռաման. գաղղ. վեպ:
 Ռամս. բղթախաղի մի տեսակն
 է:
 Ռանգ. պարս. գոյն:
 Ռանգեռանգ. գոյնգոյն:
 Ռանգուդիգար. պարս. գանա-
 գան:
 Ռաստ գալ. պար. հանդիպել,
 պատահել:
 Ռումկա. ուսու. ըմպանակ:
 Ռուսեթու. ուսուստատանի:
 Սաբ. արաբ. համբերութիւն:
 Սաբ Էկա. մի անգամ փոշն-
 գալ իբր անյաջողութեան
 նշան:
 Սագ. պարս. յարմար:
 Սագ գալ. յարմարել:

Սալամ. արաբ. ողջոյն:
Սաղաթ. գերմ. զինուոր:
Սահաթ. արաբ. ծամ:
Սաղ. ատրպ. ամբողջ:
Սաղ ըլիլ. առողջ լինիլ:
Սամովար. ռուս. ինքնատե:
Սաւայի. արաբ. բացի:
Սարդար. պարս. կուսակալ:
Սարդափ. պարս. ներքնատուն:
Սարսաղ. ատրպատ. յիմար:
Սարք. կազմ:
Սարքիլ. յորդորել, կազմել:
Սերբուկ. գաղղ. երուպացոց
արանց գգեստ:
Սեվդալ. պարս. տխրութիւն:
Սըլքըւիլ. սայթաքիլ:
Սըփաթ. արաբ. դէմք:
Սիայ. պարս. հաշուեցուցակ:
Սիպտա(կ). սպիտակ:
Սիպտրիէլէն. շապիկ, վարտիք,
բաշկինակ եւայլն:
Սիրաթ. արաբ. պատկառանք:
Սլուշայուս. ռուս. ունկնդիր
եմ, հնազանդ եմ:
Սկամի. ռուս. արոտ:
Սովդագար. պարս. վաճառա-
կան:
Սուղ. ռուս. դատարան:
Սուխարի. ռուս. պարսիմատ:
Սուս ու փուս. պար. լոփկ-
մնջիկ, պարկեշտ:
Սուրաթ. արաբ. պատկեր:
Ստարշինա. ռուս. աւագ:
Ստաքան. ռուս. բաժակ:
Ստոյ. ռուս. սեղան:
Վաղայ. արաբ. ժամանակակետ
Վալս. գերմ. երուպացոց պարի
մի տեսակն է:
Վաղուցայ. վաղեմի, հին—

առուրց:
Վարավորդ անիլ. պարս. նշմա-
րել, նկատել:
Վարցկուց. բարեբարութեամբ:
Վգալմնի. ռուս. փոխադարձ:
Վեջ. արաբ. պարսկ. գոյր:
Վերա. Թիֆլիս քաղաքի մի
մասն է:
Վեր նընգնիլ. վայր ընկնել:
Վեր սկիլ. անիծել:
Վերսիլ. գերմ. մուրհակ:
Վի կայնիլ. վեր առնել:
Վի կալ ու դի. այսինքն ընդ
ամենը:
Վիս կայնիլ, (վիզը առնուլ).
ընդունել:
Վիվեսկա. ռուս. նշանատախ-
տակ վաճառականաց եւ ա-
րուեստաւորաց:
Վի կենալ. կանգնիլ:
Վի քաշիլ. վեր քարշել, ամբառ-
նալ:
Վուխտ, վաղ'ք, վախտ. արաբ.
ժամանակ:
Վունց. ոջ, ինչպէս:
Վրայ նընգնիլ. հասկանալ:
Վօեննի. ռուս. զինուորական:
Վէր. վայր:
Վիր, վի. վեր:
Տայմա. ռուս. կանանց վերաբ-
կուի մի տեսակն է:
Տանցավատ. գերմ. պարել:
Տատ. պարս. մանկաբարձուհի:
Տատմերութիւն. մանկաբարձու-
թիւն:
Տարս. պարս. տիք, հասակ,
տարիք:
Տերօղորմայ. համրիջ:
Տընքուց. հառաջք:

Տուկրա-տուկրա. ատրպ. ման-
րամասնաբար:
Տուն գալ. մտնել:
Տուն տանիլ. գետնել:
Տուտուց. վրաց. յիմար:
Տուրմա. ռուս. բանտ:
Տուր ու ղըմփուց. կռիւ, ծեծ:
Տրաքիլ. պայքիլ:
Տրօտրօ. գաղղ. մայր:
Տօ. այ տղայ, այ մարդ:
Տօյուբաշի. ատրպ. հացկերոյթի
ժամանակ կենաց բաժակները
առաջարկող:
Տօնլուղ. ատրպ. ռոճիկ:
Յարցիլ. վրաց. սպիտակ որմնա-
ներկ:
Յեպօջկա. ռուս. ժամացոյցի
շղթայ:
Յետ. վրաց. յիմար:
Փայան. պարսկ. համետ:
Փայշիլի. գերմ. կեղծ:
Փալ. ատրպ. մասն, բաժին:
Փանդ. պարս. մէ, եղանակ:
Փաս. գաղղ. բոքախաղի մէջ,
անկարութիւն:
Փափուն. պարս. մոճակ:
Փեշակ. պարսկ. արհեստ:
Փեշաքար. պարս. արհեստաւոր:
Փըբանուց. կշռաքար, որոյ ծան-
րութիւնն հաւասար է 3840
մսխայի, կամ դրամակեսի:
Փըբաժ ապրանք սախցնիլ. իր
ինչ անպիտան վաճառել:
Փընքիլընայ. ատր. քրքմնջայ:
Փընքլտայ. փռնգալ:
Փըսփըսայ. պարս. ատր. ծա-
ծուկ խօսիլ:
Փլտնիլ. բանբասել, արատել:

Փիանդագ. պարս. ոտքի տակ
փռուիլ:
Փիշ. պարս. քղանց:
Փիս. ատրպ. վատ:
Փիքր. արաբ. մտածմունք:
Փուլ գալ. քայքայուիլ:
Փունջ. ըմպելիք՝ քէլից, ումից
եւ շաքարից կազմած:
Փուջ. ունայն:
Փուստ. պարսկ. դատարկ,
կեղեւ:
Փուտ. արատ:
Փուփայա. վրաց. երեխայական
բառ, սրբի պատկեր:
Փողրաքիլ. ռուս. լանճնառու
մի գործի կատարել պայմա-
նաւոր ժամանակին:
Փօշիմնիլ. պարս. գոշայ:
Քան. այ աղջիկ, այ կին:
Քաղակ. վրաց. ընկնաւոր:
Քարիբայ. պարս. մուշտակաձեւ
կանանց կարճ հագուստ:
Քանրուբար. պարս. սաք, որ
'ի հնունճ հագուստիւտ եւ
բանկագին իր էր:
Քամար. պարս. գօտի:
Քամու տարած. այսինքն յիմար:
Քաջայ. պարս. ճաղատ, կունտ:
Քար կըտըրի. այսինքն քարի
փոխակերպիլ:
Քարուքանդ. աներեայ:
Քարվաշայ. պարս. շինութիւն,
որի մէջ գտնվում են կրպակ-
ներ եւ սենեակներ:
Քափ-քափ. ատրպ. տաճ. բըր-
տընաքոր, հեւալով:
Քեսիք. արաբ. աղքատ:
Քեփ. արաբ. ուրախութիւն,

կամբ: Քրքրամ. վրաց. կաշառ: Քիբս գալ. արաբ. արած բարե-
րարութիւնը յիշեցնել: Քիանց. բացի քեզանից: Քյունգ. պարս. տանկ. բրիջ: Քութան անիլ. պարս. վերջաց-
նել: Քոմագ անիլ. ատրպատ. օգնել: Քոռ. պարս. ատրպ. կոյր: Քօփակ. ատրպ. պառաւ, անար-
գական մտօր: Օյեաղ. ատր. արքուն, զգաստ: Օրախ. պարս. սենեակ:

Օին. ատր. կառակ, խախք, խաղ: Օին գալ. խաբէ: Օլորքով մարդ. հնարագետ: Օղյուշաղ. ատրպ. գերդաստան: Օղօնդ. վրաց. միայն: Օմքին. մի ոմն. Օշախ. ատրպ. ծուխ, ընտանիք: Օֆրայ գալ. պարս. հախիցը գալ, փոխարեմը հատուցանել: Ֆաբրիկա. գաղղ. գործարան: Ֆօտօգրաֆ. լոյներ. լուսանկար: Ֆօրտուպիան. իտալ. դաշնա-
մուր:

Վ Ե Ր Ջ

Վ Բ Ի Պ Ա Կ Ն Ե Ր

Երես.	Տող.	Վ. բիպակ.	Ուղիղ.
18.	Վեր	գիլի (բարձրաձայն սիւ. ցաւը — հոգի սրտի Ինչ ստիղծածին մտայ մերի պատճառով կտրեցնում Ասլի պահում, Կաշվեմետ (դեպի բոցըտ Յըճըճ ցօփիանացի վունցիկ գերեվա, կուտայ փօղրատը, սրա մնլամն Է. կոնձէլեմեն Դարեշանը ինչ մետնիմ գընաց գըլխին անցնում Է սովդագար	Ուղիղ. գեյլի (Է. այլուր) (Բարձրաձայն սիւ. — ցաւը (Է. այլուր): հոքի սրտի Ինչ ստիղծածին (Է. այլուր): մըտայ մերի պատճառով կտրեցնում Ասլի պահում: Կաշվեմետ (Դեպի բոցըտ (Է. այլուր): Յըճըճ ցօփիանացի (Է. այլուր): վունցիկ գերեվա: կուտայ փօղրատը Ու. սրա մնլամն Է. կոնձէլեմեն (Է. այլուր): Դարեշանը ինչ մետնիմ գընաց գըլխին անցնում Է սովդագար (Է. այլուր):
21	2	վերից-	
24	4	—	
—	11	—	
26	8	—	
29	13	—	
30	3	—	
—	4	—	
31	2	ներք.	
32	6	—	
—	5	—	
—	2	—	
34	5	վեր.	
38	2	—	
—	15	—	
—	7	ներ.	
—	5	—	
—	3	—	
—	2	—	
39	7	վեր.	
40	10	ներ.	
—	1	—	
44	13	—	
55	15	—	
—	2	—	
67	2	վեր.	
69	10	ներ.	
70	1	—	
71	12	վեր.	
—	10	ներ.	
—	12	վեր.	

Երես.	Տող.	Վրիպակ.	Ուղիղ.
72	14	ներք. առուառնքով	առուառնքով
73	14	վեր. տալի	տալի
74	12	— տղայ	տղայ
—	13	— պատիկ	պատիկ
—	1	ներ. ոիրում	սիրում
75	5	ներ. իստակ	իստակ
79	11	վեր. լմփոշ	լրմփոշ
82	2	ներ. շլքնքիա	շլքնքիա
83	2	— բանջարեղենով	բանջարեղենով
85	1	— կ'ույիս	կույիս
90	5	վեր. հանե	հանե
100	5	վեր. վեր սըկի	վեր սըկի
—	8	— կենտ-կենտ	կենտ-կենտ
107	1	ներ. քաղմեյա	քաղմեյա
110	3	— ճվ	ճվ
108	9	վեր. դօրք	դօրք
—	15	— իւր	իւր
—	9	ներ. անփոշմենի	անփոշմենի
128	13	վեր. ռաղ առի	ռաղ արի
131	4	ներ. մի աւաա	մի աւաա
132	9	— ասա-կօսին	ասա-կ'օսին
133	15	— Ռանգի-ղիգարը	Ռանգուղիգարը
135	2	ներ. գարդի	դարդի
139	1	վեր. Ռըսեար	ռըսեար
—	3	— Վըրացեար	վըրացեար
—	6	— դրգիմ	դըրգիմ
140	6	— Նեմենցի	նեմենցի
142	8	վեր. Թնդ	Թնդ
143	7	— Ռըսերեն	ռըսերեն
145	8	ներ. Հիմիկվայ	Հիմիկվայ
147	2	վեր. քոկեմեն	քոկեմեն (եւ այլաբ):
—	6	ներ. հոզն	հոզն
172	12	— էրես	էրես

